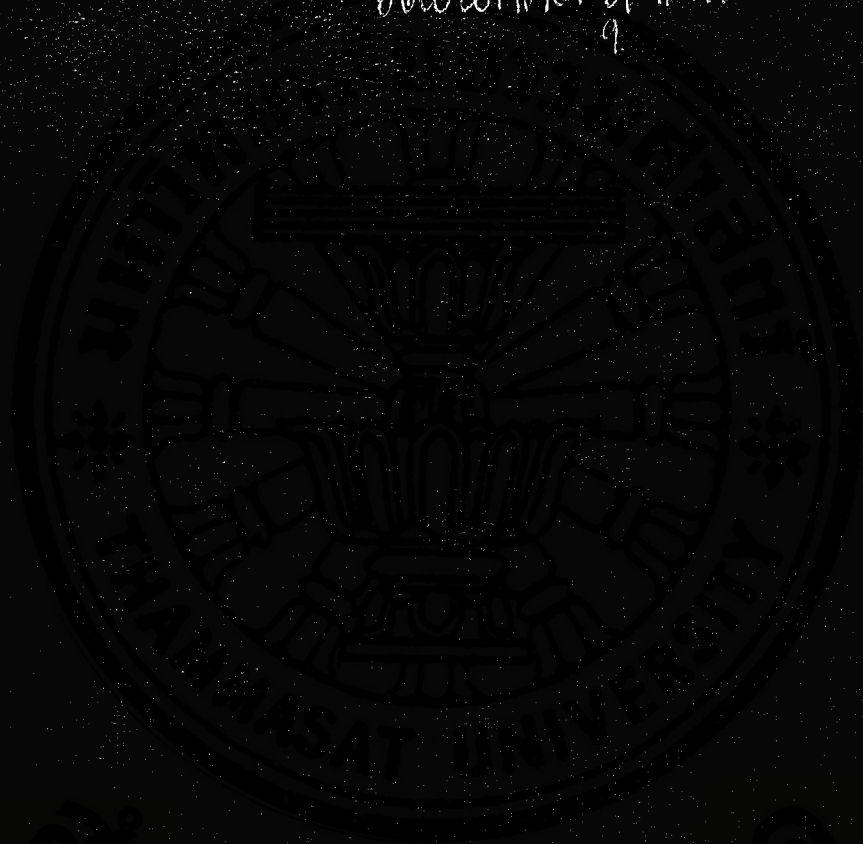

คำอธิบายกฎหมายระหว่างประเทศ

เขียนโดย ศ.ดร.ดร.ดร.
๑

สำนักหอสมุด

คำอธิบายกฎหมายระหว่างประเทศ แผนกคดีบุคคล

โดย

หลวงประดิษฐมนูธรรม
(ปรีดี พนมยงค์)

ซึ่งได้แสดงที่โรงเรียนกฎหมาย กระทรวงยุติธรรม

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๔

มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง

พิมพ์แจก

ในการฉาปนกิจศพ นายเสียง พนมยงค์

ณ วัดเทพศิรินทราวาส

วันที่ ๒ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๕

คำอธิบายกฎหมายระหว่างประเทศ แผนกคดีบุคคล

โดย

หลวงประดิษฐมนูธรรม
(ปรีดี พนมยงค์)

ซึ่งได้แสดงที่โรงเรียนกฎหมาย กระทรวงยุติธรรม

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๔

มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง

พิมพ์แจก

ในการฉาปนกิจศพ นายเสียง พนมยงค์

ณ วัดเทพศิรินทราวาส

วันที่ ๒ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๕

ก
จ
4270
ก 91 น/ค
ฉ.

สำนักหอสมุด

๒๕๖๓

คำนำ

เนื่องในการฉกฉวยโอกาส นายเสียง พนมยงค์ บิดาหลวงประดิษฐมนูธรรม (ปรีดี พนมยงค์) ซึ่งเป็นผู้เริ่มแรกก่อตั้งมหาวิทยาลัยนี้ และได้ให้ความอุปการะโดยดำรงตำแหน่ง เป็นผู้ประศาสน์การมหาวิทยาลัยตลอดมา มิได้รับ ประโยชน์ตอบแทน การงาน ซึ่งได้ปฏิบัติ ด้วยความมานะบากบั่น มิได้เห็น แก่เหน็ด เหนื่อย อย่างไร วาระนี้ถึงโอกาสที่พึง จะแสดงกตเวทิตาในบุญคุณอันใหญ่หลวง ที่หลวงประดิษฐมนูธรรม มีต่อ มหาวิทยาลัยนี้ มหาวิทยาลัย จึง ขอ มี ส่วน ช่วย เหลือ ใน การ ฉกฉวย โอกาส ครั้ง นี้ ด้วย

โดยที่มหาวิทยาลัยเป็นสถานการศึกษา จึงเห็นว่า ควรจัดพิมพ์หนังสือวิชา กฎหมายอัน เป็นภาระหน้าที่ ของ มหาวิทยาลัยโดยเฉพาะ แจกเป็นของชำร่วย และในการเลือกเรื่องสำหรับพิมพ์ขึ้นในโอกาสเช่นนี้ ก็ไม่มีอะไรจะสู้ของคณาจารย์ผู้บำเพ็ญการดียิ่งกว่าสิ่งที่เป็งานของหลวงประดิษฐมนูธรรมนั่นเอง ทั้งนี้ มหาวิทยาลัยจึงได้เลือกเอาคำอธิบาย กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล ซึ่งหลวงประดิษฐมนูธรรมได้สอนที่โรงเรียนกฎหมาย กระทรวงยุติธรรมเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๔ จัดพิมพ์ขึ้น

คำอธิบายกฎหมาย ลักษณะนี้ หลวงประดิษฐมนูธรรม ได้ แสดงไว้เป็น เวลา หลาย ปีแล้ว เป็นธรรมเนียม อยู่เองที่ใน ระหว่าง ระยะ

เวลาที่ล่วงเลยมานี้ ข้าพเจ้ามีพระราชกำหนดกฎหมาย และเหตุการณ์
บางอย่าง อันเกี่ยวข้องกับกฎหมาย ลักษณะนี้ได้เปลี่ยนแปลงไป แต่หลัก
ใหญ่ก็คงดำรงอยู่ และต้องใช้ได้เป็นอย่างดี ด้วย ความประสงค์
ที่จะรักษา ต้น ระเบียบของหลวงประดิษฐมนูธรรมซึ่งได้เขียนไว้ใน ครั้ง
กระนั้นให้ คงอยู่ทุก ส่วน ประการ หนึ่ง และโดยที่หลักใหญ่อัน เป็น
สาระ สำคัญ มิได้เปลี่ยนแปลงไป อีก ประการ หนึ่ง มหาวิทยาลัย จึง
มิได้ทำการ เปลี่ยนแปลง แก่ ไข ต้น ระเบียบ นี้ แต่ ประการ ใด

ในที่นี้ มหาวิทยาลัย หวังว่า หนังสือ เล่มนี้ คงจะเป็นประโยชน์แก่
ผู้ที่สนใจในวิชากฎหมาย ทั้งหลาย และขอ ท่าน ที่ได้รับช่วยหนังสือ
เล่มนี้ได้ช่วยตั้งประเด็นหาให้วิญญูณ นายเสียง พนมมรงค์ ได้ รับความ
สงบสุข ตาม ผลานิสงส์ที่ หลวงประดิษฐมนูธรรม ผู้บุตร ได้ สร้างสม
ไว้เป็นประโยชน์ยิ่งแก่บ้านเมืองยากที่จะหาสิ่งใดเสมอเหมือนนั้น เทอญ

มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง

วันที่ ๒ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๗๘

สารบัญ

คำอธิบายกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล

ภาค ๑

ข้อความเบื้องต้น

	หน้า
หมวดที่ ๑ กฎหมาย ระหว่าง ประเทศ คือ อะไร ?	๑
ส่วนที่ ๑ ประเทศ	๒
บทที่ ๑ ประเทศ คือ อะไร ?	๒
บทที่ ๒ รัฐบาล	๓
บทที่ ๓ ประเทศ เอกราช	๔
ส่วนที่ ๒ ความ เกี่ยว พัน ระหว่าง ประเทศ	๕
บทที่ ๑ เกี่ยว พัน ใน คดี เมือง	๕
บทที่ ๒ เกี่ยว พัน ใน คดี บุคคล	๖
บทที่ ๓ ความ เกี่ยว พัน ใน คดี อาชญา	๗
บทที่ ๔ ความ เกี่ยว พัน ใน กระบวน วิधि พิจารณา คดี	๑๐
ส่วนที่ ๓ ลักษณะ และ ะมิต ของ หลัก ที่ ใช้ บังคับ ความ	
เกี่ยว พัน ระหว่าง ประเทศ	๑๐

บทที่ ๑	ลักษณะ	๑๐
บทที่ ๒	ชนิดของหลักที่ใช้บังคับความ เกี่ยวพันระหว่างประเทศ	๑๖
หมวดที่ ๒	คดีแห่งกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล	๒๔

ภาค ๒

สัญชาติ

หมวดที่ ๑	ข้อความทั่วไป	๒๗
หมวดที่ ๒	การมีสัญชาติ	๓๑
ส่วนที่ ๑	การมีสัญชาติโดยกำเนิด	๓๑
บทที่ ๑	การมีสัญชาติโดยกำเนิด ตาม พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๔๕๖	๓๓
ปัญหา ๑	อย่างไรเรียกว่าได้กำเนิด	๓๔
ปัญหา ๒	ฐานะของบุตรที่เกิดด้วยภรรยาโดย ไม่ชอบด้วยกฎหมาย	๓๖
ปัญหา ๓	ฐานะของบุตรบุญธรรม	๓๖
บทที่ ๒	การมีสัญชาติโดยกำเนิดตามข้อตกลง พิเศษระหว่างประเทศ สยาม กับ ต่าง ประเทศ	๕๗

ส่วนที่ ๒ การ มีสัญชาติโดยการ แปลง ชาติ	๖๘
บทที่ ๑ ลักษณะคนต่างก้าวแปลงชาติเป็นคนไทย	๗๑
บทที่ ๒ ลักษณะ คนไทยที่ แปลง ชาติเป็น คน ต่าง ก้าว	๘๑
ส่วนที่ ๓ การ มีสัญชาติโดยการ แต่งงาน	๘๗
บทที่ ๑ หญิงต่าง ก้าว แต่งงาน กับ ชายไทย	๘๗
บทที่ ๒ หญิงไทย แต่ง งาน กับ คนต่าง ก้าว	๘๘
ส่วนที่ ๔ การ มีสัญชาติโดย อาณาเขตต์ประเทศ เปลี่ยนแปลง อิศสระภาพ	๘๙
บทที่ ๑ บุคคลชะนิตใด เรียกว่า พลเมือง แห่ง อาณาเขตต์นั้น ?	๙๐
บทที่ ๒ การ เปลี่ยน สัญชาติเช่นนี้ จะ มีผล ตั้งแต่เมื่อใด ?	๙๔
บทที่ ๓ วิธีที่ บุคคล สละ การ เปลี่ยน สัญชาติ ตาม อาณาเขตต์	๙๕
ส่วนที่ ๓ การ สัม สัญชาติ	๙๙
หมวดที่ ๔ การ กลับคืน สู่ สัญชาติเดิม	๑๐๐

ภาค ๓

ฐานะของคนต่างด้าว

	หน้า
ฐานะของ ต่าง ค้าในปัจจุบัณ	๑๐๓
หมวดที่ ๑ ฐานะของ คนต่าง ค้าโดยทั่วไป	๑๐๔
ส่วนที่ ๑ ฐานะใน สิทธิมนุษยชน	๑๐๕
บทที่ ๑ การเข้า มาใน อาณาเขตต์	๑๐๕
บทที่ ๒ การ เนรเทศ	๑๐๘
บทที่ ๓ การ ส่ง ผู้ร้าย ข้ามแดน	๑๑๑
ส่วนที่ ๒ ฐานะใน สิทธิเอกชน	๑๑๒
บทที่ ๑ สิทธิใน สภาพบุคคล	๑๑๒
บทที่ ๒ สิทธิใน เรื่อง หุ่น	๑๑๓
บทที่ ๓ สิทธิใน ทรัพย์สิน	๑๑๓
หมวดที่ ๒ ฐานะของ คนต่าง ค้า ตามที่ สัญญา ระหว่าง ประเทศได้ กำหนดไว้	๑๑๘
ส่วนที่ ๑ คนต่าง ค้า ที่มีสิทธิพิเศษใน ทาง ศาล แต่ มิใช่คน อังกฤษ หรือ ฝรั่งเศส	๑๑๘
ส่วนที่ ๒ คน ฝรั่งเศส	๑๒๐
บทที่ ๑ Citizen พลเมือง ฝรั่งเศส	๑๒๑

บทที่ ๒ คน ชาวเอเชียใน บังคับ และในความอา
 รักราฝรั่งเศสซึ่งอยู่ในมณฑลอุดรและ
 อีสานไม่ว่าจะจดทะเบียนเมื่อใด กับคน
 ชาวเอเชียในบังคับและอารักราฝรั่งเศส
 ที่ อยู่ในมณฑลทั้ง ๒ แต่ได้จดทะเบียน
 ณ สถาน กงสุลก่อนวันที่ ๒๓ มีนาคม
 พ.ศ. ๒๔๔๙ (ค.ศ. ๑๙๐๗) ๑๒๕

บทที่ ๓ คน ชาวเอเชียในบังคับ และในความ
 อารักราฝรั่งเศสนอก มณฑล อุดรและ
 อีสาน ที่ได้ จด ทะเบียน ภาย หลัง วันที่
 ๒๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๔๙ (ค.ศ.
 ๑๙๐๗) กับ คนใน บังคับ และใน
 อารักรา ฝรั่งเศสที่ไม่ใช่ชาวเอเชีย ๑๒๖

ส่วนที่ ๓ คน ช่างกฤษ ๑๒๗

บทที่ ๑ คดี ชน ดิน ๑๒๘

บทที่ ๒ คดี ชน อุตสาหกรรม ๑๓๕

บทที่ ๓ คดี ชน ฎีกา ๑๓๖

หมวดที่ ๓	ฐานะของนิติบุคคลต่าง ๆ	๑๓๖
ส่วนที่ ๑	ประเทศเอกราช	๑๓๖
ส่วนที่ ๒	คณะบุคคลและกองทรัพย์สินอื่น ๆ	๑๓๘

ภาคที่ ๔

การใช้กฎหมายเนื่องแต่กฎหมาย เอกชนระหว่างประเทศขัดกัน

พจนานุกรมการใช้กฎหมายเนื่องแต่กฎหมาย เอกชนระหว่างประเทศขัดกัน	๑๔๒
ชนิตต่าง ๆ ของกฎหมายเอกชนที่ขัดกัน	๑๔๕
ประเภทที่ ๑. กฎหมายส่วนบุคคล	๑๔๕
ประเภทที่ ๒. กฎหมายท้องถิ่น	๑๔๖
ข้อจำกัดแห่งการใช้กฎหมายต่าง ๆ	๑๔๗

บรรพ ๑

ลักษณะ ๑

บทเบ็ดเสร็จทั่วไป	๑๕๐
-------------------	-----

ลักษณะ ๒

บุคคล

	หน้า
หมวดที่ ๑ บุคคลธรรมดา	๑๕๑
ส่วนที่ ๑ สภาพบุคคล	๑๕๑
ส่วนที่ ๒ ความสามารถ	๑๕๔
ส่วนที่ ๓ ภูมิลำเนา	๑๕๕
ส่วนที่ ๔ สัปตัญญู	๑๕๗
ส่วนสุดท้าย (เพิ่มเติม) สัญชาติ	๑๖๐
หมวด ๒ นิติบุคคล	๑๖๒
ลักษณะ ๓	
<u>ทรัพย์สิน</u>	๑๖๓
ความเห็นใน ประเทศ ต่าง ๆ	๑๖๖
ลักษณะ ๔	
<u>นิติกรรม</u>	๑๖๘
หมวด ๑ บทเบ็ดเสร็จทั่วไป	๑๖๘
บทที่ ๑ วัตถุ ที่ ประสงค์ แห่ง นิติกรรม	๑๖๘
บทที่ ๒ แบบ แห่ง นิติกรรม	๑๗๑
หมวด ๒ แสลง เจตนา	๑๗๕
หมวด ๓ โฆษะ และ โฆษีชะ	๑๗๖

หมวด ๔ เงื่อนไขและเงื่อนไขเวลาเริ่มต้นหรือเวลาสิ้นสุด	๑๗๖
---	-----

ลักษณะ ๕

ระยะเวลา

๑๗๗

ลักษณะ ๖

อายุความ

๑๗๘

บรรพ ๒

หน้

ลักษณะ ๑

บทเบ็ดเสร็จทั่วไป

๑๘๐

หมวด ๑ วัตถุประสงค์

๑๘๐

หมวด ๒ ผลแห่ง

๑๘๑

ส่วนที่ ๑ การไม่ชำระหนี้

๑๘๑

ส่วนที่ ๒ รับช่วงสิทธิ

๑๘๒

ส่วนที่ ๓ และ ๔ การใช้สิทธิเรียกร้องของลูกหนี้

เพิกถอนการยึดผล

๑๘๒

ส่วนที่ ๕ สิทธิยกหน่วง

๑๘๓

ส่วนที่ ๖ ขุมสิทธิ

๑๘๓

หมวด ๓ ลูกหนี้เจ้าหนี้หลายคน	๑๘๔
หมวด ๔ โอนสิทธิเรียกร้อง	๑๘๔
หมวด ๕ ความระงับหนี้	๑๘๔
ส่วนที่ ๑ การชำระหนี้	๑๘๖
ส่วนที่ ๒ ปลดหนี้	๑๘๗
ส่วนที่ ๓ หักกลบลดหนี้	๑๘๗
ส่วนที่ ๔ แปลงหนี้ใหม่	๑๘๗
ส่วนที่ ๕ คนเกื้อหนุนกัน	๑๘๘

ลักษณะ ๒

สัญญา

หมวด ๑ ก่อให้เกิดสัญญา	๑๘๘
หมวด ๒ ผลของสัญญา	๑๘๘
หมวด ๓ มีค้ำและกำหนดเบี้ยปรับ	๑๘๘
หมวด ๔ เลิกสัญญา	๑๘๘

ลักษณะ ๓

จัดการงานนอกสั่ง

ลักษณะ ๔

ลาภมิควรได้

ญ

หน้า

ลักษณะ ๕

ละเมอ

๑๙๐

บรรพ ๓

เอกเทศสัญญา

ข้อความทั่วไป

๑๙๑

ลักษณะ ๑

ชื้อขาย

๑๙๔

ลักษณะ ๒

แลกเปลี่ยน

๑๙๕

ลักษณะ ๓

ให้

๑๙๖

ลักษณะ ๔

เช่าทรัพย์

๑๙๗

ลักษณะ ๕

เช่าซื้อ

๑๙๘

ลักษณะ ๖

จ้างแรงงาน

๑๙๙

ฉ

หน้า

ลักษณะ ๗

จ้าง ทำของ

๑๙๖

ลักษณะ ๘

รับขน

๑๙๖

ลักษณะ ๙

ต้ม

๑๙๖

ลักษณะ ๑๐

ฝากทรัพย์

๑๙๗

ลักษณะ ๑๑

ค่าประกัน

๑๙๗

ลักษณะ ๑๒

จำนอง

๑๙๗

ลักษณะ ๑๓

จำนำ

๑๙๗

ลักษณะ ๑๔

เก็บของในคลังสินค้า

๑๙๘

ลักษณะ ๑๕

ตั๋วแทน

๑๙๘

ลักษณะ ๑๖

นายหนา

๑๔๔

ลักษณะ ๑๗

ปราณี ประหมอม ขอม ความ

๑๔๔

ลักษณะ ๑๘

การ พะนันและขันต่อ

๑๔๔

ลักษณะ ๑๙

บัญญัติ เทิน สรพัก

๒๐๐

ลักษณะ ๒๐

ประกัณภัย

๒๐๐

ลักษณะ ๒๑

ตัวเงิน

๒๐๐

๒๐๑

๒๐๑

๒๐๑

๒๐๑

๒๐๑

๒๐๑

ลักษณะ ๒๒

คู่หมั้น และ ปริษิต

๒๐๒

ลักษณะ ๒๓

สมาคม

๒๐๒

บรรพ ๔

ทรัพย์สิน

ข้อ ๑ ความสามารถ

๒๐๓

ข้อ ๒ แบบ

๒๐๔

บรรพ ๕

ครอบครัว

ลักษณะ ๑

ผู้เยาว์

๒๐๖

หมวด ๑ สัญญาแต่งงาน

๒๐๖

ส่วนที่ ๑ ความตกลง

๒๐๖

ส่วนที่ ๒ ความสามารถ

๒๐๗

บทที่ ๑ การกำหนดอายุ

๒๐๗

บทที่ ๒ ข้อขัดข้องในการสมรส

๒๐๘

ส่วนที่ ๓ แบบพิธีการสมรส

๒๐๙

หมวด ๒ ผลของการ สโมสรใน ส่วนที่ เกี่ยว กับตัวบุคคล	
สามี่ ภรรยา	๒๑๓
หมวด ๓ ผลของการ สโมสรใน ส่วนที่ เกี่ยว กับทรัพย์สิน	
ระหว่างสามี่ ภรรยา	๒๑๔
หมวด ๔ การหย่าและร้าง	๒๑๖
ลักษณะ ๒	
<u>บุตร กับบิดา มารดา</u>	๒๑๗
หมวด ๑ การเป็นบุตรของบิดามารดา	๒๑๗
ส่วนที่ ๑ บุตรโดยชอบด้วยกฎหมาย	๒๑๗
บทที่ ๑ วิธีรับรองให้แสดงว่าเป็นบุตร	
โดยชอบด้วยกฎหมาย	๒๑๘
บทที่ ๒ เหตุแห่งการที่จะยอมรับให้พิสูจน์	๒๑๘
ส่วนที่ ๒ บุตรโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย	๒๑๘
ส่วนที่ ๓ บุตรบุญธรรม	๒๒๐
หมวด ๒ อำนาจและหน้าที่ของบิดามารดาอันเกี่ยวแก่บุตร	๒๒๑
ลักษณะ ๓	
<u>การคุ้มครองของ ผู้ไม่มีความสามารถเต็ม ภูมิ</u>	๒๒๑

๓

หน้า

หมวด ๑ ผู้เยาว์

๒๒๑

หมวด ๒ ผู้ไร้ความสามารถและเสมือนไร้ความสามารถ

๒๒๒

บรรพ ๖

มฤตก

ลักษณะ ๑

มฤตกไม่มีพินัยกรรม

๒๒๓

ลักษณะ ๒

มฤตกพินัยกรรม

๒๒๔

ข้อความต่อท้ายสำหรับภาค ๔

ลักษณะ ๑

ล้มละลาย

๒๒๖

ลักษณะ ๒ กรรมสิทธิ์หนึ่งสี่ปี หัก การ ค่า ขาย

เปแทนท์

๒๒๘

ภาค ๕

วิธีพิจารณาการแผนกเอกชนระหว่างประเทศ

หมวดที่ ๑ อำนาจ ศาล

๒๒๙

ณ

หน้า

หมวดที่ ๒ วิธีดำเนินการถึง การ พิพากษา

๒๓๐

หมวดที่ ๓ วิธีปฏิบัติ ตามคำ พิพากษา หรือผล แห่ง

คำพิพากษา ของ ศาล ต่างต่าง

๒๓๑

สำนักหอสมุด

คำอธิบาย กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล

โดย
หลวงประดิษฐมนูธรรม
(ปรีดี พนมยงค์)

ซึ่งได้แสดงที่โรงเรียนกฎหมายกระทรวงยุติธรรม
เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๔

ภาคที่ ๑ ข้อความเบื้องต้น หมวดที่ ๑

กฎหมายระหว่างประเทศคืออะไร ?

กฎหมายระหว่างประเทศคือหลักที่ใช้บังคับความเกี่ยวพันระหว่าง
ประเทศ

การที่จะทราบความหมายที่ได้กล่าวไว้ ดังนี้ เราควรแยก
พิจารณาข้อความสำคัญเหล่านี้เสียก่อนคือ :-

๑. ประเทศ
๒. ความเกี่ยวพันระหว่างประเทศ

๓. ลักษณะและชนิดของหลักที่ใช้บังคับระหว่างความเกี่ยวพันระหว่าง ประเทศ

ส่วนที่ ๑

ประเทศ

บทที่ ๑

ประเทศคืออะไร ?

คำว่า “ประเทศ” นั้น อาจมีความหมายได้หลายประการ ปธานุกรม ของ กระทรวง อธิการ พิมพ์ครั้งที่ ๒ หน้า ๓๔๒ ให้ความหมาย ตามที่มาของ คำนี้ คือตามภาษาสันสกฤตว่า “ตำบลบ้าน เมือง แคว้นแคว้น” แต่เราจะเห็นได้ต่อไปว่าความเกี่ยวพันระหว่างตำบล ด้วย กัน แล้ว คือระหว่างตำบล กับเมืองนั้น ย่อมอยู่ในความบังคับแห่ง กฎหมาย ภายในของ ประเทศ ซึ่ง ครอบคลุม ตำบล และเมือง นั้น หาใช่กฎหมาย ระหว่าง ประเทศไม่

คำว่า “ประเทศ” ซึ่งใช้กันในภาษาไทยและตามความหมายของวิชา ซึ่ง เรา ศึกษา นี้หมายความว่า ถึงบุคคล ซึ่งรวบรวมกันอยู่ในอาณาเขตต์ ๑ มีรัฐบาล ปกครอง (ให้เทียบดู หัวข้อกฎหมายนานา ประเทศ แผนก คติเมือง ของ พระมงกุฎเกล้า ฯ หน้า ๘)

คณะ บุคคล ซึ่ง รวมกันตามนัยแห่ง กฎหมาย ระหว่าง ประเทศ ถือ

ว่า มีฐานะเป็นนิติบุคคล กล่าวคือ มีสิทธิและหน้าที่ เหมือน กับ บุคคลธรรมดา คนหนึ่ง

นอกจากคำว่า “ประเทศ” แล้วยังมีผู้นิยมใช้คำว่า “แผ่นดิน” บ้าง “รัฐ” บ้าง เพื่อแสดง ความหมาย ของ คณะบุคคล ที่กล่าวถึงนี้ แต่เรา จะตัดสินใจ เธอ คำไหนว่า ถูก กว่า กัน ยังไม่ได้ เพราะในภาษาไทยนี้เรา ยังใช้ คำ เหล่านี้ ปะปน กัน อยู่

บทที่ ๒

รัฐบาล

เรา ต้อง สังเกตว่า “ประเทศ” ต่าง กับ “รัฐบาล” คำว่า “รัฐบาล” มีความหมายได้ ๒ ประการ

ก. ตามความหมาย อย่าง กว้าง รัฐบาล คือ บุคคล หรือ คณะบุคคลซึ่งได้ รับผิดชอบทำให้เป็น ผู้ใช้อำนาจ สูงสุดของประเทศ อำนาจ สูงสุด ของ ประเทศนั้น อาจ จัดแบ่ง ออกได้เป็น ๓ จำพวก คือ :-

๑. อำนาจอธิปัตย์

๒. อำนาจบริหาร

๓. อำนาจตุลาการ

ข. ตามความหมาย อย่าง แคบ รัฐบาล คือ บุคคล หรือ คณะบุคคล ซึ่งมี อำนาจใน ทางบริหาร คือ เป็น ผู้ซึ่ง มี อำนาจและ หน้าที่ปฏิบัติ การให้ เป็นไป ตาม กฎหมาย ของ รัฐชาติ

แต่จะโดยความหมายอย่างกว้างหรืออย่างแคบก็ตาม รัฐบาล
หมายถึงบุคคลหรือ คณะบุคคลซึ่งมีสิทธิและหน้าที่ใช้อำนาจของประเทศ
ในนามของ ประเทศ และ ถ้าจะเทียบกับ สมาคม แล้ว ประเทศ ก็คือ
ตัวสมาคม ซึ่งเป็นนิติบุคคล นั่นเอง และ รัฐบาล นั้นเสมือน กับ คณะ
กรรมการ จัดการ สมาคม

ผลแห่งความ แตกต่างในระหว่างประเทศกับรัฐบาล นั้นมีในเรื่อง
ซึ่งเรา ศึกษา อยู่ที่ว่า ข้อตกลงระหว่างประเทศหรือ สัญญาทางพระราช
ไมตรีที่ทำในระหว่าง ประเทศ นั้นยังคงใช้ได้ อยู่เสมอ ถึงแม้ คณะ
รัฐบาลของ อีก ประเทศ หนึ่ง จะเปลี่ยนแปลง ก็ตาม เช่น สัญญา ทาง
พระราชไมตรี ระหว่างประเทศ สยาม กับโปรตุเกส ค.ศ. ๑๘๘๘ ยังคง
ใช้ได้ ตลอดมา จนถึง สัญญา ฉบับใหม่ ซึ่งให้ ใช้ ตั้งแต่วันที่ ๓๐
สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๖๘ เป็นต้นไป ถึงแม้ ในระหว่างนั้นประเทศโปรตุเกส
ได้เปลี่ยนแปลง รัฐบาล ก็

บทที่ ๓

ประเทศเอกราช

ประเทศ ซึ่ง เป็น ผู้ อยู่ใต้ กฎหมาย ซึ่ง เราศึกษา นี้ ต้องเป็นประเทศ
เอกราช คือ มี อำนาจ อิสสระ ที่จะ จัดการ ทั้งภายในและ ภายนอก
ประเทศได้ตาม อำนาจใจโดยไม่ ต้อง พึ่ง คำสั่ง ของ นิติบุคคลอื่น

เพราะฉะนั้น ความเกี่ยวพัน ระหว่างประเทศ เอกราช จึงจัดเข้า อยู่

ในบังคับแห่ง กฎหมาย ระหว่าง ประเทศ ส่วน ความ เกี่ยวพัน ระหว่าง ประเทศราชกับประเทศ ที่มีอำนาจ เหนือ หรือระหว่าง คำบลกับคำบลใน ประเทศเดียวกัน หรือในระหว่างรัฐต่าง ๆ ที่ รวมเข้า เป็น สหปาสีรัฐ นั้น ก็อยู่ใต้อำนาจ ของ กฎหมาย ภายใน ระหว่างประเทศนั้นเอง ไม่ใช่ กฎหมาย ระหว่าง ประเทศ เช่น รัฐ ต่าง ๆ ใน ประเทศสวิตเซอร์แลนด์

ส่วนที่ ๒

ความเกี่ยวพันระหว่างประเทศ

ประเทศย่อม มีความ เกี่ยวพัน กันได้ หลาย ประการ คือ :-

๑. เกี่ยวพันใน คติเมือง
๒. เกี่ยวพันใน คติบุคคล
๓. เกี่ยวพันใน คติอาชญา
๔. เกี่ยวพันใน คติ กระบวน วิธีพิจารณาคดี

บทที่ ๑

เกี่ยวพันในคติเมือง

เราได้ กล่าวมาแล้วว่า ความเกี่ยวพันแห่ง กฎหมายระหว่างประเทศนั้น ประเทศมีฐานะ เป็นนิติบุคคล เพราะเหตุนี้ ประเทศ จึงมีสิทธิ และ หน้าที่ เหมือนกับ บุคคลธรรมดา คนหนึ่ง สิทธิ และ หน้าที่ ของประเทศอัน เป็น นิติบุคคล จึงอาจ เกี่ยวพัน ระหว่าง กันหรือพิพาทได้ แยกกัน เช่นในเรื่อง

เขตต์แดน ในเรื่อง ทางไมตรี การทำสงคราม การสงบศึก

การเกี่ยวพันโดยอาการ เช่นนี้ มีลักษณะไปในทางสิทธิและหน้าที่
มหาชน พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ ได้พระราชทานนามแห่ง
กฎหมายระหว่างประเทศ แผนกนี้ว่า “กฎหมายนานาชาติ ประเทศแพนคคิ
เมือง” และซึ่งได้เปลี่ยนเรียกกันทุกวันนี้ว่า “กฎหมายระหว่าง
ประเทศ แผนก คคิ เมือง” คคิเมืองในที่นี้คือมหาชน หรือ (Public)
นั่นเอง กฎหมายระหว่างประเทศแผนกนี้ ตรงกับที่เรียกในภาษาอังกฤษ
ว่า Public International Law และภาษาฝรั่งเศสว่า Droit
International Public

บทที่ ๒

เกี่ยวพันในคดีบุคคล

คือ เกี่ยวพันในสิทธิและหน้าที่เอกชน แห่ง พลเมือง ของ ประเทศ
ซึ่ง อาจ เป็นโดยเหตุที่ พลเมืองได้ กระทำ การ เกี่ยวข้อง กับคน ต่าง ค้าว
หรือใน ระหว่าง คนต่าง ค้าว ด้วยกันเอง ซึ่งไป อยู่ใน ประเทศอื่น เช่น
เกี่ยวข้องกันในปัญหาว่าด้วยบุคคล ทวิพหฺ์ นั้น และวิธีได้ สิทธิในทวิพหฺ์
การ ที่ ประเทศ เกี่ยวพันกัน เพราะ ประเทศ ต่าง ฝ่าย ก็ เป็น ผู้ถูกละ ระวัง
รักษาผลประโยชน์พลเมืองของตน ข้อโต้แย้งอาจเกิดขึ้นเพราะกฎหมาย
เอกชนของ ประเทศ หนึ่ง ต่าง กับ อีก ประเทศ หนึ่ง เช่น กฎหมาย ของ
ประเทศฝรั่งเศสบัญญัติว่า ชาย จะ มี ภรรยาโดยถูกต้องตามกฎหมาย
ได้แต่คนเดียว แต่กฎหมายไทย ยอมให้ชายมี ภรรยาได้ หลาย คน

สมมติว่า นายเวมองต์ ชาวฝรั่งเศส จะแต่งงาน กับ นางสีหิณฺฑิไทย หรือ
กับนาง มาร์ทิณฺฑิฝรั่งเศสใน เมืองไทย ผู้ที่จะทำการ สมรส จะต้อง
ปฏิบัติ ตาม กฎหมาย ของ ประเทศไทย ดังนี้ เป็นต้น เพราะเหตุที่
ประเทศ เกือบพิน กันในกฎหมายเอกชน กฎหมายระหว่างประเทศ แผนก
นี้ จึงเรียก กันว่า กฎหมาย ระหว่างประเทศ แผนก คติบุคคล หรือเรียก
ตาม ภาษา อังกฤษ ว่า Private International Law และ ตาม ภาษา
ฝรั่งเศสว่า Droit International Privé

คำว่า “ คติบุคคล ” นี้ก็มีความหมายถึงคติเอกชนนั่นเอง เพราะ
ฉะนั้นกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคลจึงมีความหมายโดยสังเขป
ว่า หลัก ซึ่งใช้บังคับความเกี่ยวพัน ระหว่างประเทศในข้อพิพาทอันเกี่ยว
กวย กฎหมาย เอกชน

ต้อง ระว้งอย่า วิเคราะห์ คัพท์ กฎหมาย ระหว่างประเทศแผนกนี้ว่า
เป็น หลักที่ใช้ บังคับ ความเกี่ยวพัน ระหว่างพลเมืองของ ประเทศ หนึ่งกับ
ของ อีก ประเทศ หนึ่ง เพราะวิเคราะห์ คัพท์ เช่นนี้ มีอาจ ที่จะ คุ่ม ถึงข้อ
พิพาทระหว่างประเทศได้ ทั้งหมด ดังเช่นชาวสยาม ๒ คนไป แต่งงาน
กัน ใน เมือง ต่าง ประเทศ ปัญหา เกิด มีขึ้นว่า จะใช้ กฎหมาย อะไร
มา พิจารณาถึง ความสามารถ แบบ ของ การ แต่งงาน ทั้งนี้ เรา จะ
เห็นได้ว่า ผู้แต่งงาน นั้น เช่น ชาว สยาม ด้วย กันเอง มี สัญชาติ อย่าง
เดียวกัน จึงหาใช่ข้อ พิพาทใน ระหว่างพลเมือง ของประเทศ ต่างๆ ไม่

แต่ว่า หลักเกณฑ์ในเรื่อง แต่งงานเช่นนี้ ก็เข้า อยู่ในกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล อุทาหรณ์ อีก อย่าง เช่นชาวอังกฤษคนหนึ่งได้ขายชนม์มั่งในประเทศสยาม มีผู้รับ มรดก ๓ คน ซึ่งมีสัญชาติเป็นอังกฤษ ทั้งนั้น ทั้งนี้ ข้อพิพาท ก็เป็นไปในระหว่างพลเมืองประเทศเดียวกัน หากใน ระหว่างพลเมือง ของ ประเทศ หนึ่ง กับ อีกประเทศ หนึ่ง ไม่ แต่ข้อ พิพาท อันนี้ ก็ จัดเข้า อยู่ในกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล อยู่ นั่นเอง

เพราะฉะนั้น กฎหมาย ระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคลนี้ คง กล่าวถึง ความเกี่ยวข้องใน ระหว่าง ประเทศ ต่อ ประเทศ มิใช่เป็นข้อเกี่ยวข้องในระหว่างเอกชนต่อเอกชน แต่อย่าง เดียว เพราะ ปัญหา ที่ว่า จะใช้กฎหมายของ ประเทศไหน ก็ เท่า กับ ปัญหา ที่ว่า ประเทศไหน จะมีอำนาจ สั่งให้ พลเมือง ของ ประเทศนั้น ประพฤติตามไป ถึงอาณาเขตต์เพียงใด

กฎหมาย ระหว่าง ประเทศ แผนก คดีเมืองและ แผนกคดีบุคคลคง มีลักษณะเหมือนกันในข้อที่ว่า กฎหมาย ระหว่าง ประเทศ ทั้ง ๒ แผนกนี้ ยังคงมีความ เกี่ยวพัน ระหว่าง ประเทศ ต่อ ประเทศ จะ ต่าง กัน ก็แต่ วัตถุประสงค์ ของ การ เกี่ยวพัน นั้น คอ วัตถุประสงค์ ของ แผนก คดีเมือง เกี่ยว กับ สิทธิ และหน้าที่ มหาชน และ วัตถุประสงค์ ของ แผนก คดีบุคคล เกี่ยว กับ กฎหมายเอกชน

บทที่ ๓

ความเกี่ยวพันในคดีอาชญา

คือเกี่ยวพัน กันโดยเหตุ ที่ พลเมือง กระทำ ผิด อาชญา เช่น พลเมือง ของ ประเทศ หนึ่ง กระทำ ผิด แล้ว หลบหนีไป ประเทศ อื่น หรือ ตั้ง ต้น กระทำผิดใน ประเทศ หนึ่ง แล้วไป กระทำ ผิด สำเร็จ ในอีกประเทศ หนึ่ง หรือ ทำผิดใน ทะเล ใน อากาศ หรือ เกี่ยวด้วย การ ส่ง ผู้ร้าย ข้ามแดนเหล่านี้ กฎหมาย อาชญา ระหว่างประเทศ จึงอาจ แตก ต่าง กัน ชน ชัญหา จึง มีว่า จะใช้ กฎหมาย อันใด บังคับความเกี่ยวพันชนิดนี้

ความเกี่ยวพันใน คดี อาชญา ระหว่างประเทศ ย่อม มี วัตถุประสงค์ กับ สาขาทิ้ง ๒ ของกฎหมายระหว่างประเทศ กล่าวข้างต้น เหตุฉะนั้น จึง ควร เป็น สาขาคี อีก แขนง หนึ่ง แห่งกฎหมายระหว่างประเทศ เพราะ เหตุว่า จะ เขาไปรวม กับ แผนก คดีเมือง ก็ไม่เหมาะ กล่าวคือ ใน แผนกคดีเมือง นั้น ประเทศ เกี่ยวข้องกันโดย สิทธิและหน้าที่ ของประเทศ ในฐานะ เป็น นิติบุคคล และใน แผนก คดี บุคคล นั้น เป็น เรื่อง ที่ เกี่ยว พันในกฎหมายเอกชน และผลของกฎหมายเอกชนกับกฎหมายอาชญา ย่อม ต่าง กัน

กฎหมายระหว่างประเทศแผนก คดีอาชญา นี้ได้ มีมานานแล้ว แต่ ยัง มิได้ รวบรวมไว้เป็น วิชาโดยเฉพาะ แต่บัดนี้ ได้ มีการศึกษาแล้ว ณสภา การ ศึกษา กฎหมายระหว่าง ประเทศ ที่ กรุงเฮก

๑๐

บทที่ ๔

ความเกี่ยวพันในกระบวนการวิธีพิจารณาคดี

ประเทศย่อม เกี่ยวพัน กันใน กระบวนการ วิธีพิจารณาคดี แต่ไม่
ควร ที่จะ แยก ออก เป็น สาขา ต่าง หาก จาก สาขา อื่น ๆ แห่ง กฎหมาย
ระหว่าง ประเทศ เพราะวิธีพิจารณาคดี เป็นแต่วิธีสำัญญัตติ จึงควร
รวม อยู่ใน สาขา สารบัญญัติ นั้น ๆ เช่น ถ้า เกี่ยว กับกฎหมายเอกชน
ก็ รวม อยู่ใน แผนกคดีบุคคล ถ้า เกี่ยว กับ คดี อาชญา ก็ รวม อยู่ใน
แผนก คดีอาชญา

นอกจาก สาขา ต่าง ๆ ที่ได้ อ่าง มา แล้ว ยังมี ผู้แยก กฎหมาย
ระหว่าง ประเทศ ออกเป็นแผนกคดียิ่ง แผนกโรงงาน แผนกพาณิชย์ ฯลฯ
แต่ทั้งนี้ ก็ สด แต่ความ จำเป็น ของความ เกี่ยวพัน ระหว่างประเทศ แต่
ที่ได้ อ่าง ไว้ข้างต้นนี้เพียง ๓ แผนก คือ แผนกคดีเมือง แผนกคดี
บุคคล แผนกคดีอาชญา กันนี้ว่าเป็นสาขาที่สำคัญ ๆ ในปัจจุบันนี้เท่านั้น

ส่วนที่ ๓

ลักษณะและชนิดของหลักที่ใช้บังคับ

ความเกี่ยวพันระหว่างประเทศ

บทที่ ๑

ลักษณะ

การ ที่จะ พิจารณาถึง ลักษณะ ของ หลักที่ใช้บังคับ ความ เกี่ยว
พัน ระหว่างประเทศนั้น จำต้องวินิจฉัยปัญหา ๒ ข้อ ดังนี้

๑. หลักที่ใช้บังคับ ความเกี่ยวพันระหว่าง ประเทศ เป็นกฎหมาย อันแท้จริง หรือไม่ ?

๒. กฎหมาย ระหว่างประเทศเป็น ส่วน หนึ่งแห่งกฎหมายภายใน ประเทศหรือไม่ ?

๑. หลักที่ใช้บังคับ ความเกี่ยวพันระหว่างประเทศ เป็นกฎหมาย อันแท้จริง หรือไม่ ?

เพราะเหตุผู้ที่อยู่ใต้กฎหมายระหว่างประเทศเป็นประเทศเอกราช ไม่ขึ้นต่อกัน ไม่มีผู้ใด มีอำนาจเหนือที่จะบังคับบัญชา หลักที่ใช้บังคับ ความ เกี่ยวพันระหว่างประเทศจึงมีลักษณะไปในทางธรรมมากกว่าใน ทาง กฎหมาย กล่าวคือผู้ไม่ ประพฤติ ตาม ทั้งกล่าวนั้น ก็ มิอาจ จะ ต้อง รับโทษ เสมอไป เหตุฉะนั้น จึง มีผู้ นิยม เรียก วิชา นี้ว่า ธรรม ระหว่างประเทศ

นับจำเริญแต่ มีการประชุมที่กรุงเฮก นานาประเทศได้พยายาม บัญญัติโทษ สำหรับ ลง แก่ ประเทศ ที่ไม่ ประพฤติ ตาม หลัก ทั้ง กล่าวนั้น หรือหนึ่ง จะ ทำ ธรรม ระหว่างประเทศให้ เป็นกฎหมายแท้จริง เช่น สัญญา กรุงเฮก ลง วันที่ ๑๘ ตุลาคม ค.ศ. ๑๙๐๗ อัน เกี่ยว ด้วย กฎหมายและการสงคราม ก็ได้บัญญัติถึงโทษปรับที่จะพึงลงแก่ประเทศ หรือ รัฐ ซึ่ง ผู้แทนได้ ทำ ผิดชนบ ธรรมเนียม แห่ง การสงคราม

และ ต่อ มา หลาย ประเทศได้ ทกลง กัน ตั้ง สโมสรร สันนิบาตชาติ และได้ ทกลง วาง กำหนดโทษ หลาย อย่าง เช่นไทย ยึด ประตุ ค้าใน ทางเศรษฐกิจ และในทางปราบปรามโดยกองทัพบกของประเทศที่ประพฤติ ตาม แต่ถึง กระนั้น ก็ดี เรา ก็ยัง เรียก วิชา นี้ ว่า เป็นกฎหมาย อัน แท้จริง ยังไม่ได้ เพราะ เหตุว่า การ ปราบปรามโดย กองทัพ ของ ประเทศที่ ประพฤติ ตาม นั้น ก็เสมือนกับ การ ทำสงครามนั้นเอง บางที อาจ มีผล สำหรับ ประเทศเล็ก แต่ สำหรับ มหาประเทศ นั้นยัง เป็น ปัญหาว่า จะ ทำได้จริง เพียงไร อีกประการหนึ่ง ในเวลา นี้ ชาติต่าง ๆ ในโลก ก็ยัง มิได้ รวบรวม อยู่ ใน สโมสรร อันเดียว กัน คือยังไม่ได้ เป็น สมาชิก ของ สันนิบาตชาติไป ทั้งหมด เช่น สหประชา รัฐอเมริกา และ สหประชา รัฐโซเวียตก็ทำได้ เป็น สมาชิก ของ สโมสรร สันนิบาตชาติไม่

๑. กฎหมายระหว่างประเทศ เป็น ส่วนหนึ่ง แห่ง กฎหมายภายใน ประเทศหรือไม่ ?

ปัญหาข้อนี้ นักปราชญ์กฎหมายได้เถียงกัน บาง ท่าน กล่าวว่า ตามลัทธิ Common Law นั้นกฎหมาย ระหว่าง ประเทศ ย่อม เป็น กฎหมาย ภายใน เพราะ เป็น Common Law และ บาง ท่าน กล่าวว่า ทางฝ่าย Continent คือ ประเทศฝรั่งเศส, อิตาลี เป็น ชาติ ประเทศเหล่านี้ มี ประมวล กฎหมาย ของใช้ กฎหมายระหว่างประเทศ

จึงไม่ใช่ เป็น ส่วน หนึ่ง ของ กฎหมาย ภายใน

ข้าพเจ้า เห็นว่า ปัญหา นี้ เกิดขึ้น บางที ก็ จะเนื่อง จากความ
หมาย แห่ง คำว่า “ กฎหมาย ภายใน ”

คำว่า “ กฎหมาย ภายใน ” นั้น ข้าพเจ้า เข้าใจ ว่า หมายถึง
กฎหมาย ที่ ใช้ ภายใน ประเทศ ซึ่ง อาจ เป็น กฎหมาย มหาชน หรือ กฎหมาย
เอกชน ก็ได้ เพราะ ฉะนั้น เรา ควร พิจารณา ตาม สาขา ต่าง ๆ แห่ง
กฎหมาย ภายใน ว่า กฎหมาย ระหว่าง ประเทศ จะ เข้า อยู่ ใน สาขา ไหน ได้ บ้าง ?

กฎหมาย ระหว่าง ประเทศ ไม่ น่า จะ เป็น กฎหมาย ภายใน แผนก
เอกชน โดย เหตุ ที่ พลเมือง มี หน้าที่ ต้อง ปฏิบัติ ตาม กฎหมาย แห่ง รัฐ ฐา
ธิปัตย์ ของ ตน บางที จะ เพราะ เหตุ ที่ นั่น เอง สัญญาระหว่าง ประเทศ
ถึง แม้ จะ ได้ แลก เปลี่ยน สัตยาบัน กัน แล้ว ก็มี ผล ต่อ ระหว่าง ประเทศ ยัง
ไม่ มี ผล ต่อ พลเมือง จน กว่า จะ ได้ มี ประการ ของ รัฐ ฐาธิปัตย์ ให้ ใช้
เป็น กฎหมาย ต่อ พลเมือง ถ้า มิ ฉะนั้น พลเมือง ที่ ทำ ผิด ต่อ หลัก
กฎหมาย ระหว่าง ประเทศ ก็ จะ ต้อง รับ โทษ และ ประการ ของ รัฐ ฐาธิปัตย์
ให้ สัญญา ไต ๆ เป็น กฎหมาย ก็ จะ ไม่มี ประโยชน์ และ ก็ ไม่ จำ เป็น
ที่ จะ ต้อง ประการ กัน อีก เพราะ ว่า แลก เปลี่ยน สัตยาบัน แล้ว สัญญา
นั้น ก็ ย่อม ใช้ ได้ ใน ตัว (ประการ ของ รัฐ ฐาธิปัตย์ ให้ ใช้ สัญญาระหว่าง
ประเทศ เป็น กฎหมาย นั้น โดย มาก เป็น ประการ ให้ มี ผล ย้อน หลัง
คือ มัก จะ ให้ ใช้ ตั้งแต่ วันที่ แลก เปลี่ยน สัตยาบัน)

แต่ให้ ฟัง สังเกตว่า กฎหมาย ภายใน ไม่ใช่ มีแค่ กฎหมาย เอกชน อย่างเดียว กล่าวคือ ยังมี กฎหมาย มหาชน เช่น สาชา อันใหญ่ อยู่ ด้วย

กฎหมาย มหาชน นั้น แยก ออก เป็น ๓ ส่วน ว่า กฎหมาย ลักษณะ อาชญา กฎหมาย ปกครอง กฎหมาย รัฐธรรมนูญ

กฎหมายระหว่าง ประเทศ ไม่ น่า เป็น ส่วนหนึ่งของ กฎหมาย ภายใน แผนก อาชญา เพราะ พลเมือง หรือ เอกชน จะ ฟัง ได้ รับ โทษ ก็ แต่ โดย บทกฎหมาย ที่ รัฐ ราชบัญญัติ ได้ บัญญัติ ไว้ ถ้าหาก กฎหมายระหว่าง ประเทศ เป็น ส่วนหนึ่ง แยก กฎหมาย ภายใน แผนก อาชญา แล้ว เหตุใด เรา จึง ต้อง มี พระราชบัญญัติ ว่า ด้วย การค้า ห้าง และ เติก ห้าง พ.ศ. ๒๔๗๑ เพราะ เหตุ ว่า การ ค้า ห้าง และ เติก ห้าง นั้น ได้ มี ข้อ ตก ลง ระหว่าง ประเทศ อยู่ แล้ว และ ยิ่งไปกว่า นั้น นานา ประเทศ ยัง ได้ เคย รับ ร้อง กัน เป็น หลัก มา นาน แล้ว ว่า ความ ผิด ชะนิก นี้ เป็น ความ ผิด ระหว่าง ประเทศ คล้าย ๆ กับ เป็น ความ ผิด ชฐานใจ สลัก คือ แม้ จะ ทำ ผิด ภายใน นอก ประเทศ อีก ประเทศ หนึ่ง ที่ จับ ผู้กระทำความ ผิด ได้ ก็ อาจ ลง โทษ ได้ เพราะ ฉะนั้น จึง น่า คิด ว่า กฎหมายระหว่าง ประเทศ ไม่ น่า เป็น ส่วน หนึ่ง แยก กฎหมาย ภายใน แผนก อาชญา

กฎหมายระหว่าง ประเทศ ไม่ น่า จะ เป็น ส่วน หนึ่ง ของ กฎหมาย ภายใน แผนก ปกครอง เพราะ เหตุ ว่า ผู้ที่ อยู่ ได้ กฎหมายระหว่าง

ประเทศ เช่น ประเทศเยอรมนี ซึ่งมีสิทธิที่จะจัดการปกครองได้ตาม
ความพอใจ และที่ยิ่งกว่านั้น ก็คือมี หลักกฎหมายระหว่างประเทศ
แผนกคดีเมืองว่า นานา ประเทศย่อมไม่เข้าแทรกแซงในกิจการ ภายใน
แห่ง การปกครอง ของ ประเทศ นั้น

กฎหมายระหว่างประเทศ อาจ เป็น ส่วนหนึ่งแห่ง กฎหมายภายใน
แผนก ขรรมนุญ ปกครอง แผ่นดิน (รัฐธรรมนูญ) ทั้งนี้ หมาย ความ
แต่เพียง ว่าประเทศ จะ ออกกฎหมายให้ขัดต่อกฎหมายระหว่างประเทศ
ไม่ได้ ส่วน การ ปกครอง จะ จัด อย่างไร ก็ได้ การ ออก กฎหมาย
ย่อมเป็นส่วนหนึ่งแห่ง ขรรมนุญการปกครองแผ่นดิน (ให้ดู รัฐธรรมนูญ
แห่ง ราชอาณาจักร เชนรมัน)

ตัวอย่าง แห่ง การ ที่ ประเทศ มิ อาจ ออกบทกฎหมาย ภายในให้
เป็นการขัดต่อกฎหมาย ระหว่างประเทศ นั้น เช่น กฎหมาย ลงวันที่ ๗
กันยายน ค.ศ. ๑๘๖๗ ของ พระบรมราชาแห่ง รุสเซีย ซึ่ง ห้าม
มิให้เรือของคนต่างด้าว เข้า มา เติ่นภายใน ระยะทาง ๑๐๐ ไมล์ จาก
ฝั่งทะเล รุสเซีย นานาประเทศก็ได้คัดค้าน กฎหมาย ฉบับนั้น ต่อมา
ในปี ค.ศ. ๑๘๘๘ รัฐบาล อีเควตอร์ ซึ่ง ตั้ง อยู่ใน อเมริกากลางได้
ออก กฎหมายว่า รัฐบาลไม่รับผิดชอบ ต่อ ความเสียหาย อัน เกิดขึ้น ต่อ
พลเมือง หรือ คน ต่าง ด้าว เพราะ เหตุ สงคราม ภายใน หรือ การจลาจล
คณะทูต ประจำ ประเทศอีเควตอร์ ก็ได้ คัดค้าน กฎหมาย ฉบับนี้ ทั้งนี้

จะเห็นได้ว่า แม้ ประเทศจะมีอำนาจออกกฎหมาย ภายใน อย่างไร ก็ดี
แต่ ประเทศ ก็ จำ ต้อง เคารพ ต่อ กฎหมาย ระหว่างประเทศ ในการออก
กฎหมาย ภายใน นั้น ๆ

บทที่ ๒

ชนิดของหลักที่ใช้บังคับความสัมพันธ์

ระหว่างประเทศ

เนื่องจากลักษณะของหลักที่ใช้บังคับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
เรา จึง อาจ แบ่ง หลักเหล่านี้ ออกเป็น ๒ จำพวก คือ

๑. การ แสดง เจตนา ของ ประเทศ
๒. หลักธรรม ระหว่าง ประเทศ ทั่วไป

ส่วนคำพิพากษาของศาลจะเป็นกฎหมายระหว่างประเทศได้ อย่าง
ไรนั้น จะได้ พิจารณา ต่อไปในภายหลัง

๑. การ แสดงเจตนา ของ ประเทศ

การ แสดงเจตนา ของ ประเทศ คือ การ ที่ ประเทศใด แสดง ว่า
จะ ถือเอา หลัก หรือ ข้อ บังคับ อันใด อัน หนึ่ง ขึ้น บังคับ ความ เกี่ยว พัน
ระหว่าง ตน กับ ประเทศอื่น ประเทศอาจแสดงเจตนา เช่น นี้ได้ โดยตรง
อย่าง หนึ่ง โดย ปรยาย อีก อย่าง หนึ่ง

ข้อ ก. การ แสดงเจตนาโดย ตรง

การ แสดงเจตนา เช่น นี้ อาจ แยก ออกได้ เป็น ๒ ชนิด คล้าย กับในเรื่อง นิติกรรม คือ

(๑) การ แสดงเจตนาโดย ตรง หลาย ฝ่าย

(๒) การ แสดงเจตนาโดย ตรง ฝ่าย เดียว

(๑) การ แสดงเจตนาโดย ตรง หลาย ฝ่าย

ทั้ง นี้ ก็ คือ ข้อตกลง ระหว่าง ประเทศ ซึ่งมี ข้อ เรียกว่า กัน เช่น สัญญา สนสัญญา โปรโตคอล ข้อตกลง

ข้อตกลง ระหว่าง ประเทศ นี้ นับว่า เป็น หลัก สำคัญ สำหรับ บังคับ ความ เกี่ยวพันระหว่างประเทศ เพราะ เหตุที่ ประเทศต่างก็ เป็นเอกราช ไม่มี ผู้ใด ออกบทกฎหมาย บังคับ บัญชา ตั้ง ที่ใด กล่าวมาแล้ว เพราะ ฉะนั้น ความตกลง ของ ประเทศ จึง เป็น เครื่องผูกมัดได้ อย่าง หนึ่ง

ข้อตกลง ระหว่าง ประเทศ มี ๒ ชนิด คือ

(ก) ข้อตกลง แต่เพียง ระหว่าง ๒ ประเทศ เช่น ข้อตกลง ระหว่าง ประเทศ สยาม กับ อังกฤษ ค.ศ. ๑๘๙๔ ว่า ด้วย การ จดทะเบียน คนใน บังคับ อังกฤษ ใน กรุง สยาม

(ข) ข้อตกลง ระหว่าง หลาย ประเทศ เช่น สนสัญญา กรุงเฮก ค.ศ. ๑๘๙๖ กับ ๑๙๐๒ ซึ่งว่า ด้วย การ พิจารณา การ สมรส การ

หย่า และการพิทักษ์ผู้เยาว์ และให้คู่ชู้ตกลลง ทั้ง สโมสรว สันนิบาต
ชาติซึ่งเป็นชู้ตกลลง ระหว่าง หลาย ประเทศ

(๒) การ แสทง เจตนาโดย ตรง ฝ่ายเดียว

ทั้งนี้หมายความว่า นอกจากชู้ตกลลง ระหว่าง ประเทศ แล้ว
ประเทศใด ประเทศหนึ่งแต่ฝ่ายเดียว อาจ แสทง เจตนา เป็นลายลักษณ
อักษร ถือเอาหลัก อันใดอันหนึ่งขึ้นบังคับ ความ เกี่ยวพันระหว่างประเทศ
แต่ การ แสทง เจตนาเช่นนี้ จะ ผูก มัด กับ แต่ ประเทศ ที่ แสทง เจตนา
เพราะฉะนั้น จึงไม่ควรที่จะขัดต่อหลักทั่วไปของกฎหมายระหว่างประเทศ
เพราะ ประเทศ ที่ ออก กฎหมาย ขัดต่อ กฎหมายระหว่างประเทศนั้น อาจ
ถูกคัดค้านได้ ตามที่ได้ อธิบาย มา แล้ว การ แสทง เจตนา ฝ่ายเดียว
เช่นนี้ ก็ จำ ต้อง เคารพ ต่อ หลัก แห่ง กฎหมาย ระหว่าง ประเทศ

การ แสทง เจตนา ฝ่ายเดียว อาจ ทำได้ โดย หลาย วิธีทั้งนี้ คือ

(ก) โดย ออกบทกฎหมาย

สำหรับ ประเทศสยาม เราอาจเห็นได้ดังต่อไปนี้ เช่นพระราช
บัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๔๕๖ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณา ความแพ่ง
มาตรา ๕๘ ซึ่งว่า ด้วย การ วางเงินไว้เป็นประกันในศาล เมื่อโจทก์
เป็นผู้ยื่นขออำนาจศาล

(ข) โดย หนังสือหรือเอกสาร ซึ่ง ประเทศ หนึ่งได้ มี ไปยัง อีก
ประเทศหนึ่ง เช่นหนังสือลงวันที่ ๓ ตุลาคม ค.ศ. ๑๙๑๐ ซึ่ง

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เสนาบดีว่าการต่างประเทศของกรุงสยาม ได้ทรง มีไปยัง อัครราชทูต อังกฤษ ณ กรุงเพท ฯ เพื่อขยายความ ข้อตกลง ว่า ด้วย การ จด ทะเบียนคนใน บังคับ อังกฤษ ค.ศ. ๑๘๔๔ ดังนี้ หนังสือ นั้น ก็ เป็นการ แสดง เจตนา ฝ่ายเดียว ของ ประเทศ สยาม

(ค) โดยประกาศของรัฐบาลหรือของผู้มีอำนาจในการปกครอง แผ่นดิน ซึ่งไม่ใช่บทกฎหมาย

เช่น ประกาศของ กระทรวง การ ต่าง ประเทศจีน ค.ศ. ๑๘๓๔ อัน เกี่ยว ด้วย สัญญา อุตติกรรม ซึ่ง มีความ ว่า “ข้อ ๓ ในกรณี ซึ่ง เกี่ยว ด้วย สัญญา เก่า ซึ่งได้ ถึง ที่สุดแล้วแต่ยังไม่ได้ทำสัญญาใหม่ ขึ้นแทนนั้น รัฐบาลจีน จะได้ออก ประกาศ ข้อบังคับชั่วคราวอันสมควรใน สถานะปัจจุบัน” และ ข้อบังคับ ชั่วคราว ซึ่งได้ ออกวันเดียวกันกับประกาศ นั้น มีความ ว่า ดังนี้ “..... ๓ บุคคล และ ทวิพย ของบุคคล ต่าง ท้าวใน ประเทศจีนนั้น จะได้รับความคุ้มครองตาม กฎหมายจีน”

“ข้อ ๔ คนต่างท้าวใน ประเทศจีนต้องอยู่ใต้บังคับแห่งกฎหมาย จีน และ อยู่ใน อำนาจ ศาล จีน”

ดังนี้ ประกาศของ กระทรวง การ ต่าง ประเทศจีน ก็เป็น แต่ การ แสดง เจตนา ฝ่ายเดียว เท่านั้น จะ ม ผล ถึง กับ ล้าง สัญญา ซึ่งได้ ทำ ไว้ กับ ประเทศ อื่น ๆ อัน เป็นการ แสดง เจตนา หลาย ฝ่ายไม่ได้

ข. การ แสดง เจตนาโดย ปรยาย

คือ หลัก ซึ่ง ประเทศใด ยอมรับ ขึ้น บังคับ ความเกี่ยวพัน ละเพา
 คน หรือระหว่าง คนกับ ประเทศอื่น และ เป็น หลัก ซึ่ง ประเทศใด เคย
 ปฏิบัติมา แต่ มิได้ แสดง เจตนา ให้ ปราบฏตาม แบบของการแสดง เจตนา
 โดย ทรง

การ แสดง เจตนาโดย ปริยาย อาจ แยก ออกได้ เป็น ๓ ชนิด

๑. การ แสดงเจตนาโดย ปริยาย หลาย ฝ่าย
๒. การ แสดงเจตนาโดย ปริยาย ฝ่ายเดียว
๓. การ แสดงเจตนาโดย ปริยาย หลาย ฝ่าย

คือ ประเพณี ระหว่าง ประเทศ ทั้งนี้ ข้าพเจ้าหมายความว่า หลัก
 ที่เคยปฏิบัติกันมา ในระหว่างประเทศไทยมิได้ มีข้อตกลง หรือ การแสดง
 เจตนา เป็น ลายลักษณ์อักษร โดย แจ่ม ชัด

ให้พึงสังเกตว่าประเพณีระหว่างประเทศนั้นต่างกับจารีตประเพณี
 แห่ง ท้องถิ่น อันใช้ ภายใน ประเทศ เพราะเหตุว่า ประเพณี ระหว่าง
 ประเทศ นั้น ถือกันว่า เป็น ข้อตกลง หรือ สัญญา ระหว่างประเทศโดย
 ปริยาย ซึ่ง ประเทศ ต่าง ๆ ได้ยอมรับในการ ประพฤติ ตาม ทั้ง นี้ ก็
 เพราะ เหตุที่ ประเทศ ต่าง ก็เป็นเอกราช นั้นเอง ไม่มีใคร ออก
 คำสั่ง บังคับ บัญชา ประเพณี ระหว่างประเทศ จึงไม่ มีลักษณะ เป็นคำสั่ง
 ของ ผู้มีอำนาจ สูง สุด คือ มี ลักษณะ เป็น แต่เพียง สัญญาโดย ปริยาย
 แต่ จารีต ประเพณี แห่ง ท้อง ถิ่น นั้น เป็นคำสั่ง คำ บังคับโดย

ปริยาย ของผู้มีอำนาจ สูง สุดของ ประเทศ กล่าวคือ ถ้า ผู้ใดไม่
ทำตามก็อาจได้รับโทษ (ในทางแพ่ง) ซึ่งมีลักษณะ เช่น กฎหมาย
(กฎหมาย ๔ ประมวลแพ่ง ฯ)

เราอาจ แยก แสวง เจตนาโดย ปริยาย หลาย ฝ่าย หรือประเพณี
ระหว่างประเทศออกเป็น ๒ ชนิด คล้ายกับข้อตกลงระหว่างประเทศ คือ

ก. ประเพณี ระหว่าง ๒ ประเทศ

ข. ประเพณี ระหว่าง หลายประเทศ

อุทาหรณ์ ประเทศ สยาม ยอมให้คน ชาติจีน มีสิทธิ เหมือน กับ
คนไทยในการ ถือ กรรมสิทธิ์ ที่ดิน และ ถ้า ประเทศจีน ก็ ยอม ปฏิบัติ
ต่อคนไทย ซึ่ง อยู่ใน ประเทศจีน ทั้ง นี้แล้ว ส่วน ประเทศอื่น ๆ
มิได้ มี ประเพณี ที่ ยอมให้คนไทย มี กรรมสิทธิ์ ที่ดินใน ประเทศนี้แล้ว
ความประพฤติระหว่างประเทศสยามกับประเทศจีนก็เป็นแต่เพียงประเพณี
ระหว่าง ๒ ประเทศเท่านั้น จน ชาติอื่น จะ อ้าง ประเพณี เช่นนี้ให้
ประเทศ สยาม ปฏิบัติ ต่อ พลเมือง ของตนไม่ได้ แต่ ถ้า ประเพณี เช่นนี้
ได้ มีระหว่าง ประเทศ สยาม กับ ประเทศอื่นด้วยแล้ว ประเพณี เช่นนี้
ก็เป็น ประเพณี ระหว่าง หลาย ประเทศ ซึ่ง เป็น หลัก ที่ จะ ใช้บังคับ ความ
เกี่ยว พัน ระหว่าง ประเทศ เหล่า นั้นได้

แต่ ประเพณี ระหว่าง ประเทศ ที่ มิได้ ชัดเจนไว้ โดยตรง เช่นนี้ จะ
ทราบ กันได้อย่างไร ?

การที่จะทราบได้นั้น ก็ จำต้องสังเกตถึงการ ที่ประเทศใด ปฏิบัติ มา อย่างไร เช่น ถ้า เป็น เรื่อง คกบุคคล ศาลใน ประเทศใด ตัดสิน คดีไปอย่างไร หรือ อาศัย ประวัติศาสตร์ หรือค้น ทราบ เอา จากหลักฐาน จากหนังสือ ซึ่ง บางประเทศได้ จัด พิมพ์ขึ้น รวบรวม ข้อความ ที่เกี่ยวข้อง กับ ประเทศอื่น ๆ เช่น ประเทศ อังกฤษ ได้รวบรวมพิมพ์ ขึ้น เรียกกัน ว่า สมุด ปก สี น้ำเงิน ของ อิตาลี สมุด ปก สี เขียว ของ เยอรมัน สมุด ปก สี ขาว ของ ฝรั่งเศส สมุด ปก สี เหลือง

๒. การ แสทง เจตนาโดย ปริยาย ฝ่าย เดียว

ทั้งนี้ หมาย ความถึง ประเพณี ของ ประเทศหนึ่ง แต่ ฝ่าย เดียวใน การ ที่ จะ ปฏิบัติ ต่อประเทศใด ประเทศหนึ่ง เช่น ประเทศ สยาม ยอม ให้ ชาวจีน ที่ เข้า มา อยู่ใน เมืองไทย มี สิทธิ เหมือนกับ คนไทย ในการ ถือ กรรมสิทธิ์ ที่ดิน แต่ ถ้า ประเทศ จีน ไม่ได้ ปฏิบัติ คอย เช่น นั้น ด้วย แล้ว ความ ประพฤติของ ประเทศสยาม ต่อ ประเทศจีน ก็ เป็น เพียง การ แสทง เจตนาโดย ปริยาย ฝ่าย เดียว

ปัญหา มีอยู่ว่า การ แสทง เจตนา แต่ ฝ่าย เดียวนี้ จะ ใช้ ผลผูกพัน ประเทศ ที่ แสทง เจตนา ให้ ปฏิบัติ ต่อ ประเทศอื่น ได้ ก็ ประเทศ เห็น ว่า ต้อง พิจารณา แล้ว แต่กรณี เช่น เรื่อง ๆ ไปว่า การ แสทง เจตนา ของ ประเทศ นั้น ประสงค์ จะ ให้ ผลผูกพัน ต่อ ประเทศใดบ้าง

ข้อ ๒. หลัก กรรม ระหว่าง ประเทศทั่วไป

ทั้งที่เราเห็นจากตอนต้นแล้วว่า หลักกฎหมายระหว่างประเทศนั้นสำคัญนั้น ก็คือข้อตกลงระหว่างประเทศ และ ถ้าไม่มีข้อตกลงระหว่างประเทศแล้ว ก็อาจอาศัย การ แสดง เจตนาโดยปริยาย หรือ ประเพณี ระหว่าง ประเทศ แต่ ถ้า อย่าง หนึ่ง อย่างใดไม่มี ก็ จะต้องอาศัย หลัก ขรรมระหว่าง ประเทศทั่วไปขึ้นบังคับ ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่า สัญญา ระหว่าง ประเทศ หลาย ฉบับได้ระบุ ความชัดขึ้นไว้ เช่น

๑. สัญญา กรุงเฮก ค.ศ. ๑๘๙๙ อันเกี่ยว ด้วย สิทธิ และ หน้าที่ ของ ประเทศ กลาง ในการ สงคราม ทาง เรือขัณฑ์ไว้ ในคำปรารภว่า “ถ้ากรณีเกิดขึ้นนอกจาก ที่กล่าวไว้ โดยตรงตามข้อตกลงฉบับนั้นแล้ว ท่านให้ถือเอาหลักทั่วไป แห่ง ขรรมระหว่างประเทศ ขึ้นบังคับ”

๒. สัญญา กรุง ลอนดอน ค.ศ. ๑๙๐๗ อันเกี่ยว ด้วย ศาลทรัพย์สิน ธรเลย ระหว่าง ประเทศก็ได้บัญญัติไว้ในมาตรา ๒ วรรค ๒ ว่า “ถ้าไม่มีขัณฑ์บัญญัติใน สัญญา นั้นแล้ว ให้ศาลวินิจฉัย คดีตาม หลักขรรมระหว่าง ประเทศ และ ถ้าหากว่า หลัก ซึ่ง นานาประเทศได้ยอมรับในความ ประพฤติไม่ ปรากฏว่า เคย มี แล้ว ให้ศาล วินิจฉัย ตาม หลักทั่วไปแห่ง ความ ตรง และความ ยุติธรรมเหมาะสม แก่ กรณีนั้น ๆ”

สรุป รวมความ แห่งหลักที่ได้กล่าว ข้าง ต้นนี้ ข้าพเจ้า จึงขอเรียกว่าหลัก ขรรมระหว่าง ประเทศทั่วไป แต่ การ ที่ จะ อธิบายให้ละเอียด ชัดลงไปว่าอะไร เป็น หลักขรรมทั่วไปบ้าง แล้ว ก็ จะ เกิดขอบ อำนาจ

แห่ง สาขากฎหมายระหว่าง ประเทศ ซึ่งข้าพเจ้า จะอธิบายในที่นี้ เพราะ
ฉะนั้น จึงขอให้ เป็นหน้าที่ ของ ผู้ศึกษาที่จะ หาความรู้กว้าง ขวาง ต่อไป
กันควา เราจากคำอธิบาย หรือความ เห็นของนักปราชญ์กฎหมายระหว่าง
ประเทศ

ข้อ ๓. ปัญหา เรื่อง คำพิพากษา ของ ศาล

คำพิพากษา ของศาล ไม่ว่า จะเป็น คำพิพากษา ของ ศาลภายใน
ประเทศนั้น เอง หรือของ ศาลประจำ ยุคติธรรมระหว่างประเทศ หรือ
อนุญาโตตุลาการระหว่าง ประเทศ ไม่มี ลักษณะ เป็น กฎหมาย เพราะ
ศาลไม่มี อำนาจ ออกกฎหมาย คือ มี หน้าที่ แปลกฎหมาย

แต่อย่างไร ก็ ตาม คำพิพากษา ของ ศาล ก็นับว่า เป็นประโยชน์
ที่จะ ชี้ให้เห็นว่า หลักกฎหมาย ระหว่างประเทศ ที่ได้ มี อยู่ แล้วนั้น มี
ความหมาย เพียงไร และ ถ้า เกี่ยว ด้วย หลักธรรมระหว่างประเทศ
ทั่วไปแล้ว ก็ อาจ ทำให้เรา ทราบดีว่า ศาลได้ หยิบ ยกเอา หลัก
อันใด มาบังคับ คดี อันเป็นการ ทำให้ มีความ สะดวก ในการ วินิจฉัยกรณี
ต่อ ๆ ไป

หมวดที่ ๒

วัตถุประสงค์แห่งกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล

เราได้ ให้ความหมายโดย สั้นเขย แห่งกฎหมาย ระหว่างประเทศ
แผนก คดีบุคคลว่า เป็นหลัก ซึ่งใช้บังคับ ความ เกี่ยวพันระหว่างประเทศ

ในข้อพิพาท อันเกี่ยวกับ กฎหมายเอกชน เหตุฉะนั้นวิชาแผนกนี้ จึงมีวัตถุ สำคัญทั้ง ต่อไปนี้

๑. สัญชาติ

๒. สถานะของ คน ต่าง ท้าว

๓. การใช้ กฎหมาย เนื่องแต่กฎหมายเอกชน ระหว่างประเทศ
ขัดกัน

๔. วิธีพิจารณา แผนก เอกชน ระหว่าง ประเทศ

ข้อนี้ แยกโดย ย่อถึง วัตถุ ๔ ประการ ดัง กล่าว ข้าง ต้น นั้น คือ

๑. สัญชาติ

สัญชาตินั้นถ้า จะ กล่าว อย่างง่าย ๆ ก็คือการเป็นพลเมืองของ ประเทศ และถ้า จะ เทียบ กับ สหประชาคม ซึ่งเป็นนิติบุคคลแล้ว สัญชาติ ก็คือ การ เป็น สมาชิก ของ ประเทศ ซึ่งเป็น นิติบุคคล นั้นเอง

ส่วนบุคคลอื่นซึ่ง เข้า มา อยู่ในประเทศโดย มิใช่ เป็นพลเมืองของ ประเทศที่ เข้า มา อยู่ นั้น เรียกว่า คนต่าง ท้าว

ให้ พึง สังเกต ว่า ข้อพิพาท ระหว่างเอกชน อันเป็นวัตถุ แห่ง กฎหมายระหว่างประเทศ แผนกนี้ ย่อมมีระหว่างพลเมืองกับคนต่างท้าว หรือใน ระหว่างคนต่างท้าว ด้วยกันเอง หากในระหว่าง พลเมืองต่อ พลเมืองใน ประเทศไม่ เหตุฉะนั้นจึง จำต้อง ทราบเสีย ก่อนว่า การ เป็น พลเมือง หรือการ มี สัญชาตินั้น เป็น หลักเกณฑ์อย่างไร

๒. สถานะ ของ คน ต่าง ท้าว

การ ศึกษา ใน เรื่อง นี้ ก็ เป็น ประเด็น สำคัญ เช่นเดียวกับ เรื่อง สัญชาติ กล่าว คือ ก่อนที่ จะ ทราบ ถึง ความ เกี่ยวข้อง ใน กฎหมาย เอกชน ระหว่าง ประเทศ แล้ว ก็ จำ ต้อง ทราบ ว่า คน ต่าง ท้าว นั้น มี สถานะ หรือ มี สิทธิ เหมือน และ ต่าง กับ พลเมือง อย่างไร ?

๓. การใช้ กฎหมาย แห่ง แท้ กฎหมาย เอกชน ระหว่าง ประเทศ ชัด กัน

กฎหมาย เอกชน ของ ประเทศ หนึ่ง ย่อม แตกต่าง กับ ของ อีก ประเทศ หนึ่ง ถ้า กฎหมาย เอกชน เหมือน กัน ทั่วโลก แล้ว กฎหมาย ระหว่าง ประเทศ แผนก คติ บุคคล นี้ ก็ ย่อม มี ไม่ ไ้ เมื่อ กฎหมาย ชัด กัน พลเมือง ของ ประเทศ หนึ่ง เกี่ยวข้อง กับ คน ต่าง ท้าว หรือ คน ต่าง ท้าว เกี่ยวข้อง ระหว่าง กัน ใน ประเทศ อื่น แล้ว ดัง เช่น อุทาหรณ์ ที่ กล่าว ไว้ ใน เบื้องต้น เรา ก็ ต้อง วิจัย คว้า จะ ใช้ กฎหมาย ของ ประเทศ ไต บังคับ และ ใน กรณี อย่างไร

๔. วิธี พิจารณา แผนก เอกชน ระหว่าง ประเทศ

เราได้ กล่าว มา แล้ว ใน ตอน ต้น ว่า ข้อ พินาท ระหว่าง ประเทศ อัน เกี่ยว กับ วิธี พิจารณา ใน เรื่อง กฎหมาย เอกชน นั้น ควร รวม อยู่ ใน กฎหมาย ระหว่าง ประเทศ แผนก นี้ เพราะ เหตุ ที่ วิธี พิจารณา เป็น วิธี สัมบูรณ์ คือ วิธี ที่ จะ นำ ไปสู่ การใช้ กฎหมาย อัน เป็น สาระ บัญญัติ ไม่ ควร จัด เป็น อีก สาขา หนึ่ง แทบ กฎหมาย ระหว่าง ประเทศ

ภาคที่ ๒

สัญญาชาติ

หมวดที่ ๑

ข้อความทั่วไป

ตาม วิเคราะห์ศัพท์ ของ ศาสตราจารย์ เวส แห่ง มหาวิทยาลัย
กรุงปารีส สัญชาติ คือ เครื่อง มัดโดย นิตินัย ซึ่ง ผูก พันซ์ บุคคลไว้ กับ
ประเทศ (ให้ดู หนังสือ คำ อธิบาย กฎหมาย ระหว่าง ประเทศ แผนก คติ
บุคคล ของ ศาสตราจารย์ เวส หน้า ๑)

แต่ถ้า จะให้ความหมาย อย่างง่าย ๆ สัญชาติ ก็คือ การ เป็น
พลเมืองของ ประเทศ ตามที่ได้ กล่าว มาแล้วใน คำชี้แจงโดยย่อ (ให้ดู
ภาคที่ ๑ หมวดที่ ๒)

สัญชาตินั้น ถือกันว่าเป็น สิ่ง ประกอบ สภาพบุคคล กล่าว คือ
มนุษย์ที่มี สภาพเป็นบุคคล ก็คือ การ รวบรวม คณะบุคคล หรือของ
ทรัพย์สินอันมี สภาพเป็นนิติบุคคล ก็คือ เหล่านี้บุคคล หนึ่ง ก็ย่อมมี
สัญชาติเป็น สิ่ง ประกอบ สภาพของ ตน เหตุฉะนั้น กฎหมายของ
บาง ประเทศ จึง เช่นใน ประเทศ ฝรั่งเศส จึงบัญญัติ เรื่อง สัญชาติไว้ ใน
ประมวลแพ่ง ฯ

เมื่อ กฎหมาย เรื่อง สัญชาติเป็น กฎหมายที่ เกี่ยว กับ สภาพของ
บุคคลแล้ว ประเทศเอกราช ก็ย่อม มี สิทธิที่ จะบัญญัติไว้ว่าบุคคล

เช่นไร จะมี สัญชาติ ของ ประเทศ นั้น หรือ จะ สัน สัญชาติ หรือ จะกลับ
คืนสู่ สัญชาติ เกิม

แต่หลักทั้ง กล่าวนี้ อาจ มีข้อยกเว้น ถ้า ประเทศเอกราช ได้มี
ข้อ ตก ลง กันไว้เป็น พิเศษ กับ ประเทศอื่น ดังเช่น ข้อ ตก ลง ว่าด้วย
การ จดทะเบียน คนในบังคับ อังกฤษใน กรุงสยาม ค.ศ. ๑๘๙๔

แต่ถ้าไม่มีข้อตก ลงกันไว้เป็น พิเศษแล้ว ผลร้ายก็ อาจ เกิดขึ้นได้
กล่าว คือ ประเทศหนึ่ง ก็บัญญัติหลักไว้ อย่างหนึ่ง และ ประเทศอื่น
ก็บัญญัติ หลักไว้ อีก อย่างหนึ่ง ซึ่ง ทำให้ แก่งแย่ง กัน ถึง การ ที่ จะ
เอาบุคคล คน เทียว กัน มาเป็น พลเมือง เหตุฉะนั้น นักปราชญ์กฎหมาย
จึง พยายาม ที่ จะ ปรึกษา ตก ลง ใน เรื่อง วาง กำหนด กฎหมาย สัญชาติ
ซึ่ง จะให้ เป็น หน้าท ของ สันนิบาต ชาติเป็น ธรรมดา หรือ ปรึกษา ทารือ และ
ณบัดนี้ ก็ ยังไม่ ลง รอย กันได้

เมื่อ ผลร้าย อาจ เกิดขึ้นได้ดัง กล่าวแล้ว การ ออก กฎหมาย
เรื่อง สัญชาติ จึง ควร อาศัย หลัก ธรรมดา ซึ่ง เป็น ข้อ คำหนึ่ง ประกอบ ด้วย
กล่าว คือ

๑. ประเทศไม่ควรบังคับให้บุคคล มีสัญชาติ ทั้งนี้หมายความว่า
ว่า การ มีสัญชาติ นั้นย่อม ต้องให้ เป็นไป ตามใจ สมควร ทั้งฝ่ายพลเมือง
และ ฝ่าย ประเทศ ผลจึง มีว่า

ก. ประเทศ จะบังคับให้ คน ต่าง คำว มามีสัญชาติของประเทศนั้น
ไม่ได้

ข. ประเทศ จะปฏิเสธไม่ให้ พลเมือง ของตนโอน สัญชาติไม่ได้

๒. บุคคล แต่ละคน จำต้อง มี สัญชาติ อัน หนึ่ง เพราะ เหตุว่า
การไม่มี สัญชาติ นั้น นอกจาก จะผิด ต่อ หลัก ทาง นิติศาสตร์ ที่ ว่า
สัญชาติเป็น สิ่งประกอบสภาพ บุคคล แล้ว ยัง อาจเป็น ภัย ต่อความสงบ
ของโลก และ อาจ จะทำให้บุคคลเหล่านั้น หลีก เลี่ยง ไม่ ปฏิบัติหน้าที่ของ
พลเมือง เช่นใน การ รัฐบาล การ ทหาร แต่ หลัก อัน หนึ่ง บาง ประเทศ
ก็ หาได้ ระลึก ถึง เสมอไปไม่ ซึ่ง อาจ ทำให้ เกิด กรณี ได้ ว่า บุคคล ไม่
มี สัญชาติ เสีย แล้ว ทั้ง เช่นใน คราว มหาสงคราม ที่แล้ว มา ประเทศ
เยอรมนี ได้ ถอน สัญชาติเยอรมัน ของบุคคล ที่ได้ แปรลง ชาติมาเป็น เยอรมัน
แล้ว แต่ ก่อน มหาสงคราม ทั้งนี้ บุคคล เหล่า นั้น ก็ อาจ ไม่มี สัญชาติ
เสีย เลย ถ้า หาก ประเทศ ที่ ตน มี สัญชาติ อยู่ เติม ไม่ ยอม รับ ให้ กลับ เข้า
สู่ สัญชาติ เติม หรือ ตาม ประมวล กฎหมาย แห่ง ฝรั่งเศส มาตรา ๑๔
เดิม ได้บัญญัติไว้ ว่าหญิงฝรั่งเศส ที่แต่งงาน กับคนต่าง คำว ย่อม ถือ สัญชาติ
ของสามี แต่ เสด็จ มี บาง ประเทศ ที่ไม่ ยอม ให้ หญิง มีสามี ถือ สัญชาติ
ของสามี ประเทศ ฝรั่งเศส จึง แก่ ประมวล กฎหมาย แห่ง มาตรา นั้น
เสียใหม่ คือ หญิง ฝรั่งเศส ที่ แต่ง งาน กับ บุคคล ต่าง คำว จะ ถือ สัญชาติ
ของสามี ก็ ต่อ เมื่อ กฎหมาย แห่ง ประเทศ ของ สามี ยินยอม ดังนี้ มี

ฉะนั้น หญิง ฝรั่งเศส ก็ยัง คงมี สัญชาติ เดิม ทั้งนี้ เพื่อ ย่อม กันไม่ให้
บุคคล ปราศจาก สัญชาติ

๓. บุคคล คนเดียว ไม่ควร จะมี สอง สัญชาติ ในคราว เดียว กัน มี
ฉะนั้น ประเทศ ทั้ง สอง ก็อาจ ที่ จะ เรียก ร้อง ให้ บุคคล นั้น ปฏิบัติ หน้า ที่ อัน
เป็น ปรกษ กันได้ เช่น ใน เรื่อง รัชการ ทหาร หรือ ใน ระยะเวลา
ที่ มี สงคราม ระหว่าง สอง ประเทศ นั้น

เพื่อ ย่อม กัน การ แ่ง แ่ง ซึ่ง อาจ เกิด ขึ้น นี้ ประเทศ ใด ประเทศ
หนึ่ง จะ รับ การ แปลง ชาติ ของ คนต่าง ต้าว แล้ว ก็ควร ต้อง ให้ บุคคล นั้น
พ้น จาก การ เป็น พลเมือง แห่ง ประเทศ เดิม ของ เขา

แต่ หลัก นี้ ประเทศ เยอรมนี หา ได้ ถู ก ตาม ไม่ เพราะ กฎหมาย
ฉบับ ลง วันที่ ๒๒ กรกฎาคม ค.ศ. ๑๙๑๓ ยอม ให้ พลเมือง เยอรมัน
ซึ่ง แปลง เป็น คน สัญชาติ อื่น แล้ว มี สิทธิ สงวน สัญชาติ เยอรมัน ไว้
ได้ โดย ได้รับ อนุญาต จาก รัฐบาล เยอรมัน เป็น ลาย ลักษณ์ อักษร และ
เพราะ เหตุ นี้เอง เมื่อ คราว ที่ ประเทศ สยาม ประกาศ สงคราม กับ
ประเทศ เยอรมนี จึง ได้ มี พระบรม ราชโองการ ให้ ถอน สัญชาติ ไทย
ซึ่ง ชาว เยอรมัน บาง คน ได้ แปลง ไว้ นั้น ให้ พ้น สังกต พระบรม ราช
โองการ เหล่า นั้น ไม่ ชัด กับ หลัก ที่ ๒ ซึ่ง ได้ กล่าว มา แล้ว เพราะ
เหตุ ว่า ผู้ ที่ ถู ก ถอน สัญชาติ ไทย เหล่า นั้น ยัง คง มี สัญชาติ เยอรมัน อยู่
ตาม เดิม

การศึกษาเรื่อง สัญชาติ อาจที่จะแยก ออกได้ดังนี้

๑. การ มี สัญชาติ
๒. การ สูญเสีย สัญชาติ
๓. การ กลับ คืน สู่ สัญชาติ เดิม

หมวดที่ ๒

การมีสัญชาติ

บุคคล อาจ มี สัญชาติ ได้ โดยเหตุ ๔ ประการ คือ

๑. โดย กำเนิด
๒. โดย การ แปลงชาติ
๓. โดย การ แต่งงาน
๔. โดย อาณาเขตต์เปลี่ยนแปลง อิศสระภาพ

ส่วนที่ ๑

การมีสัญชาติโดยกำเนิด

คือ สัญชาติ ที่ บุคคล มี อยู่แต่เกิด แต่คำว่า “ กำเนิด ” นี้ อาจ เป็นปัญหาได้ว่า จะ หมายความว่า ถึงขณะที่ เกิด ภูมิลานี หรือ เมื่อ คลอดจากครรภ์ มารดามีสภาพเป็น บุคคลตามประมวลกฎหมายแพ่ง ฯ แล้ว ขอให้ดูใน คำอธิบาย ที่ จะ กล่าวต่อไป ใน ส่วนนี้ ข้อ ๑

การที่ประเทศจะออกกฎหมายบัญญัติว่าบุคคลใดมีสัญชาติของประเทศนั้น ประเทศจำต้องระลึกว่าบุคคลนั้นได้มีหรืออาจจะมี ความรักภักดีผูกพันต่อประเทศนั้นอย่างไร เพราะบุคคลซึ่งไม่มีความรักภักดีต่อประเทศนั้น ประเทศย่อมไม่พึงปรารถนาที่จะเอามาเป็นพลเมือง

ตามหลักธรรมดา มนุษย์ย่อมมีความผูกพันต่อประเทศใดประเทศหนึ่งด้วยเหตุ ๒ ประการ คือ

๑. โดยการสืบสายโลหิต (Jus Sanguinis) กล่าวคือบุคคลใดสืบสายมาจากบุคคลซึ่งมีสัญชาติของประเทศใดประเทศหนึ่ง

๒. โดยดินแดน (Jus soli) ซึ่งบุคคลได้เกิดหรือมีกำเนิด ในที่นั้นเราอาจแบ่งวิธีที่ประเทศต่าง ๆ ได้บัญญัติถึงเรื่องสัญชาติออกได้เป็น ๓ จำพวก

จำพวกที่ ๑ ประเทศที่ถือหลักสัญชาติทางสายโลหิตเป็นเกณฑ์สำคัญ กล่าวคือบุคคลสืบสายมาจากคนสัญชาติใด ต้องมีสัญชาตินั้นได้แก่ประเทศเยอรมนี, ออสเตรเลีย ฯลฯ

จำพวกที่ ๒ ประเทศที่ถือหลักสัญชาติตามดินแดนเป็นเกณฑ์สำคัญ กล่าวคือบุคคลเกิดในดินแดนใดก็มีสัญชาติของประเทศนั้น เช่น ประเทศโดยมากในทวีปอเมริกาใต้

จำพวกที่ ๓ ประเทศที่ใช้หลักทั้ง ๒ นั้นเป็นเกณฑ์สำคัญควบ

กันไป เช่น สยาม ฝรั่งเศส อิตาลี เป็นต้น

ให้พึงสังเกตว่ากฎหมายในเรื่องสัญชาตินั้นประเทศเห็นประโยชน์
อย่างไร ก็บัญญัติ ตามที่ เห็นสมควร ซึ่ง สุตแล้วแต่โดยขยาย แต่จะ
สลัดไม่ระลึก ถึง หลัก ขรรพทา ทั้ง กล่าวข้าง ต้น นั้นไม่ได้ เช่นเราจะ
บัญญัติให้บุคคลที่เกิด ใน ประเทศจีน มีบิดา มารดา เป็นคน สัญชาติจีน
ให้บุคคลนั้น มาถือสัญชาติไทย ย่อม เป็นการไม่สมควร

กฎหมายไทย เรื่อง สัญชาติไทย กำเนิดนั้น มี ปรากฏ อยู่ใน
พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๔๕๖ มาตรา ๓ อนุมาตรา ๑, ๒
และ ๓ ซึ่งเป็น กฎหมายที่ใช้ทั่วไปสำหรับ ประเทศสยาม นอกจาก
นี้ประเทศสยามได้มี ข้อตกลง พิเศษ กับ บาง ประเทศ อันนับได้ว่าเป็นข้อ
ยกเว้น จาก พระราชบัญญัติ สัญชาติ

การ ศึกษาเรื่อง การ มี สัญชาติไทย กำเนิดนั้น จะได้ แบ่งออก
เป็น ๒ บท คือ

บทที่ ๑ ว่าด้วย พระราช บัญญัติ สัญชาติ พ.ศ. ๒๔๕๖

บทที่ ๒ ข้อตกลง พิเศษ เรื่อง สัญชาติ ระหว่างประเทศสยามกับ
ต่างประเทศ

บทที่ ๑

การมีสัญชาติโดยกำเนิด

ตามพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๔๕๖

พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๔๕๖ มาตรา ๓ ได้บัญญัติว่า

“บุคคลเหล่านี้^๕เป็นคนไทย คือ

๑. บุคคลผู้^๖ได้กำเนิดแต่บิดาเป็นคนไทย แม้เกิดในพระราชอาณาจักรสยาม ก็เกิดนอกพระราชอาณาจักร ก็

๒. บุคคลผู้^๗ได้กำเนิดแต่มารดาเป็นคนไทย แต่ฝ่ายบิดาไม่ปรากฏ

๓. บุคคลผู้^๘ได้กำเนิดในพระราชอาณาจักรสยาม”

ข้อ ๑ ตามอนุมาตรา ๑ แห่งมาตรา ๓ ของพระราชบัญญัติสัญชาติ^๙นี้ กฎหมายได้เพ่งถึงถึงหลักสัญชาติตามสายโลหิต กล่าวคือได้ถือตามสัญชาติแห่งบิดาของบุตร ไม่ว่าบุตร จะเกิดในพระราชอาณาจักรสยาม หรือนอกพระราชอาณาจักร ก็

กฏการศึกษาในเรื่องนี้มีปัญหาที่จะต้องพิจารณา ๓ ประการ คือ

๑. อย่างไร เรียกว่าได้กำเนิด

๒. สถานะของบุตร ซึ่งเกิดด้วยภรรยาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย

๓. สถานะของบุตร บุณธรรม

ปัญหา ๑

อย่างไรเรียกว่าได้กำเนิด

ทั้งนี้คือว่า มนุษย์ ซึ่งเกิด มา มีสภาพ เป็นบุคคลแล้วนั้นต้อง ถือ สัญชาติของบิดาในขณะ^{๑๐}ที่ปฏิสนธิ หรือในขณะ^{๑๑}ที่คลอดเพราร์ระหว่าง ที่ทารก ยัง อยู่ในครรภ์ มารดา นั้น บิดาอาจที่จะแปลง ชาติได้ ทั้ง นี้

หมายถึง ประเทศที่ไม่ยอม ขยาย การแปลงชาติของบุคคล ถึงบุตรของ
ผู้หนึ่งด้วย ให้ดูพระราชบัญญัติสัญชาติ มาตรา ๑๐ ซึ่งแสดงให้เห็น
ว่า อาจ มีกฎหมาย สัญชาติ ของ บาง ประเทศที่ไม่ยอม ขยาย การแปลง
ชาติถึงบุตร ภรรยา ของผู้หนึ่ง

ความเห็นใน เรื่องนี้มี ๒ ทาง คือ

ความเห็นที่ ๑ ต้อง พิจารณา ตาม สัญชาติ ของ บิดา ในขณะ ที่
ทารก นั้นคลอด เพราะ สภาพ บุคคล ย่อม เริ่ม เมื่อ ทารก คลอด จาก
ครรภ์มารดาแล้ว ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๕

ความเห็น ของ ผู้ สอน เห็นว่า ในเรื่อง นี้ปัญหาไม่ได้ อยู่ที่
สภาพบุคคล ปัญหาอยู่ที่ว่า เมื่อ ทารก คลอด มาเป็น บุคคล แล้วจะ
ถือสัญชาติใด เหตุฉะนั้นจึงไม่น่าที่จะวินิจฉัย ตามบทกฎหมายที่ว่า
ด้วย สภาพบุคคล

คำว่า “ได้กำเนิด” ในพระราชบัญญัตินี้ น่าจะต้อง พิจารณา
ตามมูลเหตุว่า กรณีที่บัญญัติไว้ใน มาตรา ๑ นี้ กฎหมายได้เพ่ง
เล็ง ถึง หลักตามสายโลหิต หรือ หลักตามดินแดน ตามที่ได้กล่าว
แล้วใน ตอนต้นว่าในการบัญญัติ มาตรา ๑ นี้ กฎหมายได้ถือหลัก
ตามสายโลหิต เมื่อเป็นดังนี้ สายโลหิตของ บิดา ก็ย่อม เริ่มแต่ขณะ
ที่เกิดปฏิสนธิไม่ใช่เมื่อเกิดเกิดแล้ว เพราะฉะนั้นน่าจะคิดว่า “กำเนิด”
ในที่นี้ หมายถึง เมื่อเกิด ปฏิสนธิในครรภ์มารดา

ปัญหา ๒

ฐานะของบุตรซึ่งเกิดด้วยภรรยา โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย

ถ้าบิดาปฏิเสธไม่รับว่าเป็นบุตร แต่มารดาไม่ปฏิเสธ เท็กนั้น
ถือ สัญชาติของ มารดา ตามอนุมาตรา ๒

ถ้า ถูก ปฏิเสธทั้ง ฝ่ายบิดาและมารดาเท็กก็ย่อม มีฐานะ เป็นบุคคล
ที่บิดา มารดาไม่ปรากฏ ทั้ง ถือ สัญชาติ ตาม ทินแดน ตาม ความ
ใน อนุมาตรา ๓

ถ้าบิดามารดา รับรองว่า เป็นบุตร ใน กรณี ที่ กฎหมาย ยอม ให้ มี
การ รับรองได้ บุตรนั้น ก็ย่อมถือ สัญชาติของบิดา (แต่ อย่างไร จะ
รับรองได้แลไม่ได้นั้นต้อง พิจารณา ตาม กฎหมาย ลักษณะ ฝ่าฝืน)

ปัญหา ๓

ฐานะของบุตรบุญธรรม

บุตรบุญธรรม คง ถือ สัญชาติแห่ง บิดาเดิมของตน ไม่ใช่ ถือ
สัญชาติของบิดาใหม่ เพราะ บุตรบุญธรรมไม่ได้ กำเนิด หรือได้ สาย
โลหิต มาจากบิดาใหม่ ถ้า บุตรบุญธรรม ประสงค์ จะ มีสัญชาติ ของ
บิดาใหม่ ก็ ต้อง ทำ การ แปลง ชาติ

ข้อ ๒ บุคคลผู้ได้กำเนิดแต่ มารดา เป็นคนไทย แต่ฝ่ายบิดา
ไม่ปรากฏ บุคคลนั้น จะเกิดใน ประเทศใด ก็ตาม ก็ย่อม ถือ สัญชาติ

ไทยเช่น ชาวยุโรป ซึ่ง มาได้ หนังสือไทยเป็น ภรรยาลับ และ ชาวยุโรป ถูก กฎหมาย แห่ง ประเทศของตน ห้ามมิให้ ทำการ รักร่วม บุตร อัน เกิดโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ทั้งนี้ บุตร นั้น ก็มีฐานะเป็น บุคคลที่บิดาไม่ ปรากฏ ย่อม ต้อง ถือ สัญชาติของ มารดา ถ้า มารดา เป็นคนไทย บุตร นั้น ก็มี สัญชาติไทย

ข้อ ๓ บุคคล ผู้ใด กำเนิดใน พระราช อาณาจักร สยาม

บุคคล เช่นนี้ บิดา มารดา จะมี สัญชาติใด ก็ตาม มาตรา ๓ อนุมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติ สัญชาติได้บัญญัติให้บุคคลนั้น มี สัญชาติ ไทย ทั้งนี้ จะเห็นได้ ว่า กฎหมาย ถือ หลัก สัญชาติ ตาม ดินแดน

ปัญหา ที่ จะ ต้อง พิจารณา ก็คือ อย่างไร เรียกว่า พระราชอาณา จักร สยาม ?

พระรา ชอาณา จักร สยาม ก็คือ อาณาเขตต์ ของ ประเทศ สยาม อาณาเขตต์ ของ ประเทศ นั้น ย่อม เป็น สิ่งจำเป็น ที่ ประกอบ สภาพประเทศ เกราะ ถ้า ประเทศใด ไม่ มี อาณา เขตต์ ก็ไม่ นับว่า เป็น ประเทศ อาณา เขตต์ ของ ประเทศ หนึ่ง ๆ นั้น อาจมี ๓ แดน ดังนี้

๑. แดนดิน

๒. แดนน้ำ

๓. แดน อากาศ

ก. แดนดิน

คือ ส่วน แห่ แผ่นดินในโลก ซึ่ง ประเทศใด มี อำนาจ สูง สุด บังคับ
บัญชา แดนดินนี้ ย่อม หมายถึง

(๑) พันดินและไท้ พันดินรวมทั้ง แม่ น้ำ ลำคลอง ภายใน
อาณา เขตต์ดินแดน ท้อง ของ ประเทศ

(๒) เมือง ขึ้น หรือ ประเทศราช

ส่วน สถานทูตของประเทศหนึ่งซึ่งไป ตั้ง อยู่ใน อีกประเทศหนึ่งนั้น
ตาม หลัก กฎหมาย ระหว่าง ประเทศที่ ย่อม รั้งกัน ทัวไป ในเวลานี้ไม่ถือ
เป็นส่วน แห่แห่ง อาณาจักร จริง อยู่ คณะทูต ย่อม มี สิทธิเหนือสถาน
ทูต อย่าง เต็ม ที่ กล่าว คือ ฝ่าย บ้านเมือง แห่ง ทั้ง ดิน ซึ่ง สถานทูต
นั้น ตั้ง อยู่ไม่มี อำนาจ เข้าไป เกี่ยว ข้อง แต่ สิทธิเช่นนี้ เป็น แต่ เพียง
สิทธิ พิเศษ ของ ทูต เท่านั้น หาทำให้ สถานทูต กลายเป็น ส่วน ๑ แห่ง
อาณาจักรไม่

อุทาหรณ์ หญิง ชาว เปอร์เซีย ได้คลอด บุตร ใน สถานทูตนครเวย์
ซึ่ง ตั้ง อยู่ใน ประเทศสยาม ทั้งนี้ บุตร ของ ชาว เปอร์เซีย นี้ก็ได้ ชื่อ
ว่า เกิดใน พระราช อาณาจักรสยาม ไม่ใช่ใน ประเทศ นครเวย์ แต่
ทั้งนี้ ต้อง เข้าใจ ว่าไม่ หมายถึง ความ ถึง คณะทูต ซึ่ง บุตร ได้ เกิดใน
สถานทูต เพราะ เหตุว่า ทูต และ บริวาร ของ ทูต มี สิทธิ พิเศษ เป็น ส่วน ทัว
และ ย่อม รั้งกัน ว่า ถ้า เกิด บุตร ขึ้น มาแล้ว บุตร นั้น ก็ ย่อม มี สัญชาติ
ของ คณะทูต นั้น เอง

แต่ศาลฎีกาได้เคย พิจารณาในคดี ที่ อุบลราชธานี สยาม กระทำผิดใน
เมือง ต่าง ประเทศ ใน หน้า ที่ ตำแหน่ง ราชการ ของ ประเทศ สยาม
นั้น ถือเหมือน อย่าง ทำผิดใน ประเทศ ของ ตน เมื่อ ผู้ นั้น เข้า มา อยู่ ใน
กรุง สยาม ศาล สยาม มีอำนาจ พิจารณา พิจารณา ลงโทษ ได้ (ฎีกา
๑๐๓๕/๒๔๖๔, ๕ ขรรณสาร ๗๐๒) ให้ สังเกต ว่า คำ พิจารณา
ฎีกา นี้ ได้ ตักสิน ณะ เพราะ คดี อาชญา และ เกี่ยว แก่ อุบลราชธานี ซึ่ง กระทำ
ผิด ใน ตำแหน่ง ราชการ ของ ประเทศ เท่านั้น และ น่า คิด ว่า หลัก ซึ่ง
นานา ประเทศ ได้ ยอมรับ กัน อยู่ ทั่วไป ว่า สถาน ที่ ไม่ เป็น ส่วน ๑ แห่ง
อาณาเขต ของ ประเทศ ผู้ เป็น เจ้า ของ สถาน ที่ นั้น ยังคง ใช้ ได้

ข. แตนหน้า

(๑) ทะเลที่ไม่เป็น เขตต์ น่านน้ำ

ทะเล ถือว่า เป็น ทรัพย์สิน สมบัติ กลาง ไม่มี ผู้ใด เป็น เจ้า ของ
กรรมสิทธิ์ โดย เฉพาะ ทุก ๆ ประเทศ ย่อม มี เสรีภาพ ที่ จะ เข้า ไป ใน ทะเล
เพราะ ฉะนั้น เรือ ที่ มี สัญชาติ ของ ประเทศ ไท (ซึ่ง ต้อง พิจารณา ตาม
กฎหมาย ทะเล) แล่น อยู่ ใน ทะเล ไท จะ เป็น เรือรบ หรือ เรือ พาณิชย์
ย่อม ถือว่า เป็น ส่วน หนึ่ง แห่ง อาณาเขตต์ ของ ประเทศ นั้น

(๒) ทะเลที่เป็น น่านน้ำ

หมายถึง ทะเล ชายฝั่ง ของ ประเทศ แต่ จะ ถือ เขตต์ ยาว เพียง
ไคร่นั้น ยังเถียง กัน อยู่

บาง ความเห็น ถัดเขาระยะ ที่ สุก ซึ่ง ขึ้นใหญ่ จะยิ่ง ไป ถึง แต่ วิธี
นี้ จะ ใช้ เสมอ ไป ไม่ ได้ กล่าว คือ ขึ้นใหญ่ ย่อม ยิ่ง ได้ ไกล ยิ่ง ๆ ขึ้น ทุกวัน

บาง ความเห็น ให้ ถัด เขา ระยะ สายตา ซึ่ง เมื่อ อยู่ บน ผัง แล ไป ใน
ทะเล จะ สุก สายตา เพียง ไท ก็ ให้ ถัด เขา เพียง นั้น แต่ การ กำหนด ด้วย
วิธี เช่น นี้ ก็ ไม่ แน่ นอน เพราะ บุคคล ย่อม มี สายตา ต่าง กัน บางคน
สายตา สั้น บางคน สายตา ยาว

เพราะฉะนั้น วิธี ที่ นิยม กัน ใน เวลา นี้ ก็ คือ กำหนด เป็น เขต ต่ำ ตาม
มาตรา วัด ทาง ยาว แต่ เขต นั้น ยัง มีความ เห็น แตก ต่าง กัน อยู่ ใน
บาง เรื่อง ถัด เขต ๑๐ ไมล์ ตาม ร่าง ประมวล กฎ หมาย ระหว่าง ประเทศ
ของ สภา กฎ หมาย ระหว่าง ประเทศ แนะนำ ให้ ถัด กำหนด ๖ ไมล์ แต่ เขต ๓
ไมล์ นั้น เป็น เขต ที่ ยานา ประเทศ ได้ นิยม เป็น ส่วน มาก ทั้ง เช่น
สัญญา ว่า ด้วย การ ทร วสุรา ซึ่ง สห ภา ลี รัฐ อเมริกา ได้ ทำ ไว้ ให้ กับ ประเทศ
อังกฤษ, เยอรมัน, ฮอลันดา

ใน เขต น่าน น้ำ ถ้า เกิด เกิด ขึ้น ถัด ว่า เกิด ใน ประเทศ แต่ ถ้า
เกิด ใน เรือ ซึ่ง แล่น อยู่ ใน เขต น่าน น้ำ จะต้อง แยก พิจารณา

ก. ถ้า เป็น เรือรบ นัก ปราชญ์ กฎ หมาย ได้ ลง ความ เห็น ว่า เรือรบ
ของ ประเทศ หนึ่ง ซึ่ง แม้ จะ ไป ยัง อีก ประเทศ หนึ่ง ก็ ถัด เหมือน หนึ่ง
เป็น ส่วน แห่ง อาณา เขต ของ ประเทศ ที่ เป็น เจ้า ของ เรือรบ นั้น เพราะ
ฉะนั้น เรือรบ ที่ แล่น อยู่ ใน เขต น่าน น้ำ จึง เป็น ส่วน หนึ่ง แห่ง อาณา เขต

ของ ประเทศ ที่เป็น เจ้า ของ เรือรบ นั้น

ข. ถ้า เป็น เรืออื่น นอก จาก เรือรบ เช่น เรือ พาณิชย์ ความเห็น
ยัง แตก ต่าง กัน อยู่ บ้าง สัญญา ระหว่าง รัฐ ต่าง ๆ ในทวีปอเมริกา ซึ่ง
ได้ ทำ กัน ที่ กรุง Montevideo (ประเทศ อุรุกวัย) ค.ศ. ๑๘๘๙ ให้
ถือว่า กรณีใด ๆ ที่ เกิด ขึ้น ใน เรือ ซึ่ง มี ใจ เรือรบ ซึ่ง แล่น อยู่ ใน เขต คัด น่าน
น้ำ นั้น ต้อง พิจารณา และ ชั่ง ต่อ คาล ของ ประเทศ ชายฝั่ง

ส่วน ลัทธินี้ ฝรั่งเศส และ ความเห็น ของ ศาสตราจารย์ เยอมันชือ
Struppe ถือ ว่า เรือรบ หรือ เรือ พาณิชย์ ก็ ตาม มี สิทธิ เติ น สะ ทวณ ใน เขต คัด
น่าน น้ำ เพราะ ฉะนั้น ถ้า กรณี เกิด ขึ้น ใน เรือ พาณิชย์ เช่น นั้น ก็ ต้อง ว่า
กล่าว ตาม กฎหมาย ซึ่ง เรือ พาณิชย์ นั้น มี สัญชาติ (ให้ ดู ความเห็น ของ
พระยา ศรีวิสาร วาจา ซึ่ง ได้ เคย สอน ไว้ ที่ โรงเรียน กฎหมาย นั้น ชี้ เป็น ความ
เห็น ที่ ตรง กับ ลัทธินี้ ฝรั่งเศส)

(๓) ข้าว

ต้อง แยก พิจารณา ว่า ข้าว จก ชายฝั่ง ของ ประเทศ เดียว หรือ
ข้าว จก ชายฝั่ง ของ หลาย ประเทศ

(ก) ข้าว จก ชายฝั่ง ของ ประเทศ เดียว

บาง ความเห็น ได้ ถือ ว่า ถ้า จาก ฝั่ง ขึ้น ไป ถึง เส้น สุนัย กลาง ของ
ปาก ข้าว นั้น ช่น ไหล่ ยิ่ง ไป ถึง แล้ว ก็ ให้ ถือ ว่า ข้าว นั้น ทั้ง หมด เป็น เขต คัด

น่านน้ำของ ประเทศชายฝั่ง แต่ตามความเห็นที่ได้ยินกัน เขา
การยิงด้วยปืนใหญ่ซึ่งระยะไม่แน่นอน คงกล่าวมาแล้วในเรื่องทะเล
อันเป็นเขตต์น่านน้ำ

สภาพกฎหมายระหว่างประเทศซึ่งได้ร่างสัญญาว่าด้วยประเทศ
เป็นกลางในระหว่างสงครามแนะนำให้ถือเอา ๑๒ ไมล์

แต่ความเห็นของ ศาสตราจารย์ไฟซิล (ฝรั่งเศส) และของ
Struppe (เยอรมัน) แสดงว่าความเห็นที่นิยมกันโดยมากถือว่า
ถ้าปากอ่าววัดได้ ๑๐ ไมล์แล้ว อ่าวนั้นทั้งหมดเป็นเขตต์น่านน้ำ
ของประเทศชายฝั่ง

(ข) อ่าวจากชายฝั่งของหลายประเทศ

บางความเห็นกล่าวว่า ถ้าปากอ่าววัดได้ ๑๐ ไมล์ ประเทศ
ชายฝั่งเท่านั้นเป็นผู้มีสิทธิในอ่าวตามส่วน แต่ถ้าปากอ่าววัดได้
เกิน ๑๐ ไมล์ก็จะต้องถือหลักทั้งเช่นทะเลขรรุมดา กล่าวคืออาณา
เขตต์เพียงใด จะเป็นเขตต์น่านน้ำก็ได้ถือหลักในเรื่องทะเลที่เป็นเขตต์
น่านน้ำตามที่ได้อธิบายมาแล้ว

บางความเห็นกล่าวว่า อ่าวเช่นนี้ต้องถือหลักเหมือนในเรื่องทะเล
กล่าวคือเขตต์เพียงใดจะถือเอาว่าเป็นเขตต์น่านน้ำก็ได้ต้องพิจารณา
ตามหลักกฎหมายที่ว่าด้วยทะเลอันเป็นเขตต์น่านน้ำจะถือตามหลัก
ซึ่งว่าด้วยอ่าวที่จากชายฝั่งของประเทศเดียวไม่ได้

รวมความว่าในเรื่อง ข้าวฝั้น ไม่ว่าจะขึ้น ข้าวที่จกชาย ฝั่ง ของ ประเทศ เทียบ หรือ ของ หลาย ประเทศ ย่อม มีหลักเกณฑ์ เป็นพิเศษ ต่าง หาก จาก ทะเล ที่เป็น เขตต์ น่านน้ำ

(๔) เกาะ

เกาะ ภายใน เขตต์ น่านน้ำ ของ ประเทศใดก็ย่อมเป็นเกาะ ของประเทศ นั้น ส่วนเกาะ ที่อยู่นอกเขตต์ น่านน้ำ ก็จะต้อง ถือหลักว่า ประเทศใดได้ ใช้ อำนาจ สูง สุดในเกาะนั้น

(๕) ช่อง แคบ อันเป็น ทาง เข้าไปทะเล ภายใน

ตามธรรมชาติ ถ้า ช่องแคบ จก ชายฝั่งของ ประเทศ เทียบ ประเทศ นั้น ก็มี สิทธิ ที่ จะห้าม หรือหวงกันไม่ให้ ประเทศอื่นเข้าไปภายในได้ แต่ ถ้า จกชาย ฝั่ง หลาย ประเทศ ๆ ชาย ฝั่ง ก็ ย่อม มีสิทธิ ตาม ส่วน

แต่ ช่อง แคบ อัน ขยู่ระหว่าง ทะเลกับทะเลนั้น ตาม หลัก ที่นิยมกัน ก็คือ ประเทศ ชาย ฝั่งไม่มี อำนาจ ปิด ช่อง แคบ นั้น คือ ต้อง เปิด ให้ นานา ประเทศ สัญจรไป มาได้ โดย สะดวก

นอกจาก ที่ได้กล่าว มา แล้ว ช่องแคบ บาง แห่ง มีฐานะ พิเศษ ตาม สัญญา ระหว่าง ประเทศ เช่น ช่อง แคบ ตาคาเนลในแคว้นตุรกี

(๖) แม่น้ำ ลำคลอง

ถ้าแม่น้ำ ลำคลอง ขยู่ภายในอาณาเขตต์ของ ประเทศใดก็ย่อม

เป็นส่วนหนึ่งของ อาณาเขตต์ ประเทศนั้น ตามที่ได้กล่าวมาแล้วในเรื่อง
แดนดิน

แต่มีแม่น้ำ บาง ส่วน ที่เป็นแม่น้ำระหว่างประเทศ เช่น แม่น้ำ
ทานูป และ มีคลอง ระหว่างประเทศ เช่น คลองสุเอซ ทั้งนี้ของ ๒ ชาติ
ตกลง เป็น เรื่อง ๆ ไป

สำหรับ ประเทศสยามมีแม่น้ำโขงซึ่งเป็นปัญหาในระหว่างประเทศ
แม่น้ำโขง เป็น แม่น้ำระหว่าง เขตต์แดน สยาม กับ จีน ไทจีน ของ
ฝรั่งเศส ตาม สนธิสัญญา พ.ศ. ๒๔๖๙ ยอมให้ ประเทศชายฝั่งทั้งสอง
มี อาณาเขตต์ ยื่นเข้าไปในลำ แม่น้ำโดยถือแนวร่องน้ำ หรือ แนว
อื่น ๆ ตามที่ได้ระบุไว้ใน ข้อ ๓ แห่ง สนธิสัญญานั้น แต่ประเทศชาย
ฝั่งทั้งสอง ย่อม มี สิทธิที่จะเก็บ เรือ ตลอดจน ลำ แม่น้ำ

เพราะฉะนั้น ปัญหา จึง อาจเกิดขึ้นได้ว่า แม่น้ำโขงนี้ จะ ถือว่า
เป็น แม่น้ำ ภายใน ประเทศ หรือ ถือเสมือนหนึ่ง เป็น เขตต์ นาน น้ำ ประคอง
ในเรื่อง ทะเล อัน เป็น น่านน้ำ ใน เรื่อง นี้ จะ ต้อง พิจารณา กัน ต่อไป
ตามข้อตกลง ระหว่าง ประเทศสยามกับฝรั่งเศส ซึ่งอาจมีได้ ใน ภายหน้า

ค. แดนอากาศ

ปัญหาในเรื่อง แดน อากาศ มีอยู่ว่า อากาศ จะ ถือ เป็น ส่วนหนึ่ง
แห่งอาณาเขตต์ ของ ประเทศใดได้บ้าง หรือไม่ ?

เมื่อ ก่อน มหาสงคราม มีความเห็น อยู่ ๓ ทาง ที่ จะ วินิจฉัยปัญหา

๒ ๓
ข้อนี้

ความเห็นที่ ๑ กล่าวว่าประเทศย่อมเป็นเจ้าของในแดนอากาศซึ่งอยู่เหนืออาณาเขตต์ของตน

ความเห็นที่ ๒ กล่าวว่าอากาศย่อมเป็นของกลาง ผู้ใดจะถือกรรมสิทธิ์ไม่ได้ เปรียบประดุจทะเลที่ไม่เป็นเขตต์น่านน้ำ

ความเห็นที่ ๓ กล่าวว่าแดนอากาศย่อมเป็นอุปการณแห่งอาณาเขตต์ของประเทศ เพราะฉะนั้นจึงพอเทียบได้กับทะเลอันเป็นเขตต์น่านน้ำ

ในระหว่างมหาสงครามนานา ประเทศได้นิยมไป ตามความเห็นที่ ๑

ต่อมาในภายหลัง มหา สงครามได้มีอนุสัญญา ระหว่างประเทศลงวันที่ ๑๓ ตุลาคม ค.ศ. ๑๙๑๘ และประเทศสยามได้เป็นอัครภาคีแห่งอนุสัญญานี้ด้วย และได้ให้สัตยาบันแล้วตาม ประกาศลงวันที่ ๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๖๒ ตามอนุสัญญานี้เกี่ยวกับการเดินอากาศในระหว่างสันติภาพ และ ถือเป็นหลักว่า ประเทศย่อมมีอำนาจในอากาศซึ่งอยู่เหนือในอาณาเขตต์ของตน แต่ประเทศอื่นย่อมมีเสรีภาพที่จะเดินเข้าไปในแดน อากาศนั้นได้ เว้นไว้แต่เรือบินทหาร การค้าขาย ฯลฯ ซึ่ง จะต้องขอ อนุญาตพิเศษ และประเทศที่เป็นเจ้าของแดน อากาศมีสิทธิที่จะ ะทางให้บิน หรือ ห้ามไม่ให้บินเหนืออาณาเขตต์บางส่วน แต่ต้อง เป็นข้อ กำหนดสำหรับ เรือบิน ทั่ว ๆ ไป รวม

ทั้งเรือบินที่มีสัญชาติของ ประเทศ อัน เป็นเจ้าของ แคน อากาศนั้นด้วย
ให้ กฎ พระราชบัญญัติ การเดิน อากาศ พ.ศ. ๒๔๖๕

ง. ข้อยกเว้น จากหลักที่กล่าวในข้อ ก. ข. ค.

ตามที่ได้กล่าว มาในเบื้องต้นว่าบุคคลเกิดในพระราชอาณาจักร
สยามย่อมเป็นคนไทยนั้น อาจ มีข้อยกเว้นสำหรับบุคคลบางจำพวก
ซึ่ง มีสิทธิพิเศษ ตาม นัย แห่ง กฎหมายระหว่างประเทศ แผลง คก็เมื่อ
กล่าวคือว่า ถึงแม้บุคคลเหล่านั้น เกิดใน ประเทศ สยาม ก็ คงไม่ เป็น
คนไทย บุคคลเหล่านั้น มี อาทิ -

(๑) บุตร ของ ผู้เป็น ประมุข แห่ง ต่าง ประเทศ

(๒) บุตร ของ ทูต และ ข้าราชการ ของ ทูต หรือ ผู้ซึ่ง มีสิทธิพิเศษ
เสมือนทูต เช่นกงสุลฝรั่งเศสใน ประเทศสยาม จีน เปอร์เซีย

(๓) คณะกรรมการ สโมสร สันนิบาตชาติ

(๔) ผู้พิพากษาศาลประจำ ยุติธรรมระหว่างประเทศ ณ กรุงเฮก

(๕) บุตร ของ นายทหารใน กองทัพ ของ ประเทศหนึ่ง ซึ่ง เข้า
ไปยึดใน อีก ประเทศ หนึ่ง

(๖) ผู้ซึ่งเกิดในเรือของ รัฐ ต่างๆ ซึ่งต้องเป็น เรือรบ หรือ
เรือที่ใช้ใน การปกครอง ไม่ใช่เรือรัฐ ต่างๆ ที่ใช้ ใน การพาณิชย์
ส่วน บุคคล ซึ่ง เกิดใน เรือ พาณิชย์ ซึ่ง อยู่ใน อาณาเขตของ อีก
ประเทศ หนึ่ง นั้น ถ้า เรือ เข้า จอดใน ท่า แล้ว ไม่มี ปัญหา คือ ถือว่า

บุคคลเกิดใน อาณาเขตต์ของ ประเทศท่าเรือ แต่ถ้าเรือกำลังแล่น
อยู่ใน ทะเล เขตต์น่านน้ำ ปัญหา ยัง เถียง กันถึงที่ กล่าว มา แล้วใน
ตอนต้น แต่ ตาม ลัทธิ ฝรั่งเศส และ ตาม ความ เห็น ของ พระยาศรี
วิสารวาจา ถือว่า เรือ พาณิชย์มี สิทธิ เติล สะทอกลงใน ทะเล เขตต์น่านน้ำ
จึงไม่ นับว่า บุคคล ที่ เกิดใน เรือ นั้น เกิดใน อาณาเขตต์ของ ประเทศเจ้า
ของ น่านน้ำ

บทที่ ๒

การมีสัญชาติโดยกำเนิดตามข้อตกลง พิเศษระหว่างประเทศสยามกับต่างประเทศ

ฉบับที่ ๕ ประเทศสยามได้ มี ข้อตกลง พิเศษ เรื่อง สัญชาติ กับต่าง
ต่าง ประเทศ ดังนี้

๑. กับ อังกฤษ
๒. กับ ฝรั่งเศส
๓. กับ เติมนาร์ก

ข้อ ๑

ข้อตกลง เรื่อง สัญชาติ กับ อังกฤษ

ตาม สัญญา ทาง พระราชไมตรี ฉบับ ลง วันที่ ๑๔ กรกฎาคม
พ.ศ. ๒๔๖๘ ข้อ ๖ มีความว่า “ขทบัญญัติในความตกลงว่าด้วย
การ จด ทะเบียน คนในบังคับอังกฤษในกรุงสยามอันลงนามกันที่กรุงเทพฯ

ณวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ค.ศ. ๑๘๘๘ ทั้งที่ได้ขยายตามความในหนังสือลงวันที่ ๓ ตุลาคม ค.ศ. ๑๘๑๐ ซึ่ง สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เสนาบดีว่าการต่างประเทศของกรุงสยามได้ทรง มีไปยังอัครราชทูต อังกฤษ ณกรุงเพท ฯ นั้น เป็น อัน คง ใช้ อยู่ แล ต้อง เป็น อันพึงใช้ เพื่อ ประโยชน์ แห่ง สัญญา ฉบับนี้ และหนังสือ สัญญาทางการค้าขายที่ได้ลง นาม กันใน วันที่ เว้น เสีย แต่ ข้อความใน ข้อ ๔, ๕ ของ ความ ทกลง ที่ว่า นี้ ซึ่ง เป็น ที่ แย้ง กัน กับ ข้อความใน หนังสือ สัญญา ๒ ฉบับ ที่ ลง นาม กัน วันที่ หรือ กับ ข้อความใน Protocol ว่าด้วย อำนาจ ศาล ซึ่ง ทักทาย หนังสือ สัญญา ฉบับนี้

บทบัญญัติใน ความ ทกลง ที่ว่า นี้ ส่วน ที่ว่า ด้วย บุคคล เชื้อชาติ เอเชีย ซึ่ง เกิด ใน ประเทศราชของ สมเด็จพระเจ้ากรุงอังกฤษ และ บุตร ของ คน เหล่านี้ ซึ่ง เกิด ใน กรุงสยาม นั้น จะ ต้อง ขยาย ให้ ครอบคลุม ถึง บุคคล ที่ ความ ทกลง นั้น มิได้ ครอบคลุม ถึง และ ซึ่ง เป็น คน ที่ รับ ประโยชน์ ความ บัณฑิตของสมเด็จพระเจ้ากรุงอังกฤษ เพราะเหตุที่เป็นพลเมืองหรือเกิดในดินแดนในอารักขาของ อังกฤษ หรือใน ประเทศ ที่ อังกฤษ บัณฑิต หรือในอาณาเขตที่ซึ่งสมเด็จพระเจ้ากรุงอังกฤษได้รับอาณาเขตแผ่นดินนิยาคชาติ และ ถึง บุตร ของ บุคคล เช่น ว่า นี้ ด้วย "

เพราะฉะนั้น การ เจร ทา เบียด คน บัณฑิต อังกฤษ ใน กรุง สยาม จึง ชาติ ย ข้อ ทกลง ดัง นี้

ก. ข้อตกลง ค.ศ. ๑๘๙๙ (พ.ศ. ๒๔๔๒ ร.ศ. ๑๑๘)

ข. หนังสือเสนอที่ว่าการต่างประเทศ ที่ทรงมีไปยังอัครราชทูต
อังกฤษ ณ กรุงเพฯ ค.ศ. ๑๙๑๐ (พ.ศ. ๒๔๓๕)

ค. วรรค ๒ ของข้อ ๖ แห่ง สัญญาทางพระราชไมตรี พ.ศ. ๒๔๖๘

ก. ข้อตกลง ค.ศ. ๑๘๙๙

ข้อตกลงว่าด้วยการ จดทะเบียนคนในบังคับ อังกฤษในกรุงสยาม
นี้มีข้อความอยู่ ๕ ข้อ แต่ข้อ ๔-๕ นั้นไม่ใช่โดยสัญญา พ.ศ.
๒๔๖๘ ก็ได้ระบุไว้

ข้อ ๑ แห่ง ข้อตกลง

ข้อนี้กำหนดบุคคล ที่จะ จดทะเบียนเป็นคนในบังคับ อังกฤษใน
กรุงสยาม แบ่งเป็น ๕ จำพวก

จำพวกที่ ๑ ความในข้อตกลง มีว่า บรรดา คนซึ่ง เกิดตาม
ธรรมดา มาเป็นคน บังคับ อังกฤษ หรือ ชนที่แปลงชาติเป็นคนใน
บังคับ อังกฤษ แต่ นอกจากคนที่ เป็น เชื้อสาย ชาวทวีปเอเชีย จำพวก ๑

คำอธิบาย จำพวกที่ ๑

บุคคลตาม จำพวกที่ ๑ ต้อง ประกอบ ด้วยเงื่อนไข ๒ ข้อ

(๑) ไม่ใช่เชื้อสาย ชาวทวีปเอเชีย ทั้งนี้จะหมายความว่า
เพราะบุคคลที่เป็น Citizen อังกฤษ หรือ ชาวยุโรป หรือ พวกผิว

ชาวซึ่งได้แปลง ชาติ เป็นคนในบังคับ อังกฤษ คงจะไม่ หมายถึง ชาว
 อาฟริกา หรือ พวกนีโกร เพราะ เมื่ออ่านดูข้อ ทกลง ทั้งหมด น่า จะ
 ส่อให้เห็นว่า ข้อ ทกลง นี้ไม่ได้รวม ถึง ชาวนีโกร ด้วย อีก ประการ
 หนึ่ง ถ้า ข้อ ทกลง นี้มีความ กินไป ถึง ชาว อาฟริกา ด้วย แล้ว ก็คง
 จะไม่ จำเป็นนัก ที่ จะ เติม ววรรค ๒ ลงใน ข้อ ๖ แห่ง สัญญา ฉะบับ
 พ.ศ. ๒๔๖๘ (นอก จากเรื่อง บุคคล ซึ่ง มี สัญชาติ ของ ประเทศ ซึ่ง
 ประเทศ อังกฤษ ได้รับ อาณัติ (Mandate) แทน สันนิบาต ชาติ อันเป็น สิ่ง
 ซึ่ง เกิด ขึ้น ใหม่ ของ ข้อ ทกลง ก.ศ. ๑๘๙๘)

(๒) เป็นคนในบังคับ อังกฤษ โดย กำเนิด หรือ โดย แปลง ชาติ
 ปัญหา อาจ มี ว่า จะ ใช้ กฎหมาย ไทย หรือ กฎหมาย อังกฤษ เป็น ข้อ
 วิภาษัย ว่า บุคคล ไก เป็น คนในบังคับ อังกฤษ โดย กำเนิด หรือ ได้ แปลง
 สัญชาติ มา เป็น คนใน บังคับ อังกฤษ น่า เห็นว่า ความ ประสงค์ ของ ข้อ
 ทกลง นี้ ดูเหมือน จะ ให้ ถือ ตาม กฎหมาย อังกฤษ ให้ ดู ข้อ ความ ใน
 ข้อ น้อย ที่ ๒ ของ ข้อ ๑ แห่ง ข้อ ทกลง นี้

จำพวก ที่ ๒ ของ ข้อ ทกลง นี้ มีความ ว่า

บรรดา ลูก และ หลาน ผู้ ที่ เกิด ใน กรุงสยาม จาก คน ที่ สมควร เจต
 บัญชี ได้ ใน จำพวก ที่ ๑ นั้น อัน เป็น ผู้ ซึ่ง จะ เป็น คนใน บังคับ อังกฤษ ได้
 ตาม กฎหมาย อังกฤษ จำพวก ๑

แต่ เหลน กิติ หรือ ลูก อัน ไม่ ถูก ต้อง ตาม กฎหมาย กิติ ของ คน

ที่กล่าวไว้ในจำพวกที่ ๑ นั้นเป็นคนที่ไม่สมควร จะจดทะเบียนได้

คำอธิบายจำพวกที่ ๒

ข้อบัญญัติถึง ผู้สืบสันดาน ของบุคคลใน บังคับอังกฤษตามจำพวกที่ ๑ ตามข้อตกลง น้อยอม ขยาย สิทธิในการ จดทะเบียน เป็นคนในบังคับอังกฤษไปไกล จนถึง หลานของบุคคลที่กล่าวใน จำพวกที่ ๑ ด้วย ซึ่งต่าง กับ ผู้สืบ สันดาน ของ ชาวเอเชีย ซึ่ง เป็น คนในบังคับอังกฤษได้เพียง บุตรเท่านั้นไม่ถึง หลาน ให้ดูคำ อธิบายจำพวกที่ ๔ ซึ่งจะได้อีกกล่าวต่อไป

ลูก ซึ่ง เกิดโดยไม่ถูกต้อง ตาม กฎหมาย ของ บุคคลที่กล่าวไว้ในจำพวกที่ ๑ นั้นไม่อาจที่จะ จดทะเบียน เป็น คนในบังคับ อังกฤษ ทั้งนี้ ก็เป็น จรรยา ของ เอง ซึ่งเมื่อ บุตร นั้นไม่ใช่เป็น บุตร ที่ ถูก ต้อง ตามกฎหมาย อังกฤษ แล้ว จะ จด ทะเบียน เป็น คนใน บังคับ อังกฤษ อย่างไรได้

จำพวกที่ ๓ ข้อตกลง มีความว่า

บรรดา คนที่ เป็น เชื้อ สาย ชาว เอเชีย ที่ เกิด ภายใน อาณาเขตต์ ของ พระราชินี กิติ ที่ เกิดภายใน เขตต์ แตน ของ เจ้า หรือ ประเทศใด ๆ ใน อินเดียน ซึ่ง ชน อยู่ หรือ มี สัญญา เข้า กับ พระราชินี อังกฤษ กิติ หรือ เป็น คนที่ ได้ แปรลง ชาติ ภายใน กรุง อังกฤษ แล้วนั้นก็ได้ เหมือนกับ จำพวก ๑ แต่ คน ชาว เมือง พม่า ฝ่าย เหนือ หรือ ชาว เมือง เงี้ยว (พวก ที่

อยู่ใน Shan states) ผู้ซึ่งได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนอยู่ในกรุงสยาม ก่อนวันที่ ๑ มกราคม ร.ศ. ๑๐๔ ค.ศ. ๑๘๘๖ ตรงกับวันศุกร์ เดือนอ้าย แรม ๑๑ ค่ำ ปีระกาสัปตศก จุลศักราช ๑๒๔๗ นั้น เห็นผู้ไม่สมควร จะยกบัญชีได้

คำอธิบายจำพวกที่ ๓

จำพวกที่ ๓ นี้เกี่ยวแก่ชาวเอเชีย ซึ่งควรแยกพิจารณา ๒

ประเภท

ประเภทที่ ๑ ชาวเอเชียที่เกิดในอินเดีย หรือที่แปลงชาติภายในในกรุง อังกฤษ

บุคคลประเภทนี้ของแยกพิจารณา ต่างหากจาก ชาวเมืองพม่า ฝ่ายเหนือ หรือชาวเมืองเงี้ยว

ที่ว่าเกิดภายใน อาณาเขตต์ของ พระราชินี่นั้น น่าจะหมายถึง อาณาเขตต์ที่เป็นเมืองขึ้นโดยตรงของ อังกฤษไม่มีเจ้า ซึ่งเป็นคนพื้นเมือง และที่ว่าเกิดในเขตต์แดนของเจ้าหรือประเทศใด ในอินเดีย ซึ่งขึ้นอยู่ หรือมีสัญญาเข้า กับ พระราชินี่ อังกฤษนั้น หมายถึง อาณาเขตต์ที่ขึ้นต่อกรุง อังกฤษนั้นเอง แต่ยังคงมีเจ้าพื้นเดิมปกครอง (ถ้าจะทราบถึงอาณาเขตต์เหล่านี้ให้ดูในภูมิศาสตร์อินเดีย)

การแปลง ชาติของ ชาวเอเชีย นั้นให้พึงสังเกตว่า ถ้าแปลง ชาติ นอกกรุงอังกฤษ เช่นที่ฮ่องกง เป็นต้น ผลของการแปลง ชาติ

อาจมีไม่พร้อม บุรณก็ได้ เช่น รัฐบาล อังกฤษ อาจ กำหนดเขตต์แห่ง
ผลของ การ แปลงชาติ ศาล ฝรั่งเศสใน ตั้งเกียได้เคย ตักสินว่า จีน
ที่ แปลง ชาติ เป็น อังกฤษ ที่ ชองกงนั้น คง เป็นอังกฤษ ฉะเพาะที่ชองกง
เมื่อ มา อยู่ใน ตั้งเกีย ชอง กือเสมีชน หนึ่ง เป็นคนจีน ชน ศาล ญวน ที่ เป็น
ศาล พื้นเมือง ไม่ใช่ศาล ฝรั่งเศส ซึ่ง พิจารณา คดี เกี่ยว กับ ฝรั่งเศส
หรือ ชาว ต่าง ประเทศ ซึ่ง มี สิทธิ เสมีชน ทั่ว ฝรั่งเศส

ประเภทที่ ๒ ชาวเมือง พม่า ฝ่ายเหนือ หรือชาว เมือง เงี้ยว
บุคคล ทั้ง กล่าว นี้ จะ มี สิทธิ จดทะเบียน เป็น คนใน บังคับ อังกฤษได้
ก็ แต่ ฉะเพาะ ผู้ ซึ่งได้เข้ามา ตั้ง ถิ่นฐาน บ้านเรือน อยู่ใน กรุงสยามภาย
หลังวันที่ ๑ มกราคม ค.ศ. ๑๘๘๖ ผู้ ที่ มี ภูมิลำเนา อยู่ใน กรุง
สยาม ก่อน วันที่ นี้ คง เป็น คนใน บังคับ สยาม

จำพวกที่ ๔ ชน ตกลง มีความว่า

บรรดา ลูก ที่ เกิดใน กรุงสยาม ของคนที่สมควร จะ จดบัญชี ได้ตาม
จำพวกที่ ๓ นั้น จำพวก นั้น แต่ ผลงาน ที่ เกิดใน กรุงสยาม จากคนที่
กล่าวไว้ใน จำพวก ๓ นั้น เป็น ผู้ ที่ ไม่ สมควร จะ จดบัญชี สำหรับ ที่ จะ
ข้อง กับใน กรุงสยาม

คำอธิบาย จำพวกที่ ๔

จำพวกที่ ๔ นี้ เกี่ยวกับ ผู้สืบ สันดาน ของ คนเอเชีย ใน บังคับ
อังกฤษ ทั้ง กล่าวไว้ใน จำพวก ที่ ๓ จะ เห็นได้ว่า บุตร ของ คนเอเชีย

เท่านั้น ซึ่ง อาจ จดทะเบียนเป็นคนใน บังคับ อังกฤษ แต่ หลานไม่มี
สิทธิ คง หนี ซึ่ง ต่าง กับ ผู้สืบสันดาน ของ คน อันเกิด ตาม ธรรมชาติ มาเป็น
คนในบังคับ อังกฤษ หรือ แปลง ชาติ มา เป็น คนในบังคับ อังกฤษ อันเป็น
พวก ผิวดำ (ให้ดูคำอธิบาย จำพวกที่ ๑ และที่ ๒ ก็น่าจะ ช่าง ตัน)

จำพวกที่ ๕ ความใน ข้อ ตกลง มีว่า

ภรรยาและหญิงหม้ายของคนใดที่สมควรจะ จดบัญชีได้ ในจำพวก
ทั้งหลายที่ กล่าว มา ช่าง ตัน แล้ว จำพวก หนึ่ง

(จำพวก หนึ่ง เกี่ยว กับ การ มี สัญชาติ โดย การ สมรส และ การ สัน
สัญชาติ ขอให้ ดูคำอธิบายใน ตอน เหล่า นั้น)

ข้อ ๒ แห่ง ข้อ ตกลง

ข้อนี้มีความว่า :-

บัญชี หนึ่ง หลายที่ได้ จด ตั้งว่ามาแล้ว จะต้องเปิดให้ ผู้แทนรัฐบาล
สยาม อันได้รับ อำนาจไปโดย สมควร แล้ว นั้น ตรวจดูใน เวลา ที่ จะ ขอ
ล่วงหน้าให้ทราบ ตาม สมควร

ข้อ ๓ แห่ง ข้อ ตกลง

ข้อนี้มีความว่า :-

เมื่อ มีคดี เกี่ยว กัน ขึ้น อย่าง ไ่ๆ ใน ข้อ ที่ เกี่ยว กับ ผู้ ถิ่น หนึ่ง สี่
สำคัญว่า จด บัญชี อังกฤษ นั้น ถูกต้อง ชอบธรรม หรือไม่ก็ เจ้าพนักงาน
ฝ่าย อังกฤษ กับ สยาม จะ ต้อง พิจารณา ใต้ ส่วน และ ตัดสิน

ไป ตาม ข้อความที่ ว่า ลงไว้ในหนังสือ สัญญา นี้ ในคำ พะยานที่ ผู้ถือ หนังสือ สำคัญ จะ ต้อง นำ สืบ มา นั้น ตาม ขรรณเนียม ที่ เคย ทำ มา แล้ว

คำอธิบาย ข้อ ๒ และ ข้อ ๓ แห่ง ข้อตกลง

ตาม ข้อ ๒ นั้น รัฐบาล สยาม มี อำนาจ ตรวจ ทะเบียน คนใน บังคับ อังกฤษ ได้ และ ตาม ข้อ ๓ นั้น ถ้า รัฐบาล สยาม คัดค้าน ก็ จะ ต้อง ว่ากล่าว กัน ตาม ขรรณเนียม ที่ เคย ทำ มา แล้ว และ พร้อม กัน พิจารณา ตัดสิน กัน ตาม ข้อตกลง นี้

ทั้งนี้ ย่อม ส่อให้เห็น การ จดทะเบียน ณ สถานกงสุล นั้น ไม่ทำ ให้ ผู้ จดทะเบียน เป็น คนใน บังคับ อังกฤษ เสมอไป กล่าว คือ จะต้อง มี ลักษณะ ตาม ที่ ข้อตกลง ได้บัญญัติไว้ (ขอให้ ดู คำอธิบายใน ข้อ ๔ ซึ่ง จะ ว่า ด้วย ผล แห่ง การ จดทะเบียน ณ สถานกงสุล ต่าง ประเทศ)

นอกจาก ข้อ ๑ ข้อ ๒ และ ข้อ ๓ แห่ง ข้อตกลง ทั้งกล่าวมาแล้ว ข้อตกลง นี้ ยังมี ข้อ ๔ และ ข้อ ๕ อีก แต่ ยกเลิก เสีย แล้ว ตาม ข้อ ๖ แห่ง สัญญา พ.ศ. ๒๔๖๘ (ข้อ ๔ แห่ง ข้อตกลง เดิม มีใจความว่า ถ้า มี คดี แพ่ง หรือ อาชญา ค้าง อยู่ ในระหว่าง ที่ กำลัง พิจารณา ใต้ ส่วน ตาม ความใน ข้อ ๓ แล้ว ให้ เจ้าพนักงาน ฝ่าย สยาม และ ฝ่าย อังกฤษ ตกลง กัน ว่า จะ ควร ส่ง คดี นั้น ไป ให้ ศาลใด พิจารณา, และ ข้อ ๕ แห่ง ข้อตกลง มีใจความว่า ถ้า ผู้ที่ ขัดกฎหมาย เกิด ขึ้น นั้น ยัง มิได้ จดทะเบียน ไว้ แต่ มี สิทธิ จดทะเบียน ได้ ตาม ข้อตกลง แล้ว ก็ ให้ จดทะเบียน เป็น คนใน บังคับ อังกฤษ)

๗. หนังสือเสนอขอกำหนดว่า การต่างประเทศที่ทรงมีไปยังฉักรราชทูต
อังกฤษที่กรุงเทพฯ ค.ศ. ๑๘๑๐

ข้อตกลง ค.ศ. ๑๘๘๘ นั้นได้ขยายความตามหนังสือเสนอขอกำหนด
ว่า การต่างประเทศลงวันที่ ๓ ตุลาคม ค.ศ. ๑๘๑๐ คือยอมให้
บุคคล ๓ จำพวกที่จะกล่าวต่อไปนี้ จดทะเบียนเป็นชนในบังคับ
อังกฤษได้ตามข้อ ๑ ข้อย่อย ๒ หรือวรรค ๓ แห่งข้อตกลง ค.ศ.
๑๘๘๘ คือ

จำพวกที่ ๑ บรรดาคนเอเชียผู้เกิดในสหรัฐอเมริกาอันมีนามว่า
รัฐปรัค ซีลลิงเกอร์ นิกวีเซมบีแลนค์ แลปาทัง เว้นไว้แต่ผู้ที่ได้มา
ตั้งภูมิลำเนาอยู่ในประเทศสยามก่อนที่ประเทศของตนตกอยู่ในอารักขา
ของอังกฤษ

จำพวกที่ ๒ บรรดาคนเอเชียผู้เกิดในรัฐกัลกันตัน ตรังกานู
เคคา (ไทรบุรี) ปาลิส เว้นไว้แต่ผู้ที่มาตั้งภูมิลำเนาอยู่ในกรุงสยาม
ก่อนวันที่ ๘ มกราคม ค.ศ. ๑๘๑๐

คำอธิบายจำพวกที่ ๑ และที่ ๒

จำพวกที่ ๑ นั้นคือหาวันที่ประเทศของบุคคลจำพวกนั้นตกอยู่
ในความอารักขาของอังกฤษ เป็นเกณฑ์แห่งการที่จะวินิจฉัยว่าบุคคล
จำพวกเหล่านี้ได้มีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงสยามก่อนหรือภายหลังวัน
นั้น ส่วนจำพวกที่ ๒ นั้นได้ถือหาวันที่ ๘ มกราคม ค.ศ. ๑๘๑๐ เป็น

เกณฑ์ที่จะวินิจฉัย ไม่ใช่วันที่บ้านเมือง ของบุคคลจำพวก เหล่านี้
ตก อยู่ใน ความ ฮาวักรา ของอังกฤษ ทั้งนี้เนื่อง จากสัญญาในระหว่าง
กรุง สยาม กับ กรุงอังกฤษ ลง ชื่อ กัน ที่ กรุงเพทฯ เมื่อวันที่ ๑๐ มีนาคม
ร.ศ. ๑๒๗ และได้ แลกเปลี่ยน สัตยาบัน ที่ กรุงลอนดอน เมื่อวันที่ ๔
กรกฎาคม ร.ศ. ๑๒๘ ข้อ ๓ บรรค ๒ แห่ง สัญญา ฉบับ นั้น มีความว่า
คนในบังคับ ฝ่าย สยาม ซึ่งมี สำนัก อยู่ใน กินแดน ที่กล่าวไว้ ใน ข้อ ๑ นั้น
(คือรัฐฉันทัน ตรังการู ไทรบุรี ปาลิส) ถ้า มีความ ประสงค์ จะ
คง เป็น คน สังกัชาติไทย ก็ จะ อนุญาตให้ เป็นได้ แต่ ต้อง ไปตั้ง สำนัก
อยู่ใน อาณาเขต สยามภายใน เวลา ๖ เดือน ตั้งแต่วันที่ ได้ แลก
เปลี่ยน สัตยาบัน

เขตที่ ๖ เดือน นี้ ก็คือ วันที่ ๔ มกราคม ค.ศ. ๑๙๑๐

จำพวกที่ ๓ บรรคาคณเฑเชีย ผู้เกิดใน อาณาเขตอื่น ๆ แห่ง
ทวีป เอเชีย อัน เป็น กินแดน ซึ่ง อยู่ใน ความ ฮาวักรา ของ อังกฤษ เว้น
แต่ ผู้ที่ มา ตั้ง ภูมิลำเนา อยู่ใน กรุงสยาม ก่อนบ้าน เมือง ของตน ตก อยู่
ใน ความ ฮาวักรา ของ อังกฤษ

คำอธิบาย จำพวกที่ ๓

ให้ สังเกตว่า ข้อ ตกลง ค.ศ. ๑๘๙๙ ไม่ได้ ขยาย สิทธิ ที่จะเป็น
คนในบังคับอังกฤษมาถึง บุคคลผู้เกิดใน ส่วนอื่น ๆ แห่งทวีป เอเชีย กล่าว

คือ ข้อตกลงเดิมนี้ กล่าวถึง ผู้ที่เกิดในอินเดีย เพราะฉะนั้น ตามหนังสือของเสนาบดีว่าการต่างประเทศฉบับนี้ยอมขยายให้สิทธิพิเศษแก่ชาวเอเชียที่เกิดใน อาณาเขตที่อื่น ๆ แห่งทวีปนี้ เช่น เกิดที่ฮ่องกง หรือ ที่เซเก็น เป็นต้น

ค. วรค ๒ ของข้อ ๖ แห่งสัญญาทางพระราชไมตรี พ.ศ. ๒๔๖๘ บทบัญญัติในความตกลง ค.ศ. ๑๘๔๔ นั้นได้ขยายความตามวรค ๒ ของข้อ ๖ แห่งสัญญา พ.ศ. ๒๔๖๘ ซึ่งมีความว่า

“บทบัญญัติในความตกลงที่ว่านี้ ส่วนที่ว่าด้วยบุคคลเชื้อชาติเอเชีย ซึ่งเกิดในประเทศราชของ สมเด็จพระเจ้ากรุงอังกฤษ และบุตรของคนที่เกิดในกรุงสยามนั้น จะต้องขยายใช้ตลอดถึงบุคคลที่ความตกลงนี้มีได้ครอบถึง และซึ่งเป็นคนได้รับประโยชน์ความป้องกันของสมเด็จพระเจ้ากรุงอังกฤษ เพราะเหตุที่ได้เป็นพลเมืองหรือเกิดใน ดินแดนในอารักขาของอังกฤษ หรือใน ประเทศที่ อังกฤษ ครอบงำ หรือใน อาณาเขตที่ สมเด็จพระเจ้ากรุงอังกฤษ ได้รับ อาณัติ แทน สันนิบาตชาติ และถึง บุตร ของ บุคคล เช่นว่า นี้ด้วย”

คำอธิบาย สัญญา ฉบับใหม่ที่ได้ ขยาย สิทธิ พิเศษ แห่งการ ที่ จะ เตะ เทียบ เป็น คน ใน อังกฤษ เดิมชน หนึ่ง ชาว เอเชีย คือ

จำพวก ที่ ๑ พลเมือง หรือบุคคลที่เกิดใน ดินแดนใน อารักขา ของ อังกฤษ หรือใน ประเทศที่ อังกฤษ ครอบงำ ซึ่ง หมายความว่า ถึง อาณาเขตที่อื่น ๆ นอก จากใน ทวีป เอเชีย

จำพวกที่ ๒ พลเมือง หรือบุคคลที่เกิดใน อาณาเขตต์ ซึ่ง สมเด็จพระเจ้า กรุงอังกฤษ ได้รับ อาณัติ แทน สันนิบาตชาติ เช่นในปาเลสไตน์ เมโสโปเตเมีย เป็นต้น

อาณัติแทนสันนิบาตชาติหมายถึงการเป็นตัวแทนของสันนิบาตชาติ ในการที่จะจัดการปกครอง ประเทศซึ่งสันนิบาตชาติเห็นว่า ยัง มีชาวที่จะปกครองตนเองได้ ประเทศเหล่านี้เป็น Colony เดิมของเยอรมัน และเตอร์ก

ข้อ ๒ ข้อตกลง พิเศษ เรื่อง สัญชาติ กับ ฝรั่งเศส

ข้อ ๒๗ แห่งสัญญาทางพระราชไมตรี พ.ศ. ๒๔๖๗ ให้คงใช้ข้อ ๑๐ และข้อ ๑๑ แห่งอนุสัญญา ค.ศ. ๑๙๐๔ ว่าด้วยการกำหนดสิทธิที่จะให้อารักรักษาของ ฝรั่งเศสใน กรุงเทพมหานคร

อนุสัญญา ค.ศ. ๑๙๐๔ นั้น ดูเหมือนจะมุ่งแต่เฉพาะบุคคลที่เป็นเชื้อชาติชาวเอเชีย ไม่เกี่ยวถึงบุคคลที่มีสัญชาติ ฝรั่งเศส ชนิดที่เรียกว่า Citizen

เรา ขาาที่จะแบ่งบุคคลซึ่ง มี สิทธิ ที่จะ เป็น คนในบังคับ ฝรั่งเศส ตามอนุสัญญา ค.ศ. ๑๙๐๔ ออกเป็น ๒ จำพวก

จำพวกที่ ๑ บุคคล ตามที่กล่าวไว้ในข้อ ๑๐ แห่งอนุสัญญา นั้นฉัน มิไ้ความว่า รัฐบาลของ พระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ยอมรับ ราย ชื่อของ คนในบังคับ ฝรั่งเศส เช่น กับที่มี อยู่แล้ว เกียวนี้ (คือ

ขณะที่ได้เซ็นอนุมัติสัญญานั้น ตรง กับวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๐๔)
 ยกเว้น เสีย แต่คน จำพวกที่ได้ยอม รับ กัน ทั้ง ๒ ฝ่ายว่า ได้เข้า
 จดทะเบียน อยู่ใน ราย ชื่อ นั้นโดย เหตุ อัน มีชอบธรรม เจ้าพนักงาน
 ฝรั่งเศสจะได้ ส่ง ตำเนน ราย ชื่อ เหล่านี้ให้ แก่ เจ้าพนักงานไทย

บุตรหลาน ของคน อยู่ใน บังคับซึ่งเข้าอยู่ในใต้ อำนาจศาลฝรั่งเศส
 เช่นนี้ จะไม่ มีอำนาจ ที่ จะ อ้าง เข้า อยู่ในทะเบียนได้ ถ้า หากคนเหล่านั้น
 ไม่ได้ ตก เป็นคน อยู่ใน จำพวก ซึ่ง ได้ กำหนด ไว้ ใน ข้อ สัญญา ต่อความ
 ข้อนี้ไป ใน หนังสือ สัญญา ฉบับนี้ (คือ ข้อ ๑๑)

คำอธิบาย จำพวกที่ ๑

บุคคล จำพวกนี้ คือบุคคลที่ได้ จดทะเบียน ณ สถานกงสุลฝรั่งเศส
 ซึ่ง ต้อง ปรากฏ อยู่ใน ทะเบียนนั้นขณะที่ลงนามอนุมัติสัญญา ค.ศ. ๑๙๐๔
 บุคคลเหล่านี้ อาจมิใช่เป็นผู้ ที่เกิดในดินแดน ซึ่งอยู่ในใต้ อำนาจปกครอง
 โดย ทาง ตรง ของ กงสุล ฝรั่งเศส หรือใน ดิน แดน ที่ อยู่ใน ความ บัง
 กั้น ของ กรุง ฝรั่งเศส แต่เป็น ความ จำเป็น ที่บุคคล เช่นว่า นี้ จะ ต้อง มี
 สิทธิโดย ชอบธรรม ที่ จะ จด ทะเบียนได้ เช่น อาจเป็น คน จีน ที่ ได้
 แปลง ชาติโดย ชอบธรรม มา เป็นคนใน บังคับ ฝรั่งเศส บุคคลใด ที่
 ไม่มีเหตุอัน ชอบธรรม ที่ จะ จด ทะเบียน เป็น คนใน บังคับฝรั่งเศสได้ แล้ว
 บุคคล เหล่านั้น มิอาจ ที่ จะ อ้าง เอา ผล แห่ง การ จด ทะเบียน เพื่อ เป็น คน
 ใน บังคับฝรั่งเศส (จะได้ กล่าว ต่อไป ถึง เรื่อง ผล แห่ง การ จด ทะเบียน

ณสถานกงสุลต่างประเทศในข้อ ๔)

ผู้สืบสันดานของบุคคลจำพวกนี้ไม่มีสิทธิที่จะจดทะเบียนเป็น
คนในบังคับฝรั่งเศสได้ นอกจากบุคคล เช่นว่านี้จะ เป็น ผู้ที่เกิดใน
ดินแดนซึ่งอยู่ในใต้ อำนาจปกครองโดย ทางตรง ของกรุงฝรั่งเศส หรือ
ใน ดินแดน ที่ อยู่ใน ความ บังคับ กัน ของ กรุง ฝรั่งเศส ทั้ง บัญญัติไว้ใน
ข้อ ๑๑ แห่งอนุสัญญาฉบับที่ ศึกษา ดังนี้

จำพวกที่ ๒ บุคคลทั้งกล่าวไว้ในข้อ ๑๑ แห่งอนุสัญญา ค.ศ.
๑๙๐๔ อัน มีความ ว่า

คน กำเนิดใน ประเทศเอเชีย เกิดใน ดินแดน ซึ่ง อยู่ใน ใต้ อำนาจ
ปกครองโดย ทาง ตรง ของ กรุง ฝรั่งเศส หรือใน ดินแดน ซึ่ง อยู่ใน
ความ บังคับ กัน ของ ฝรั่งเศส นั้น จะมี อำนาจ ที่ จะ รับ ความ บังคับ กัน ของ
ฝรั่งเศสได้ ยกเว้น เสียแต่ ผู้ซึ่ง เข้า มา ตั้ง อยู่ใน กรุงสยาม เมื่อ ก่อน
เวลา ที่ ดินแดน ที่ กำเนิด ของ คน เหล่า นั้น ได้ เข้า อยู่ใน อำนาจ ปกครอง
หรือความ บังคับ กัน ของ ฝรั่งเศส

ความ บังคับ กัน ฝรั่งเศส จะ มี ไป ถึง เพียง บุตร ของ คน เหล่า นั้น แต่
จะ ไม่มี แผลเผื่อ ต่อ ไป ถึง หลาน ของ คน เหล่า นั้น

คำอธิบายจำพวกที่ ๒

บุคคลจำพวกที่ กล่าวถึง นี้ เป็น บุคคล ซึ่งมี สิทธิ ตาม สภาพ กรรม ตา
ที่ จะ จด ทะเบียน เป็น คน ใน บังคับ ฝรั่งเศส เพราะ เหตุ ที่ เกิด ใน ดินแดน

อัน ชน อยู่ในความ ปกครอง หรือความขัดแย้ง กัน ของ ฝรั่งเศส มิใช่ แต่
เพียง จก ทะเบียน ณะ สถาณ กงสุล เท่า นั้น

บุคคล เช่น ที่ กล่าว นี้ ถ้า มา มี ภูมิลำเนา อยู่ใน กรุง สยาม
ก่อน ที่ บ้าน เมือง ของ ตน ตก อยู่ใน อำนาจ ของ ฝรั่งเศส แล้ว บุคคล
นั้น ก็ เป็น คนไทย เช่น บุคคล ที่ เกิด ใน เขตต์ แตน หลวงพระบาง แต่
ได้ มา ตั้ง ภูมิลำเนา อยู่ใน กรุง สยาม ก่อน ค.ศ. ๑๙๐๔ หรือ ผู้ที่
เกิด ใน ดิน แตน เมือง พระตะบอง เสียมราชู ศรีโสภณ แต่ ได้ มา ตั้ง
ภูมิลำเนา อยู่ใน กรุง สยาม ก่อน ร.ศ. ๑๒๖ คือ ก่อน วันที่ ได้ ใช้
หนังสือ สัญญา ฉบับ ร.ศ. ๑๒๕. (ค.ศ. ๑๙๐๗)

ผู้ สืบ สันดาน ของ บุคคล จำพวก ที่ ๒ นี้ จะมี สิทธิ จกทะเบียน เป็น
คน ใน บังคับ ฝรั่งเศส ได้ เพียง ชน บุตร ไม่ใช่หลาน ซึ่ง ต่าง กับ บุคคล ที่ ได้
กล่าว ไว้ ใน ข้อ ๑๐ แห่ง อนุสัญญา นั้น ซึ่ง ผู้ สืบ สันดาน ไม่มี สิทธิ ที่
จะ จกทะเบียน เป็น คน ใน บังคับ ฝรั่งเศส ได้ นอก จาก จะมี ลักษณะ เข้า
อยู่ใน ข้อ ๑๐ แห่ง อนุสัญญา นี้

ข้อ ๓ ข้อตกลง พิเศษ เรื่อง สัญชาติ กับ เคนมาร์ก

ตาม สัญญา ทาง พระราชไมตรี ระหว่าง กรุง สยาม กับ เคนมาร์ก
ฉบับ พ.ศ. ๒๔๖๘ ข้อ ๒๔ ให้ คง ใช้ อนุสัญญา ลง นาม ณ วันที่ ๒๔
มีนาคม ค.ศ. ๑๙๐๕ ข้อ ๑-๒-๓ และ ๕ อัน ว่า ด้วย เรื่อง สัญชาติ

อนุสัญญา ค.ศ. ๑๙๐๔ มี ข้อความ อยู่ ๙ ข้อ แต่ ยัง คง

ใช้ได้เพียง ๔ ข้อเท่านั้น คือ ข้อ ๑-๒-๓ และ ๕

ข้อ ๑ แห่งข้อตกลง

ข้อนี้มีความว่า

การจดทะเบียนคนในบังคับ เทนมาร์ก ที่อยู่ใน กรุงสยาม นั้นจะต้อง
จดทะเบียนแต่บรรดาคนที่ อยู่ใน กรุงสยาม ซึ่งสมควร เป็นคนชาติ
เทนมาร์กได้ตาม กฎหมาย กรุง เทนมาร์ก นอกจากนั้นไม่มีผู้ใด มี
อำนาจที่ จะอยู่ใน ความ บังคับ อย่างหนึ่ง อย่างใด ของรัฐบาล เทนมาร์ก

คำอธิบาย

ข้อนี้กำหนด บุคคล ที่ จะ พึง มีสิทธิ จดทะเบียน เป็น คนในบังคับ
เทนมาร์ก กล่าวคือบุคคลที่กฎหมายเทนมาร์กได้บัญญัติว่า มี
สัญชาติเทนมาร์กแล้ว บุคคลนั้นก็มีสิทธิจดทะเบียนได้ ถึงแม้
กฎหมายไทย จะ บัญญัติ ข้อความ เป็น อย่างอื่น ก็ดี

เช่น นาย แดง เป็นบุตร โดยชอบธรรม คือเป็นบุตรโดยถูก
ต้อง ตามกฎหมายของบิดา ซึ่งเป็นคนใน บังคับเทนมาร์ก นายแดง
เกิดใน ประเทศสยาม ทั้งนี้ ถ้าจะถือตาม กฎหมายไทย นายแดง
เป็นคนไทย เพราะเหตุที่เกิดใน พระราชอาณาจักรสยาม (ให้ดู
พระราชบัญญัติ สัญชาติ มาตรา ๓ अनुมาตรา ๓ ที่ได้อธิบายมาแล้ว)

แต่ในเรื่องนี้ จะ ถือตามกฎหมายไทยไม่ได้ เพราะเหตุที่ข้อ
ตกลง กับ เทนมาร์กให้ ใช้กฎหมายเทนมาร์กเป็น หลักวินิจฉัย เมื่อ

เช่น คิงหนายแดง ก็อาจจดทะเบียน เป็น คนในบังคับเทศมาร์กได้ เพราะ
กฎหมาย เทศมาร์ก ฉบับลงวันที่ ๑๔ มีนาคม ค.ศ. ๑๘๙๘ ว่าด้วย
การไต่มา และการสูญเสียซึ่งการ เป็นพลเมือง (สัญชาติ) มาตรา ๑
บัญญัติว่า บุคคล ซึ่งเป็นบุตร โดยชอบด้วยกฎหมายของบุคคล ซึ่ง
เป็น คนในบังคับเทศมาร์ก บุคคล เช่น นั้น จะเกิดใน กรุงเทศมาร์ก
ก็ ได้ หรือเกิดใน ต่าง ประเทศก็ ได้ ก็ย่อม มี สิทธิ เป็น คน สัญชาติ
เทศมาร์ก

ข้อ ๒ แห่งข้อตกลง

ข้อนี้มีความว่า

บัญญัติ ซึ่ง คนที่ไต่ จด ทะเบียนไว้ นั้น รัฐบาล สยาม จะ ตรวจดู
ได้เสมอ เมื่อแจ้งความ ประสงค์ให้ทราบ ล่วง หน้าโดย สมควร

คำอธิบาย

ตามข้อนี้ รัฐบาล สยาม มี สิทธิ ตรวจตรา บัญชี ราย ชื่อ ผู้ที่ จด
ทะเบียนไว้ ณ สถาน กงสุลเทศมาร์ก แต่ต้อง บอก ล่วง หน้าโดย สมควร
ถ้าหาก มี ปัญหา เกิดขึ้น ว่า ด้วย สิทธิ ของ ผู้ที่ จด ทะเบียนไว้ นั้น หรือ
ว่า ด้วย ความ สมบูรณ์ แห่ง ทะเบียน ก็ ก็ ก็ จะต้อง จัดการ ตาม ข้อ ๓
แห่ง ข้อตกลง นี้

ข้อ ๓ แห่งข้อตกลง

ข้อนี้มีความว่า :—

ถ้า มีความสงสัยเกิดขึ้น ด้วยเรื่อง อำนาจของ คน ผู้ใด ที่ จะ จด
ทะเบียนไว้ ในที่ ว่า การ กงสุล เทนมาร์ก ก็คือ หรือ ด้วยเรื่อง ความ
ใช้ได้หรือไม่ได้ ประการใด ของ หนังสือ สำหรับ ตัว ใน การ จด ทะเบียน
ฉบับใด ซึ่ง ทำ จาก สถาน กงสุล เทนมาร์ก นั้น ก็คือ จะ ต้อง มีการ
ได้ ส่วน พร้อม กัน ทั้ง ๒ ฝ่าย คือ กงสุล เทนมาร์ก ฝ่ายหนึ่ง และ
ผู้แทน รัฐบาล สยาม ซึ่ง ได้รับ อำนาจ โดย ถูก ต้อง อีก ฝ่ายหนึ่ง ทั้ง
๒ ฝ่าย นี้ จะ ได้ พัง และ ตรวจ พะยาน และ หลักฐาน ต่าง ๆ ซึ่ง จะ มี มา
อ้าง เป็นการ อุดหนุน ความใช้ได้ ของ หนังสือ สำหรับ ตัว หรือ อำนาจ
สมควร จด ทะเบียน นั้น ๆ โดยสมควร แก่การ แล้ว จะได้ พร้อม กัน ตัดสิน
ให้ เป็นการ ตกลง แล้วไป

ถ้า แล ผู้แทน รัฐบาล สยาม แล กงสุล เทนมาร์ก ไม่สามารถ ตก
ลง พร้อม กัน ได้ แล้ว ทั้ง ๒ ฝ่าย ย่อม มี อำนาจ ที่จะ ส่ง สักขี พะยาน
ในคดีนั้น ไปให้ คน กลาง ผู้หนึ่ง ซึ่ง ทั้ง ๒ ฝ่าย จะ ได้ พร้อม ใจ กัน
เลือก ตั้ง เป็น ผู้ พิจารณา แล คำ ตัดสิน ของ คน กลาง นั้น ต้อง ถือ เอา
๘ เป็น เติบ ขาค

คำ อธิบาย

ข้อนี้ บัญญัติ ถึง วิธี พิจารณา ปัญหา อันว่า ด้วย สิทธิ ที่ จะ จด ทะเบียน
เป็น คน ใน บังคับ เทนมาร์ก หรือ ความ สมบูรณ์ แห่ง ใบ ทะเบียน ใน

ชั้นที่หนึ่ง ผู้แทนรัฐบาลสยาม และ กงสุลเคนมาร์ก จะได้ พร้อมกันพิจารณา
ตัดสิน และมี สิทธิที่จะ พิจารณาลักษณะ ถ้าผู้แทน รัฐบาล
สยาม กับกงสุลเคนมาร์กไม่สามารถจะตกลงกันได้ ให้เลือก ผู้เป็นกลาง
ทราจ จำนวน และ ตัดสิน เกิด ขาค

ถ้าได้ส่วนใดก็ตาม ว่าบุคคล ที่ ต้องได้ส่วน นั้นอยู่ในลักษณะสมควร
จะ จด ทะเบียนได้ ทั้ง กล่าวไว้ใน ข้อ ๑ แห่ง ข้อตกลง นั้น แต่ยังไม่
ได้ จดทะเบียน ก็ได้ ให้ จดทะเบียน เป็น คนในบังคับ เคนมาร์กได้ ถ้า ผู้ต้อง
ได้ส่วนไม่มี ลักษณะ เช่น นั้น ก็ได้ถอน ชื่อ ออก เสีย จาก ทะเบียน ทั้ง
ปรากฏใน ข้อ ๕ แห่ง ข้อตกลง

ข้อ ๕ แห่ง ข้อตกลง

ข้อนี้มีความว่า

ถ้าผู้ที่ต้องได้ส่วนนั้น เป็นคน อยู่ใน ลักษณะ สมควร จด ทะเบียน
ได้ทั้ง กล่าวไว้ใน ข้อ ๑ แห่งสัญญา นี้ แต่ยังไม่ได้ จดทะเบียน ก็ได้
ให้ จดทะเบียน เป็น คนในบังคับ เคนมาร์ก และ รับ หนังสือสำหรับ ตัวใน
การ จดทะเบียนนี้ จาก สถานกงสุลเคนมาร์กโดยไม่ต้องรอ ถ้าไม่เป็นคน
อยู่ใน ลักษณะ เช่น นั้น ต้อง ถือว่า ผู้นี้ อยู่ในบังคับ กฎหมายสยาม
แต่ถ้าได้ จดทะเบียนที่ สถานกงสุล เคนมาร์กไว้แล้ว ก็ได้ถอน ชื่อ ผู้
ออก เสีย จาก ทะเบียน นั้น

คำอธิบาย

ข้อนี้เป็นวิธีการเมื่อปรากฏผลของการที่สวนตามที่กล่าวมาแล้วในข้อ ๓ และข้อ ๒

ข้อ ๔ ผลของการจดทะเบียนณะสถานทางสุลต่างประเทศ การจดทะเบียนนั้น อาจเป็นข้อสันนิษฐานในชั้นต้นว่าบุคคลนั้นมีสัญชาติแห่งประเทศที่ตนจดทะเบียน แต่ถ้าพิสูจน์ได้ความว่าบุคคลนั้นไม่มีสิทธิที่จะจดทะเบียนได้ตามกฎหมายหรือตามข้อตกลงพิเศษแล้ว บุคคลนั้นก็อาจถูกถอนชื่อออกจากทะเบียนที่จะเห็นได้จากข้อตกลงในเรื่องสัญชาติกับต่างประเทศที่ได้ศึกษามาแล้วข้างต้น

แม้บุคคลจะได้ขึ้นทะเบียนไว้ช้านานซึ่งในขณะนั้นไม่มีผู้ใดว่ากล่าวก็ตาม บุคคลนั้นจะอ้างอายุความเพื่อถือเอาสัญชาติตามที่จดทะเบียนไว้นั้นไม่ได้ เพราะสัญชาติเป็นสิ่งที่ประกอบสภาพบุคคลไม่ใช่เป็นทรัพย์สิน อายุความจึงไม่อาจที่จะนำมาใช้ได้เพื่อการได้มา เช่นนายแคงเป็นคนไทย โดยมีผู้บุพการีทั้งหลายเป็นคนไทยเกิดในพระราชอาณาจักรสยาม นายแคงได้จดทะเบียนเป็นคนในบังคับอังกฤษล่วงเลยมา กว่า ๒๐ ปีทั้งนี้ นายแคงจะอ้างว่าเป็นคนในบังคับอังกฤษไม่ได้

อายุความอาจจะนำมาใช้ได้แต่เฉพาะในทางอาชญา เช่นถ้าไม่ฟ้องนายแคงผู้กระทำผิดพระราชบัญญัติป้องกันการทุจริตด้วย

หนังสือสำคัญ ร.ศ. ๑๒๕ จนล่วงพ้นกำหนดเวลาที่กฎหมายอาชญา
กำหนดไว้สำหรับการฟ้องร้องคดีเช่นนั้น ก็จะมีพยานแดงเป็น
จำเลยในคดีอาชญาไม่ได้

นอกจากที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น ว่า การจดทะเบียนไม่ทำให้
ผู้ที่มีลักษณะที่จะจดทะเบียนถือสัญชาติแห่งประเทศที่ตนจดทะเบียน
แล้ว ผู้นี้ยังอาจมีผิดในทางอาชญาตามพระราชบัญญัติสำหรับ
ป้องกันการค้าทาส ร.ศ. ๑๒๕ (กฎีกา ๔๐๔/๒๔๖๒ คดีนี้เกิด
ความว่า จำเลยกับบิดาของจำเลยเป็นคนไทย เกิดที่จังหวัดพระ
นครศรีอยุธยา จำเลยได้กล่าวเท็จต่อสถานทูตเยอรมัน ณ กรุงเพ
ว่า จำเลยเป็นแขกตุรกี เกิดที่เมืองเบงกอล สถานทูตเยอรมัน ออก
หนังสือสำหรับตัวให้จำเลย ๆ ได้เอาหนังสือนั้นมาใช้ ต่อมา เมื่อ
พ.ศ. ๒๔๖๐ เจ้าพนักงานไต่สวน จะจับชนชาติศัตรู จำเลยจึง
นำใบเสร็จเสียเงินรัชชูปการของผู้อื่น มาชุบแกลให้ตรงกับชื่อของ
จำเลย ศาลฎีกาตัดสินว่า นอกจากกฎหมายลักษณะอาชญา มาตรา
๒๒๔-๒๒๗ แล้ว จำเลยยังมีความผิดตามพระราชบัญญัติป้อง
การค้าทาสด้วยหนังสือสำคัญ ร.ศ. ๑๒๕ อีกกระทงหนึ่งด้วย)

ส่วนที่ ๒

การมีสัญชาติโดยการแปลงชาติ

การแปลงชาติคือการที่บุคคลได้สละสัญชาติเดิม โดย ม

สัญชาติใหม่ เพราะ ประเทศต่าง ท้าว่ารับเขา บุคคลนั้นเข้า มาเป็นพลเมือง
ของตนใน เมื่อ บุคคลได้ สมัคร์

การแปลงชาติมี ลักษณะคล้ายกับเป็นสัญญาชนิดหนึ่ง คือมีความ
ตกลงใน ระหว่าง ผู้สมัคร์แปลงชาติ กับ ประเทศที่รับบุคคลนั้นเข้า เป็น
พลเมือง เหตุฉะนั้น การ แปลง ชาติ จึง เป็นการ บังคับให้ ฝ่าย หนึ่ง
ฝ่ายใด กระทำไม่ได้ ต้อง แล้วแต่ความ สมัคร์ใจ ทั้งสองฝ่าย กล่าว
คือ จะบังคับให้บุคคล แปลง ชาติไม่ได้ และ จะบังคับให้ ประเทศ รับ
บุคคล ต่าง ท้าว่าเข้าเป็น พลเมือง ก็ไม่ได้ คนต่างท้า ที่สมัคร์แปลงชาติ
นั้น แม้ จะได้ ปฏิบัติครบถ้วน แล้ว ก็ไม่มี สิทธิ เรียกร้องให้ ประเทศที่
ตนขอสมัคร์รับตนเข้า เป็น พลเมืองได้ ให้กฎหมาย แปลง ชาติ
มาตรา ๔ ซึ่งมีข้อความว่า การที่ จะ อนุญาต หรือไม่ อนุญาตให้ แปลง
ชาติ นั้น สุก แล้วแต่รัฐบาล จะเห็นสมควร ทั้ง สั้น

ให้ สังเกตว่า การ แปลง ชาติ นั้น ต่างกับการ เปลี่ยน สัญชาติโดย
อำนาจ แห่ง กฎหมาย เช่นใน เรื่อง ที่ ประเทศ หรือ ส่วนหนึ่ง ของ
ประเทศได้ เปลี่ยนแปลง อิศสระภาพไป ขึ้นอยู่ กับ ประเทศอื่น และ
พลเมืองใน อาณาเขตนั้นได้ เปลี่ยนสัญชาติ ตามประเทศของตน การ
เปลี่ยน สัญชาติเช่นนี้ เป็นไปโดย อำนาจ แห่ง กฎหมาย ซึ่ง เนื่อง จาก
สัญญา ทาง พระราชไมตรี หรือด้วย ผล แห่ง การ ชัยชนะในการ คิก
สงคราม การ เปลี่ยน สัญชาติเช่นนี้ ไม่ใช่เป็นไปโดยใจ สมัคร์เสมอไป

พลเมือง ข้างเวียงร้อง ถอเอา สัญชาติตามอาณาเขตต์ของตนได้ และ พลเมือง ที่อยู่ ใน อาณาเขตต์ นั้น ก็ จำต้อง เปลี่ยนสัญชาติตามอาณาเขตต์ ของ ตนแม่ ตนจะไม่มีใจสมัคร (นอกจากข้อ ยกเว้นที่ จะได้ตกลง กัน ไว้เป็น พิเศษให้ พลเมือง เลือกร สัญชาติ ภาย หลังที่ เขตต์ แคน ของ ตน ได้เปลี่ยนแปลง อิศสระภาพ เช่น ตาม สัญญา ระหว่างสยามกับอังกฤษ อัน เกี่ยว กับบุคคล ซึ่ง อยู่ในรัฐไทโรบุรี ฯลฯ)

ผล แห่ง ความต่าง กันใน ระหว่าง การ แปรลง และ การ เปลี่ยน สัญชาติโดย ผล แห่ง กฎหมาย มีเช่น ต่อไปนี้

๑. การ แปรลง ชาติ นั้น เป็น กิจ การ ของ บุคคล ละเพาะ คน หนึ่ง และ ครอบครัว ของ เขา ส่วน การ เปลี่ยน สัญชาติโดยผลแห่งกฎหมาย เป็น กิจการ ของ บุคคล หลาย ๆ คนซึ่ง อยู่ใน จำพวก บุคคลที่ กฎหมาย กำหนดไว้ เช่น พลเมืองใน อาณาเขตต์ที่ได้ เปลี่ยน แปรลง อิศสระ ภาพ นั้น

๒. การ แปรลง ชาติ นั้น กฎหมายของแทบทุกประเทศมีเงื่อนไขบังคับ ไว้ว่า ผู้ขอ แปรลง ชาติ จะต้อง อยู่ใน ประเทศ นั้น มี กำหนดไม่ต่ำกว่าเท่า นั้นปี เช่น ตาม กฎหมาย แปรลง ชาติ ของไทยได้ กำหนดไว้ ๕ ปี ส่วน การ เปลี่ยนสัญชาติโดย อำนาจ แห่ง กฎหมาย หา มี กำหนดเช่นนั้นไม่

๓. การ แปรลง ชาติ ต้อง ทำ ตามแบบพิธีและเสีย ค่าธรรมเนียม แต่การ เปลี่ยน สัญชาติโดยผล แห่ง กฎหมาย ไม่จำต้อง ทำดังนี้

กฎหมายไทย เรื่อง การ แปลง ชาติ มีบัญญัติ อยู่ในกฎหมาย
แปลง ชาติ ร.ศ. ๑๓๐ การ ศึกษา เรื่อง การ แปลง ชาติ จะ แบ่ง ออก
เป็น ๒ บท ดังนี้

บทที่ ๑ ลักษณะคน ต่าง ชาติ แปลง ชาติ เป็น คนไทย

บทที่ ๒ ลักษณะ คนไทย ที่ แปลง ชาติ เป็น คน ต่าง ชาติ

บทที่ ๑

ลักษณะคนต่างชาติแปลงชาติเป็นคนไทย

ข้อ ๑. ข้อบังคับ อัน เกี่ยว แก่ ทั่ว บุคคล ซึ่ง ร้อง ขอแปลง ชาติ

(๑) มาตรา ๖ ของ มาตรา ๑ มีความว่า ผู้ร้อง ขอ นั้น มีอายุ
เต็ม บริบูรณ์ ตาม กฎหมายไทย และ กฎหมาย แห่ง ชาติ ของ ตน ด้วย
การ ที่ กฎหมาย บัญญัติ ไว้ ดัง นี้ ก็ เพราะ การ กำหนด อายุ ของ บุคคล
ที่จะ บรรลุ นิติภาวะ นั้น กฎหมาย ของ ต่าง ประเทศ ผิด แปร จาก กัน
เช่น กฎหมาย ฝรั่งเศส กำหนด อายุ ๒๑ ปี ของ ไทย ตาม ธรรมนูญ ๒๐ ปี
นอกจาก ข้อ ยก เว้น เรื่อง ผู้เยาว์ ได้ ทำการ สมรส

เพื่อ ป้องกัน ปัญหา ใน เรื่อง กำหนด อายุ กฎหมาย ไทย จึง บัญญัติ
ให้ บุคคล มีอายุ ที่ จะ บรรลุ นิติภาวะ ตาม กฎหมาย แห่ง ชาติ ของ ตน และ
ตาม กำหนด ใน กฎหมาย ไทย

ตาม มาตรา นี้ จะ เห็น ได้ ว่า กฎหมาย ห้ามมิ ให้ ผู้เยาว์ ทำการ
แปลง ชาติ เพราะ เหตุว่า การ แปลง ชาติ เป็น การ อัน สำคัญ ที่
เกี่ยว แก่ สภาพ บุคคล และ เป็น การ ฉะเพาะ ทั่ว ซึ่ง บุคคล ผู้ร้อง

ขอแปลง ชาติ จะต้อง กระทำด้วย ตนเอง จะให้ผู้อื่น ทำแทนไม่ได้
 การเป็น พยานในศาล หรือการ รับ ราชการทหารซึ่ง ผู้แทนโดย ชอย
 ธรรม ก็ มิอาจ กระทำแทนได้ เกณฑ์ อีก อย่าง หนึ่ง ก็คือ การที่จะ
 รับบุคคล ต่าง ค้าวเข้า มาเป็นพลเมือง นั้น ประเทศย่อม ต้อง การ
 ความ จงรักภักดีโดย ฉะเพาะ ของ บุคคล ที่ ร้อง ขอแปลง ชาติ ซึ่ง ผู้อื่น
 จะมีความ จงรักภักดี แทนไม่ได้

(๒) มาตรา ๖ ขนุมาตรา ๒ มีความว่า

ผู้ร้องขอ^๕นั้น เป็น คน อยู่^๖ในกรุง สยามในเวลาที่ ร้อง ขอ^๗นั้น ด้วย
 ปัญหา^๘ที่จะต้อง วินิจฉัย ก็คือ คำว่า “อยู่^๖ในกรุง สยาม” นั้น

หมายความว่าอย่างไร ?

พูดโดยทั่ว ๆ ไป การที่บุคคล อยู่^๖ณประเทศหนึ่ง อาจเป็นได้โดย
 ๓ ประการ ดังนี้

ก. โดย มี ภูมิลำเนา

ข. โดย มี ดิน ที่ อยู่^๖

ค. โดย พัก อาศัย

ความ มุ่งหมาย ของ ขนุมาตรา นี้ น่า จะเห็นว่า กฎหมาย ต้อง การ
 ให้คน ต่าง ค้าว อย่าง น้อย ที่ สุด ต้อง มี ดิน ที่ อยู่^๖ใน กรุง สยาม ไม่ ใ^๙แต่
 เพียง ที่ พัก อาศัย แต่ การ มี ภูมิลำเนา จะจำเป็น เพียงไร หรือไม่ นั้น ไม่
 อาจที่จะ วินิจฉัย ได้ เพราะไม่มี ทัวบท ยิง คับไว้

การที่จะวินิจฉัยความมุ่งหมายของอนุมาตรา ๒ ว่าคนต่างต่างจะต้องมีถิ่นที่อยู่ นั้น ก็เพราะเหตุว่าใน เรื่อง แปลง ชาตินี้ กฎหมายก็ประสงค์ให้คนต่างต่างที่จะแปลงชาตินั้น ได้ มีความ จงรักภักดีต่อประเทศ และ การที่จะขอให้เห็น ความจงรักภักดีต่อ ประเทศก็ จำต้อง ชาติย หลัก กฎหมาย สัญชาติ ตาม คินแทน ขึ้น ประกอบ ด้วย การ ที่ บุคคล มาพัก อาศัยใน กรุง สยาม เพียง ครั้ง คราว เช่น นายจอร์น แต่เดิม เป็น ชาติ อังกฤษ ต้องการ แปลง ชาติเป็น คนไทย นายจอร์น เข้า มาพัก อาศัย ชั่วคราว ณไฮเติล แห่ง หนึ่ง ขณะ ที่ ทำคำขอ ทั้งนี้ นายจอร์น จรจร้องขอแปลง ชาติ มิได้ ถึง แม้แต่ ก่อน นี้คนได้ เข้า มา อยู่ ในเมืองไทย กว่า ๕ ปี แล้ว ตามที่ บัญญัติใน มาตรา ๖ อนุมาตรา ๓ ก็ ตาม อีก ประการ หนึ่ง ถ้า จะเทียบกับกฎหมายฝรั่งเศสแล้ว กฎหมาย ฝรั่งเศสบัญญัติ ข้อความว่า คน ต่าง ต่าง ที่ จะแปลง ชาติ จะต้องได้ ยอม รับ ให้ มี ภูมิลำเนา ใน ประเทศ เสีย ก่อน การ มี ที่ พัก อาศัย เท่า นั้นยังไม่พอ

(๓) มาตรา ๖ อนุมาตรา ๓ มีความว่า
ผู้ร้องขอ^{นี้} เป็นคน^{ที่}ได้เคย อยู่^{ใน} กรุง สยาม มาแต่ ก่อน ไม่ น้อยกว่า ๕ ปี แล้ว ด้วย

ทั้งนี้ เป็น ข้อ ที่ รัฐบาล พิจารณา ถึง ความ จงรักภักดี ของ บุคคล ที่

ร้องขอแปลง ชาติเพราะ การ มีถิ่น ที่ อยู่ แต่เพียง ชั่ว เวลา อัน เล็กน้อย
ยัง ถือไม่ได้ว่าบุคคลนั้นได้ มีความ จงรักภักดี ต่อประเทศ สยาม

แต่กำหนดเวลา ๕ ปีนี้จะนำมาใช้ ในกรณี ที่บัญญัติไว้ในมาตรา
๗ ไม่ได้ คือ

๑) ถ้าผู้ร้อง ขอ นั้นได้ กระทำการ มีความ ชอบ อย่างพิเศษต่อ
รัฐบาลสยาม หรือ

๒) ถ้าผู้ร้อง ขอ นั้นแต่เดิม เป็น คนบังคับ สยาม ภายหลัง
ได้ ไป แปลง ชาติ เป็น คนต่างประเทศโดยได้รับอนุญาตของรัฐบาลสยาม
ให้แปลง แล้ว แลบัดนี้ มีความ ประจักษ์ จะ กลับ แปลง เป็น ชาติไทย
ตามเดิม หรือ

๓) ถ้า ผู้ร้อง ขอ นั้น เป็น บุตร ของคนต่างประเทศ ผู้ที่ได้แปลง
ชาติ มาเป็น คนในบังคับไทย แล้ว และ เมื่อเวลาที่ ได้ แปลง ชาติ นั้น
ผู้ร้อง นี้ มีอายุ ครบเต็มบรรลุนิติภาวะ ตามกำหนดในกฎหมายไทยแลกฎหมาย
ชาติ เดิมของตนด้วย

ตาม มาตรา ๗ ขอนุมาตรา ๓ นี้ ก็คือ บุตร ของ ผู้ที่ได้ แปลง
ชาติ จะมี สิทธิ ถือ สัญชาติไทย ตาม บิดาก็แต่ เพราะ ผู้ที่ยัง ไม่บรรลุนิติ
ภาวะ (ดู มาตรา ๓) เหตุ ฉะนั้น บุตร ที่บรรลุนิติภาวะ แล้ว ก็ยัง คงถือ
สัญชาติ เดิม ถ้า บุตร นั้น ประสงค์ จะ ถือ สัญชาติ ใหม่ ของ บิดา ก็
ต้อง ทำการ แปลง ชาติ ของ ตัว บุตร นั้น แต่ได้รับ ความ ผ่อนผันที่ไม่

จำกัด อยู่ในกรุง สยามมาแต่ก่อน แล้วมีกำหนดไม่น้อยกว่า ๕ ปี ส่วน
ข้อบังคับอื่น ๆ เช่นใน เรื่อง ถิ่น ที่ อยู่ บุตร ของ ผู้ ที่ ได้ แปลง ชาติ จำ เป็น
จะ ต้อง ปฏิบัติ ตาม ด้วย

(๔) มาตรา ๖ अनुมาตรา ๔ มีความว่า

ผู้ร้องขอ นั้น เป็น คน มีความ ประพฤติดี และ มี สมบัติพอที่จะ
เลี้ยงตนได้ ด้วย

ทั้งนี้ ก็เพราะเหตุว่า ประเทศ ถือว่า การรับคนต่างต่างเข้ามาเป็น
พลเมือง นั้น เป็น เกียรติยศอย่าง หนึ่ง ซึ่ง คน ต่างต่าง พึง ได้รับ จาก
ประเทศ เหตุฉะนั้น ผู้ร้องขอ จึง ต้อง มีความ ประพฤติดี และ อีก
อย่าง หนึ่ง ประเทศไม่ ประสงค์ที่จะรับภาระเพิ่ม เต็มให้ มากขึ้นอีก ใน
การ ที่ จะ รับ เลี้ยงคนต่างต่างที่ ชดส้น เพราะฉะนั้น ผู้ที่ ร้องขอ แปลง
ชาติ จึง ต้อง มี สมบัติพอที่จะ เลี้ยง ตนได้ ด้วย

ข้อ ๒ แบบ พิธี การ แปลง ชาติ

เมื่อคนต่างต่าง มี ลักษณะ ต้อง ตามที่ได้กล่าว มา แล้วในข้อ ๑
ประสงค์ที่จะทำ การ แปลง ชาติ ก็จะต้อง ทำเรื่อง รวบรวมยื่นต่อเสนาบดีว่า
การต่างประเทศ (กฎหมายแปลงชาติมาตรา ๕ และข้อบังคับสำหรับ
จัดการ ตามกฎหมายแปลง ชาติ ร.ศ. ๑๓๐ ข้อ ๑)

เมื่อเสนาบดีได้รับ เรื่อง รวบรวม นั้น แล้ว มีอำนาจที่จะสอบถามปาก
คำ ผู้ร้องขอ แลปาก คำ พยานที่ผู้ร้องขออ้าง มาประกอบ หรือ สอบ

ถามบุคคลใด ๆ ที่เสนาบดีเห็นว่า สามารถ จะเบิกความ เป็น พยาน ได้ ในการ ที่ จะสืบให้ เห็น ว่า ถ้อย คำ ที่ ผู้ร้อง ขอ ได้ กล่าว นั้น เป็น ความจริง หรือ ไม่ และ ทั้ง เพื่อ ให้ เห็น ได้ ว่า ผู้ร้อง ขอ นั้น เป็น คน มีความ สมควร ที่ จะ รับ อนุญาต ให้ แปลง ชาติ เป็น คน ใน ใน ยัง คับ สยาม ได้ หรือ ไม่ (ดู ข้อ ยัง คับ สำหรับ จัดการ ตาม กฎหมาย แปลง ชาติ ข้อ ๓)

เสนาบดี ว่า การ ต่าง ประเทศ มี อำนาจ ที่ จะ สั่ง ยก เรื่อง รว นั้น โดย ไม่ ต้อง ชี้แจง เหตุผล

แต่ ถ้า เสนาบดี เห็น สมควร ว่า ผู้ร้อง มี คุณ สมบัติ ที่ จะ แปลง ชาติ ได้ เสนาบดี ก็ นำ ความ ชื่น กราบ ทูล ขอ พระ ราช ทาน พระ บรม ราชานุ ญาติ

พระ บาท สมเด็จ พระ เจ้า อยู่ หัว จะ ไม่ ทรง พระ ราช ทาน พระ บรม ราชานุ ญาติ ได้ เพราะ การ แปลง ชาติ นั้น จะ เป็น ไป ได้ ต่อ เมื่อ รับ พระ บรม ราชานุ ญาติ แล้ว อย่าง เดียว (ดู กฎหมาย แปลง ชาติ มาตรา ๘) ให้ พึง สังเกต ว่า การ ไม่ รับ คน ต่าง ชาติ ให้ แปลง ชาติ นั้น อยู่ใน อำนาจ ของ เสนาบดี ว่า การ ต่าง ประเทศ ด้วย เหมือน กัน คือ ในการ ที่ สั่ง ยก ยก คำ ร้อง ขอ แปลง ชาติ แต่ การ อนุญาต ให้ แปลง ชาติ นั้น ย่อม อยู่ ใน พระ มหาคฤณา พระ บาท สมเด็จ พระ เจ้า อยู่ หัว อย่าง เดียว

ถ้า พระ ราช ทาน พระ บรม ราชานุ ญาติ แล้ว ผู้ร้อง ขอ แปลง ชาติ ต้อง ถอน ห้า พระ พิพัฑฒ สัก ยานุ สัตย์ และ เสนาบดี ว่า การ ต่าง ประเทศ จะ ได้ จด เป็น รายงาน ลง ไว้ และ ขอ ก ปรกาศ ให้ ทราบ ทูต กัน ว่า ผู้

นั้นได้แปลง ชาติเป็น คนใน บังคับ สยาม ผู้หนึ่ง แล้ว ประกาศที่ ว่า มา
นี้ ต้อง ลง พิมพ์ ในราชกิจจานุเบกษาเป็น สำคัญ เพราะ ว่า ผู้ที่ ได้แปลง
ชาติแล้ว นั้น จะมี อำนาจ ตาม อย่าง คนไทย นับ แต่ วันที่ ได้ ประกาศ
ในราชกิจจานุเบกษา (ดูกฎหมาย แปลงชาติ มาตรา ๑๗)

ข้อ ๓ ผลแห่งการ แปลง ชาติของ คน ต่าง ทั่ว

ก. ผล อันได้ แก่ บุคคล ผู้ แปลง ชาติ นั้น เอง

กฎหมาย แปลงชาติ มาตรา ๑๑ บัญญัติว่า ตั้งแต่วันที่ ได้ พิมพ์
ประกาศ ใน ราชกิจจานุเบกษา แล้ว ผู้ที่ ได้ แปลง ชาติ นั้น ย่อม มี อำนาจ
อัน ชอบธรรม กรรมสิทธิ์ ทั้งหลาย แล ต้อง อยู่ ใน กิจ ทั้งหลาย อัน จำ
จะ ต้อง กระทำ ตาม อย่าง คน ที่ มี สังกั อยู่ ใน บังคับ ฝ่าย สยาม

เช่น มี สิทธิ ในการ ถือ กรรมสิทธิ์ ที่ ดิน, รับราชการ ฝ่าย
ตุลาการ และมี หน้าที่ ต้อง รับราชการ ทหาร แต่ สิทธิ และ หน้าที่
อัน พึง ได้รับ ใน ฐาน เป็น พลเมือง ของ ประเทศ ที่ บุคคล ได้ แปลง ชาติ ใหม่
นั้น อาจ มี เงื่อนไข เป็น ข้อ ยก เว้น ไว้ ได้ ๒ ประการ คือ

๑. ใน เรื่อง กำหนด เวลา ที่ พึง มี สิทธิ และ หน้าที่ บาง อย่าง

๒. ใน เรื่อง สถาน ที่ ซึ่ง การ แปลง ชาติ จะ มี ผล ไป ถึง

๑. ใน เรื่อง กำหนด เวลา ที่ พึง มี สิทธิ และ หน้าที่ บาง อย่าง

พูดโดย ทั่วไป กฎหมายไทย ไม่ ได้ จำกัด เวลา ในการ มี สิทธิ และ
หน้าที่ แต่ ในการ ขึ้น ทะเบียน เป็น ทหาร ผู้ แปลง ชาติ ได้รับ ความผ่อน

ฉันตาม พระราชบัญญัติเกณฑ์ทหาร พ.ศ. ๒๔๖๐ มาตรา ๑๔ ที่ว่า
บุคคลต่างชาตินั้น แปลงชาติเป็นไทย แล้วเมื่อใด ก็จะไปแสดงตน
ต่อนายอำเภอ ภายใน ๓๐ วัน เพื่อให้เขา ลงบัญชีไว้ ตามความ
ในมาตรา ๑๖ ถ้าไม่ไปแสดงตนให้นับว่าหลีกเลี่ยง ชักขึ้น เว้นเสีย
แต่ถ้าอายุครบ ๔๕ แล้วไม่ต้องไปแสดงตน

ในบางประเทศเช่นตาม กฎหมาย ฝรั่งเศสได้จำกัดไว้ว่า คน
ต่างต่างที่ได้แปลงชาติเป็นคน ฝรั่งเศสแล้ว จะรับเลือก เป็นตัวแทน
ในรัฐสภา ยังไม่ได้ จนกว่า ๑๐ ปี จะล่วงเลยไปแล้ว นับแต่วัน
ที่ได้แปลงชาติ

๒. ในเรื่อง สถานะที่ ซึ่ง การแปลงชาติ อาจ มีผลไป ถึง

ตามกฎหมายไทย ผล ของ การแปลง ชาติ ย่อม มี ผลออก อาณา
เขตที่ สยาม และ ประเทศอื่น ๆ ด้วย แต่ไม่มีผลใน ประเทศซึ่งผู้แปลง
ชาติได้สังกัด อยู่ตามเดิม เว้นไว้แต่ตามกฎหมายของ ประเทศนั้น
ถือตาม หนังสือสัญญา ที่ ประเทศ สยามได้ทำไว้กับ ประเทศนั้น มี
ความ อนุญาตยอมให้ถือ ประโยชน์แห่ง การที่ เป็นคนไทย ผู้แปลง
ชาติจึง จะ ถือหรือใช้ ประโยชน์นั้นได้ (ดูกฎหมายแปลงชาติมาตรา
๑๔ วรรค ๑) ทั้งนี้เพราะเหตุที่ กฎหมายไทย บังคับ มิให้ เกิด
แก่งแย่ง ระหว่างประเทศสยามกับประเทศเดิม ของ ผู้แปลงชาติ เช่น
กฎหมาย เยอรมันได้ ยอมให้ คน เยอรมัน ที่ แปลง ชาติ เป็นคน ต่างต่าง

บทคัดย่อ

หนังสือ คำอธิบายกฎหมาย ระหว่างประเทศ แผนกคดีบุคคล

โดย หลวงประดิษฐมนูธรรม

หน้าปก, ปกใน, คำนำ คำว่า “ซึ่งได้แสดงที่โรงเรียน
กฎหมายกระทรวงยุติธรรม เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๔” แก้เป็น “ซึ่ง
ได้แสดงที่โรงเรียนกฎหมายกระทรวงยุติธรรม เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๒,
พ.ศ. ๒๔๗๓”

สำนักหอสมุด

สงวน ชาติเยอรมันไว้ได้

อุทาหรณ์ นาย ก. แต่เดิมเป็นคนเยอรมัน ภายหลังได้แปลง ชาติเป็นคนไทย ถ้า ก. กลับไป อยู่ประเทศเยอรมัน ก. จะอ้างว่า เป็นคนในบังคับสยามในประเทศนั้นไม่ได้ นอกจากกฎหมายเยอรมัน จะมีข้อบัญญัติเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างอื่น หรือได้มีข้อตกลงกับ สยามเป็นอย่างอื่น แต่ถ้า ก. ออกไป อยู่ประเทศญี่ปุ่น ก. อ้างเป็น คนในบังคับสยามในประเทศนั้นได้

ในบางประเทศได้จำกัด สถานที่ไว้เฉพาะ ประเทศที่ได้ทำการ แปลงชาติขึ้นเอง ไม่ยอมให้ การ แปลงชาติมีผลไปถึง ประเทศอื่น เช่น คน ชาติอื่นที่ แปลงชาติ เป็น อังกฤษ ที่ฮ่องกง ย่อมมีสิทธิเป็น คนในบังคับ อังกฤษ เฉพาะที่ฮ่องกงไม่มีผลไปถึง ประเทศอื่น (ดู คำพิพากษา ศาลอุทธรณ์ ตั้ง อยู่ใน จังหวัดชานฮอย ประเทศตั้งเกี่ยว ลง วันที่ ๒๕ มกราคม ค.ศ. ๑๙๒๙ คดีระหว่าง พลุโกสกีกับพวกโจทก์ หลง ลูกก็ กับ พวก จำเลย)

จ. ผลอันได้แก่ ครอบครัว ของ บุคคล ที่ แปลง ชาติ

๑. ภรรยา

ภรรยา ของ คนที่ได้แปลง ชาติแล้วนั้น ย่อม มี อำนาจขึ้น ชอบ ธรรมเป็น คนใน บังคับไทยด้วยสามี (ดูกฎหมายแปลงชาติมาตรา ๑๒) ๕๕ กฎหมายไทย กำหนด ตาม หลักทั่วไป แห่ง กฎหมาย ที่ว่าหน้าที่ของ

ของ ภรรยา จะ ต้อง ตามสามี และ จะ ต้อง มี ภูมิลำเนา มี สัญชาติ
อันเดียวกันกับสามี ซึ่ง ต่างกับ กฎหมายของบางประเทศที่ไม่ยอม
ให้หญิง ต่างต่าง ซึ่ง แต่งงาน กับคน สัญชาติ ของ ตนได้ ถือ สัญชาติสามี

๒. บุตร

ก. บุตร ที่มีอายุครบเต็มบริบูรณ์ตามกฎหมายไทยและ
กฎหมายชาติของ ตนในขณะ ที่ บิดา กระทำ การแปลงชาติ บุตรเช่นนี้
ยังคง ถือสัญชาติเดิมของ บิดา (เทียบ มาตรา ๗ ของ มาตรา ๓
กฎหมายแปลงชาติ)

ข. บุตรที่ยังไม่มี อายุครบเต็ม บริบูรณ์ ตามกำหนดในกฎหมาย
ไทย และ กฎหมายชาติของตนในขณะ ที่ บิดา กระทำ การแปลงชาติ บุตร
เช่นนี้ย่อม มี อำนาจ อัน ชอบธรรม เป็นคน ใน บังคับ สยาม ตาม บิดา ด้วย
แต่ว่า บุตรเช่นนี้ อาจ ขอกลับ เป็นคน ใน บังคับ ชาติ เดิม ของตนได้ โดยทำ
คำ แสดงตน ขึ้น ต่อ เสนาบดี ว่า การ ต่าง ประเทศในกำหนดนี้หนึ่ง ตั้ง
แต่เวลาที่ ตน มี อายุ ครบบริบูรณ์ แล้วว่าไม่สมัคร อยู่ ใน บังคับ ไทย จะ
ขอกลับไป เป็นคน ใน บังคับ ชาติ เดิม ของ ตน นั้น (ดูกฎหมาย แปลง
ชาติ มาตรา ๑๓)

อุทาหรณ์

๑. ขณะ ที่ ก. ชาติ ฝรั่งเศส แปลง ชาติ เป็นคน ไทย ข. บุตร
ของ ก. มี อายุ กว่า ๒๑ ปี บริบูรณ์ ทั้งนี้ ได้ ชื่อว่า ข. มี อายุ ครบ

เต็มบริบูรณ์ตามกำหนดในกฎหมายไทย (๒๐ ปี) และตามกำหนดในกฎหมายชาติเดิมของตน (๒๑ ปี ตามกฎหมายฝรั่งเศส) เพราะฉะนั้น ข. คง มี สัญชาติฝรั่งเศส

๒. ตามอุทาหรณ์ ๑ สมมติว่า ข. มีอายุครบ ๑๙ ปี ทั้งนี้ถือว่า ข. มีอายุไม่ครบเต็มบริบูรณ์ตามกำหนดในกฎหมายไทยและกฎหมายชาติของตน เพราะฉะนั้น ข. มีอำนาจอื่นชดเชยธรรมเป็นคนในบังคับสยามตาม ก.

๓. ตามอุทาหรณ์ ๑ สมมติว่า ข. มีอายุกว่า ๒๐ ปีบริบูรณ์แต่ยังไม่ถึง ๒๑ ปี ทั้งนี้ ข. ก็ยังไม่มีอายุครบเต็มบริบูรณ์ตามกำหนดในกฎหมายไทยและกฎหมายชาติของตน เพราะฉะนั้น ข. ก็ย่อมมีสัญชาติไทยตาม ก. เหมือนกับอุทาหรณ์ ๒

บทที่ ๒

ลักษณะคนไทยที่แปลงชาติเป็นคนต่างด้าว

ข้อ ๑. หลักเกณฑ์แห่งการแปลงชาติ

การที่คนไทย สละสัญชาติไทยไป มีสัญชาติอื่นอื่น จะพึงถือได้ว่าเป็นการแปลงชาตินั้นต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์ ๔ ประการ คือ

๑. คนไทยได้ มี สัญชาติต่างด้าว สำเร็จบริบูรณ์แล้ว

๒. คนไทยที่ได้ แปลง ชาตินั้น มีความ สามารถ ตามกฎหมาย

๓. การ แปลง ชาติ นั้นได้ เป็นไปโดยใจ สมิคร์ ของ คนไทย

๔. คนไทย ต้องได้ รับ อนุญาต จาก รัฐบาล สยาม

หลัก ที่ ๑ คนไทยได้ มี สัญชาติ ต่างต่าง สำเร็จ บริบูรณ์ แล้ว

ทั้ง นี้ หมายความว่า ใน ระหว่าง ร้อง ขอ แปลง ชาติ ต่อ รัฐบาล ต่าง ประเทศ นั้น ยังไม่ ถือ ว่า คนไทย ได้ สิ้น สัญชาติ ไทย เช่น นาย แดง ได้ รับ อนุญาต จาก รัฐบาล สยาม แล้ว ให้ โอน เป็น คน ใน บัง คับ อังกฤษ แต่ ใน ระหว่าง ที่ นาย แดง ยัง ร้อง ขอ แปลง ชาติ ต่อ รัฐบาล อังกฤษ นั้น นาย แดง ได้ คาย ลง ทั้ง นี้ นาย แดง ยัง คง เป็น คนไทย และ บุตร ของ นาย แดง ก็ ยัง เป็น คนไทย (เทียบ คำพิพากษา ศาลอุทธรณ์ ฝรั่งเศษ ตั้ง อยู่ ณ จังหวัด ขาเมียง ลง วันที่ ๑๓ กรกฎาคม ค.ศ. ๑๙๔๔)

ข้อนี้ การ ที่ คนไทย ได้ มี สิทธิ แห่ง พลเมือง ต่างต่าง อัน เป็น สิทธิ ที่ บาง ประเทศ ให้ แก่ คนต่าง ต่าง เพื่อให้ รับ สิทธิ และ หน้าที่ เหมือน พลเมือง ของ ตน (ที่ เรียก ตาม ภาษา ฝรั่งเศษ ว่า ‘กรัว เคอ บรุษวีซี’) ทั้ง นี้ ไม่ ใช้ เป็น การ แปลง ชาติ โดย บริบูรณ์ คนไทย ซึ่ง ได้ รับ สิทธิ ดัง นั้น ยัง คง มี สัญชาติ ไทย

หลัก ที่ ๒ คนไทย ที่ แปลง ชาติ นั้น ได้ มีความ สามารถ ตาม กฎหมาย ผู้ที่ ไม่ มีความ สามารถ เช่น ผู้เยาว์ และ บุคคล วิกลจริต ไม่ อาจ จะ ร้อง การ แปลง ชาติ ได้ แม้ จะ ได้ รับ ความ ยิน ยอม จาก ผู้แทน ไทย ชอบธรรม ส่วน ผู้เสมือน ไร้ ความสามารถ และ หึง มี สามี

นี้ จะ ต้อง พิจารณา ตาม หลัก กฎหมาย แห่ง ที่ ว่าด้วย ความสามารถ

หลักที่ ๓ การแปลงชาตินั้นได้ เป็นไปโดยใจสมัครของคนไทย

ทั้ง นี้ หมายความว่า คนไทยได้ แปลง ชาติโดยใจสมัคร ของ ตน
เองไม่ใช้กฎหมาย บังคับ เพราะใน บาง ประเทศ การ แปลง ชาติ อาจ
เป็นไปได้ โดย กฎหมาย บัญญัติ เช่น กฎหมาย ของ บาง ประเทศ ใน
ทวีป อเมริกา ได้ ได้บัญญัติไว้ว่า การ ที่ คน ต่าง ท้าว แต่ง งาน กับ หญิง
พลเมือง ของ ประเทศ นั้น คน ต่าง ท้าว ย่อม แปลง มา ถิ่น สัญชาติ ของ
ภรรยา หรือ ถ้า คน ต่าง ท้าว เป็น เจ้า ของ อสังหาริมทรัพย์ ใน ประเทศ
นั้น ๆ ก็ ย่อม มี สัญชาติ ของ ประเทศ นั้น ๆ

ถ้า คนไทย ถูก กฎหมาย บัญญัติ ให้ แปลง ชาติโดยลักษณะอาการ
อย่างนี้ คนไทย ก็ ยัง มี สัญชาติไทย ใน ความ เกี่ยว พัน กับ ประเทศ
สยาม ทั้ง นี้ ขอให้ ดู พระราชบัญญัติ สัญชาติ มาตรา ๕ ที่ บัญญัติ
ไว้ว่า การ แปลง ชาตินั้น ต้อง ได้รับ อนุญาต จาก รัฐบาล สยาม เมื่อ
คนไทย ไม่ สมัครใจ แปลง ชาติ ก็ ไม่ ได้ ขอ อนุญาต ต่อ รัฐบาล สยาม อยู่
เอง ฉะนั้น จึง ยัง คง มี สัญชาติไทย ตาม เกิม

หลักที่ ๔ ต้อง ได้รับ อนุญาต จาก รัฐบาล สยาม

พระราชบัญญัติ สัญชาติ มาตรา ๕ บัญญัติ ว่า คนไทย จะ ละ
สัญชาติไทยโดยวิธีแปลง ชาติ หรือโดยวิธีอื่นใด มิได้ เว้นไว้แต่
ผู้ใด จะ ได้รับ อนุญาต จาก รัฐบาล สยาม แล้ว (นอกจาก กรณี เชน อยู่

ถ้าการ แผลง ชาติได้ เป็นไปโดยไม่ได้ รับ อนุญาต จากรัฐบาลที่ดี หรือ คนไทย ที่ได้ ไป แผลง ชาติใน เมือง ต่าง ประเทศ เมื่อ กลับ มา อยู่ใน กรุง สยาม ไม่ สามารถ จะ ถือ เขา ประโยชน์ ที่มี สังกัด เป็น คน ต่าง ประเทศ ได้ เว้นไว้ แต่ จะ ได้รับ อนุญาต ของ รัฐบาล สยาม ให้ แผลง ชาติ นั้น (กฎหมาย แผลง ชาติ มาตรา ๑๔ วรรค ๒)

นอกจากนี้ยังมีปัญหาว่า การแปลงชาตินั้นต้องเป็นไปโดย
สุจริตหรือไม่ เช่นคนไทยแปลงชาติเป็นคนต่างด้าวโดยประสงค์
หลีกเลี่ยงการเป็นทหาร ศาลฝรั่งเศสเคยตัดสินว่าการแปลงชาติ
ของ คนฝรั่งเศสไปเป็นคนต่างด้าวเพื่อหลีกเลี่ยงการเป็นทหารนั้นใช้
ไม่ได้ในประเทศฝรั่งเศส แต่คำพิพากษานี้มีผู้แย้งว่า เมื่อรัฐบาล
ได้อนุญาตแล้ว ต้องแปลว่า รัฐบาล ยอมรับลดละสิทธิและหน้าที่แห่ง
การเป็นพลเมืองให้แก่บุคคลที่ได้อำนาจอนุญาตนั้น

คนไทย ที่ ประสงค์ ศึกษ ชาติ ไทย ไป มี สัญ ชาติ อื่น โดย การ

แปลง ชาติ^{นั้น} ต้องได้ รับ อนุญาต จาก รัฐบาล สยาม เสีย ก่อน ทั้งได้
กล่าว มา แล้ว ใน ตอน นั้น การ ขอ อนุญาต นั้น ให้ เขียน เป็น เรื่อง รว
ขึ้น ต่อ เสนาบดี ว่า การ ต่าง ประเทศ และ จะ ต้อง ระบุว่า ผู้ร้องขอ
ปรารถนา จะ เข้า ถิ่น สัญชาติไทย (ดูพระราชบัญญัติสัญชาติมาตรา ๖)

การ ควร จะ อนุญาต หรือไม่ อนุญาต นั้น สัก แล้ว แต่ รัฐบาล จะ
พิจารณา เป็น เกิด ชาติ กล่าว คือ การ ไม่ อนุญาต อยู่ใน อำนาจ ของ
เสนาบดี ว่า การ ต่าง ประเทศ และ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ส่วน
การ อนุญาต นั้น อยู่ใน พระ ราช อำนาจ (ดูพระราชบัญญัติสัญชาติ
มาตรา ๗ และ กฎหมาย แปลง ชาติ กับ ข้อ ยักยัก การ แปลง ชาติ ที่ ได้
กล่าว มา แล้ว)

ถ้า รัฐบาล ได้ อนุญาต แล้ว เสนาบดี ว่า การ ต่าง ประเทศ จะ ต้อง
ทำ ให้ ความ นั้น ลง ประกาศ ใน หนังสือ ราชกิจจานุเบกษา และ ให้ ทำ
สำเนา ประกาศ นั้น ลง สลัก สำคัญ มอบ ให้ แก่ ผู้ยื่น เรื่อง รว ขอ อนุญาต
นั้น เมื่อ เขา มี ความ ประสงค์ (ดูพระราชบัญญัติสัญชาติ มาตรา
๘-๙)

แบบ พิธี ทั้ง กล่าว มา นี้ มี ข้อ ยก เว้น ถ้า คนไทย นั้น เป็น บุตร
ของ คนต่าง ชาติ ที่ ได้ แปลง ชาติ มา เป็น คนไทย ซึ่ง ขณะ ที่ บิดา แปลง ชาติ
ตน มี อายุ ไม่ ครบ บริบูรณ์ ซึ่ง ต้อง ถิ่น สัญชาติไทย ตาม บิดา ตาม ความ
ใน กฎหมาย แปลง ชาติ มาตรา ๓ (ดูคำอธิบายในบทที่ ๑ ข้อ ๓)

คนไทย เช่นว่า ถ้า ขอ กลับไปเป็น คนในบังคับ ชาติเดิมของตน ก็ทำ
 คำแสดงตนขึ้น ต่อเสนาบดีว่าการต่างประเทศ ภายในกำหนด ปี ๑ ถึง
 แต่เวลาที่ ตนมี อายุครบ บริบูรณ์ แล้วว่าไม่สมัคร อยู่ในบังคับไทย จะ
 ขอกลับไปเป็น คนในบังคับ ชาติเดิมของตนนั้น ก็ให้เขียนใต้งบารวณนา
 ผู้แสดงตน อย่างว่า มาขึ้น จะต้อง การหนังสือตอบรับ คำแสดงนั้นไว้เป็น
 สำคัญ ก็ให้เสนาบดีว่าการต่างประเทศ ทำให้

ข้อ ๓ ผลแห่งการแปลงชาติ

ก. ผลอันได้แก่บุคคลผู้แปลงชาตินั้นเอง

คนไทยที่ได้แปลงชาติเป็นคนต่างด้าวแล้ว ก็เป็นอันไม่มี
 อำนาจพิเศษ ทั้งหลาย ที่มี สำหรับคนในบังคับสยาม (ดูกฎหมาย
 แปลงชาติมาตรา ๑๕) ถ้าคนไทยไปแปลงชาติในเมืองต่างประเทศ
 เมื่อกลับ มาอยู่ในกรุงสยามไม่สามารถจะถือเอาประโยชน์ ที่มีสังกัด
 เป็นคนต่างประเทศได้ เว้นไว้แต่จะไว้รับ อนุญาต ของรัฐบาลสยาม
 ให้แปลง ชาติ นั้นด้วย (ดูกฎหมายแปลงชาติมาตรา ๑๔ วรรค ๒)

ข. ผลอันได้แก่ครอบครัวของ ผู้แปลงชาติ

พระราชบัญญัติ สัญชาติ มาตรา ๑๐ มีว่า คนไทยได้รับอนุญาต
 จาก รัฐบาล แล้วเข้าถือเอา สัญชาติต่าง ประเทศใด ถ้าว่ากฎหมาย
 ของ ต่าง ประเทศ นั้น มีข้อ ความยอม ขยาย ตลอดถึง บุตร ภรรยา ผู้
 นั้นด้วย บุตร ภรณานั้น ย่อม สละ สัญชาติไทย ตามกัน

จะเห็นได้ว่า กฎหมายไทยยังกันมิให้ยังเกิดบุคคลไม่มีสัญชาติ
จึงได้มีข้อความตาม มาตรา ๑๐ นี้ไว้ ถ้า กฎหมาย ประเทศซึ่ง
คนไทยได้แปลง ชาติ นั้นไม่ ยอมขยาย ผล แห่ง การ แปลง ชาติ ถึง บุตร
และ ภรรยา ของ ผู้ นั้น แล้ว เช่น กฎหมาย ตุรกี เมื่อ ครั้ง ก่อน ที่
บุตร ภรรยา ของ คนไทย ที่ ได้ แปลง ชาติ ก็ ยัง คง สงวน สัญชาติไทยไว้
ตามเดิม

ส่วนที่ ๓

การมีสัญชาติโดยการแต่งงาน

บทที่ ๑

หญิงต่างด้าวแต่งงานกับชายไทย

ตามความใน พระราชบัญญัติ สัญชาติ มาตรา ๓ ขณุมตรา ๔
หญิงต่างชาติ ผู้ใดทำ การสมรส กับ คนไทย ตามกฎหมายประเวณี ย่อม
มีสัญชาติไทย การแต่งงานระหว่างคนต่าง ต้าว กับ คนไทยนั้น จะ ต้อง
กระทำ ตาม แบบ พิธี อย่างไร ให้คู่ คำ อธิบายใน ตอน ที่ว่า ด้วย การใช้
กฎหมายใน เมื่อ กฎหมาย เอกชน ระหว่าง ประเทศ ชัด กัน

ให้สังเกตว่า การ มี สัญชาติโดยการ แต่ง งาน นี้ หญิง ต่าง
ต้าว ย่อม มี สัญชาติไทยโดย การ แต่ง งาน นั้น เอง ไม่ ต้อง ทำ พิธี
การ แปลง ชาติ อีก และ ย่อม มี ผล ฉะเพาะ ตัว หญิง ต่าง ต้าว นั้น เอง
ไม่ใช่ ผล ทั่วไป

ปัญหา มีว่า ถ้าหญิงนั้น มี บุตร ซึ่ง ยัง เป็น ผู้เยาว์ อยู่ใน ความ
ปกครอง ของ หญิง นั้น ก่อน ที่ ได้ ทำ การ สมรส บุตร นั้น จะ ต้อง ถือ
สัญชาติไทย ตาม มารดา หรือ ไม่ เช่น นาง มารี หญิง ฝรั่งเศส ได้
แต่งงาน ครั้ง แรก กับ ชาว ฝรั่งเศส มี บุตร ด้วย กัน คน หนึ่ง ต่อ มา
สามี ซึ่ง เป็น ชาว ฝรั่งเศส ได้ ตาย ลง นาง มารี จึง ได้ มา แต่งงาน กับ
นาย สาคน ไทย ทั้ง นี้ บุตร ของ นาง มารี ซึ่ง ยัง เป็น ผู้เยาว์ อยู่ นั้น จะ
มี สัญชาติ ตาม มารดา หรือ จะ ยัง คง มี สัญชาติ ฝรั่งเศส อยู่ คง เติม
ความเห็น ใน เรื่อง นี้ แยก ต่าง กัน

บาง ท่าน เห็น ว่า ควร ถือ สัญชาติ ตาม มารดา ทั้ง นี้ เพื่อ มิ ให้
บุคคล ใน ครอบครัว หนึ่ง มี สัญชาติ แยก ต่าง กัน

ข้าพเจ้า เห็น ว่า ควร ให้ บุตร นั้น มี สัญชาติ เติม เพราะ เหตุ ว่า
มารดา ของ ตน ไม่ ได้ แปร ชาติ มารดา ของ ตน มี สัญชาติ ใหม่ โดย
ผล แห่ง กฎหมาย อัน เป็น ผล กระเพาะ ตัว ของ มารดา เท่านั้น อีก ประการ
หนึ่ง บุตร ที่ ตติ มารดา มา นั้น ไม่ ใช่ บุตร โดย ธรรมชาติ ของ บิดา ใหม่
จึง ไม่มี สิทธิ ที่ จะ ถือ สัญชาติ ของ บิดา ใหม่ (เทียบ เรื่อง บุตร บุญธรรม
ที่ได้ อธิบาย มา แล้ว ใน ตอน ก่อน)

บทที่ ๒

หญิงไทยแต่งงานกับคนต่างด้าว

พระราชบัญญัติ สัญชาติ มาตรา ๔ บัญญัติ ว่า หญิงไทย ผู้ ได้

ทำการ สมรส กับ คนต่าง ประเทศ ย่อม สละ สัญชาติไทย แม้ว่า มี กฎหมาย แห่ง ชาติ ด้ว ับัญญัติ ให้ หนึ่ง นั้น ถือ เขา สัญชาติ ของ ด้ว ัไว้

ทั้งนี้จะเห็นได้จากกฎหมายไทยยังกันมิให้ยังเกิดบุคคลปราศจาก สัญชาติ กล่าวคือ อาจ มี กฎหมาย บาง ประเทศ ที่ ไม่ ย่อม ให้ หนึ่ง ต่าง ด้ว ั ซึ่ง ด้ว ั ทำ การ สมรส กับ พลเมือง ของ ประเทศ นั้น ถือ สัญชาติ ตาม สามี ในกรณี เช่น นี้ ด้ว ั หาก เป็น หนึ่ง ไทย ด้ว ั ก็ คง สงวน สัญชาติ ไทย อยู่ ตามเดิม

ส่วน ผล แห่ง การ แ่่ง งาน จะ พึ่ง ด้ว ั แก่ ด้ว ั หนึ่ง นั้น เอง หรือ ด้ว ั ตกลง ไป ด้ว ั บุตร ซึ่ง อยู่ ใน ความ ปกครอง ของ หนึ่ง นั้น ก่อน ที่ ด้ว ั จะ ทำ การ สมรส ด้ว ั (ให้ เ้เทียบ ด้ว ั คำ อธิบาย ใน บท ที่ ๑)

อนึ่ง ให้ พึง สังเกต ว่า หนึ่ง ไทย ที่ มี สัญชาติ ต่าง ด้ว ั ตาม สามี นั้น ถ้า ทำ การ สมรส นั้น ชาติ จาก กัน หนึ่ง ไทย ก็ ย่อม กลับ คืน มา เป็น สัญชาติ ไทย ทั้ง เดิม (ดู พระราชบัญญัติ สัญชาติ มาตรา ๑๑)

ส่วนที่ ๔

การมีสัญชาติโดยอาณาเขตต์

ประเทศเปลี่ยนแปลงอิสสระภาพ

เมื่อ ประเทศ หนึ่ง หรือ ส่วน หนึ่ง แห่ง ประเทศ หนึ่ง ด้ว ั เปลี่ยนแปลง อิสสระภาพ พลเมือง ใน อาณาเขตต์ นั้น ก็ ย่อม สละ สัญชาติ เดิม ไป

มี สัญชาติใหม่ ตาม อาณาเขตด้วย เช่น พลเมือง พระตะบอง ย่อม
เปลี่ยน สัญชาติไป เป็น คนใน ขัณฑ์ ฝรั่งเศส ตาม อาณาเขตนั้น ด้วย

การเปลี่ยนสัญชาติโดย ขากการ เช่นนี้ เป็นโดย ผล แห่งกฎหมาย
และ ย่อมใช้ทั่วไป สำหรับ พลเมืองใน อาณาเขตนั้น หาใช่เป็น ผล
เฉพาะ บุคคล เหมือน ทั้งใน เรื่อง แปลง ชาติไม่

ปัญหา ที่ จะ ต้อง พิจารณา มี ๓ ประการ คือ

๑. บุคคล ชะนิโตใด เรียกว่า พลเมือง แห่ง อาณาเขตนี้ ?
๒. การ เปลี่ยน สัญชาติ นั้น จะ มี ผล แท้เมื่อใด ?
๓. มีวิธีใด ซึ่ง บุคคล สละ การ เปลี่ยน สัญชาติ เช่นนั้นได้ ?

บทที่ ๑

บุคคลชะนิโตใดเรียกว่าพลเมืองแห่งอาณาเขตนี้ ?

ทั้ง นี้ หมายความว่า บุคคลชะนิโตใด จะ เปลี่ยน สัญชาติ ตาม อาณา
เขตนี้

เป็นที่ รับ กัน อยู่ทั่วไป แล้วว่า การ เปลี่ยนแปลง ชีวสรีระภาพ
แห่ง อาณาเขตหนึ่ง นั้น ไม่ ทำให้ คนต่าง ต้าว ที่ มา ตั้ง ภูมิลำเนา
อยู่ใน อาณาเขตนี้ เปลี่ยน สัญชาติไป ด้วย

ซึ่งปัญหา ก็ มิ อาจ เกิด ขึ้น ได้ ถ้า หาก ประเทศหนึ่ง ประเทศใด
ทั้ง หมกไว้ เปลี่ยนแปลง ชีวสรีระภาพ เช่น ประเทศ ญวน ที่ ขึ้น อยู่ กับ
ประเทศ ฝรั่งเศส บุคคล ที่มี สัญชาติ ญวน อยู่แต่ เดิม ก็ ต้อง ตกไป

เป็น คนในบังคับ ฝรั่งเศสใน อาณา เขตต์ของ คนได้ เปลี่ยนแปลง อิศสระ ภาพ ปัญหา จะ เกิด ขึ้นโดย มาก ก็เนื่อง จาก การที่ ส่วนหนึ่ง ส่วนใด ของ อาณาเขตต์นั้น ๆ ได้ เปลี่ยนแปลง อิศสระ ภาพ แต่ ประเทศที่ เป็น เจ้า ของ อาณา เขตต์เดิม ยัง คง ดำรง อยู่ ทั้ง เช่น ประเทศ สยาม ที่ได้ เสีย อาณาเขตต์ ให้ แก่ ประเทศ ฝรั่งเศส และ อังกฤษ เช่น นั้น แม้ กระนั้น ก็ดี ถ้าหาก การ เปลี่ยนแปลง อิศสระ ภาพ ของ อาณา เขตต์ ส่วนหนึ่ง แห่ง ประเทศ นั้น นั้น ได้ มี ข้อ ตกลง ระหว่าง ประเทศ แล้ว ก็ มี ข้อ สัญญา แสดง ความหมาย แห่ง คำว่า “พลเมือง” ไว้ด้วย ซึ่งเป็น วิธี ชอง กัน มิให้ เกิด การโต้เถียง กัน ขึ้นใน ภายหลัง เช่น ข้อ ตกลง ระหว่าง ประเทศ สยาม กับ อังกฤษ ค.ศ. ๑๙๐๔ และ ระหว่าง สยาม กับ ฝรั่งเศส ซึ่งได้ ลง นามที่ กรุง ปารีส์ ร.ศ. ๑๒๒ อัน เกี่ยว กับ เขตต์ แดน ระหว่าง กรุง สยาม กับ กรุง กัมพูชา และ ระหว่าง เมือง หลวงพระบาง กับ เมือง พิไชย เมือง น่าน เหตุ นั้น ปัญหา จะ เกิด ขึ้น ในเมื่อ ส่วนหนึ่ง แห่ง อาณาเขตต์ ได้ เปลี่ยนแปลง อิศสระ ภาพ และ ไม่ มี ข้อตกลง กันไว้ เป็น พิเศษ ถึง พลเมือง แห่ง อาณาเขตต์ นั้น ๆ

ความเห็นในการ พิจารณา ปัญหา ข้อนี้ แยก ต่าง กัน หลาย ทาง
 ความเห็นที่ ๑ กล่าวว่า จะ ต้อง ถู้อา ภูมิลำเนา ของ บุคคล เป็นใหญ่ กล่าวคือ ในขณะ ที่ อาณาเขตต์ ได้ เปลี่ยนแปลง อิศสระ ภาพ นั้น บุคคลใด ได้ ตั้ง ภูมิลำเนา อยู่ ใน อาณาเขตต์ นั้น นอกจาก เป็น คน

ต่างประเทศ แล้วก็ต้องเปลี่ยนสัญชาติไป ตามอาณาเขตด้วย เพราะเหตุว่า

ก. ถ้าจะพิจารณาโดย อาศัยหลักเกณฑ์อื่น ๆ แล้ว ก็อาจเป็นการทำให้ผู้ที่ มี ภูมิลำเนา อยู่ใน อาณาเขตหนึ่ง กลายเป็น คน ต่าง ที่ว่า อันอาจนำมาซึ่ง ความ ยุ่งยากให้แก่ ประเทศที่ ได้รับอาณาเขตที่ไว้นั้นได้

ข. ผู้ที่มี ภูมิลำเนา อยู่ใน อาณาเขตหนึ่ง ย่อมมี ดินอัน เป็นแหล่งสำคัญของเขา ซึ่ง อาจ เป็น ทาง ส่อให้เห็นเจตนาของ บุคคล นั้น ว่า เขา ต้อง การ ผล พ้น ตัว ของ เขา อยู่ กับ อาณาเขตนี้เอง

ความเห็นที่ ๒ กล่าวว่า ต้อง ถือเอา ดิน ที่ เกิด ของ บุคคล คือ ถ้าบุคคลใด เกิดใน อาณาเขตหนึ่ง จะ คง มี ภูมิลำเนา อยู่ใน อาณา เขต หนึ่งหรือไม่ก็ตาม ก็ ต้อง เปลี่ยนสัญชาติไป ตามอาณาเขตด้วย

ความเห็นที่ ๒ นี้ ทำห็นความเห็นที่หนึ่ง ว่า การ ถือหลัก ภูมิลำเนา เป็น ความ คติโบราณ ที่ ถือ ว่า เป็น ทาส คติ อยู่ กับ อาณาเขต แต่ในสมัยนี้ ต้อง พิจารณา ถึงใจของ คน ด้วย การ โอน อาณาเขตไม่ แต่ โอน แผ่นดิน อย่างเดียว คือ โอน จิตใจ ของ คน ด้วย เพราะฉะนั้น จึง ควร ถือเอา การ เกิด ของ บุคคล เป็น หลัก

ความเห็นที่ ๓ กล่าวว่า ควร ถือ ดิน ที่ เกิด หรือ ภูมิลำเนา อย่าง หนึ่ง อย่างใด ก็ได้ คือ บุคคล แม้แต่ เกิดใน อาณาเขตหนึ่งโดย มิได้ มี ภูมิลำเนา อยู่ใน อาณาเขตหนึ่ง ก็ ดี หรือว่า มี ภูมิลำเนา อยู่ใน

อาณาเขตที่ได้เปลี่ยนแปลง อีตฺสธรรภาพ นั้น แต่ไม่ได้เกิดในอาณาเขตที่นั้น ก็คือ บุคคล อย่าง หนึ่ง อย่างใดคง กล่าวนี้ ก็ย่อมเปลี่ยนสัญชาติไปตาม อาณาเขตที่ด้วย ความเห็นนี้เห็น ความเห็น ที่ต้อง การ แปรโดย เอา เปรี๊ยะ และ ย่อม ที่ จะ ถูก คำหาผิดว่าไม่เป็นไปตาม หลัก แห่ง ความ เสมอภาค

ความเห็นที่ ๔ กล่าวว่าควร ถือตามกฎหมายซึ่งบัญญัติถึงความ เป็นพลเมือง แห่ง อาณาเขตที่นั้น ซึ่ง ถ้าหาก จะ พึง มี กล่าวคือจะต้อง แยก พิจารณาว่า

ก. ถ้าอาณาเขตที่ได้เปลี่ยนแปลงอีตฺสธรรภาพไปนั้นได้เคยเป็นส่วน หนึ่ง แห่ง ประเทศที่มี การ ปกครอง กลาง รวม อยู่ ณ แห่ง เดียว อัน มี อำนาจ ทำ การ ทั้ง ภายใน นอก ภายใน เช่น ประเทศ ฝรั่งเศส มี รัฐ หนึ่ง เท่านั้น ถ้า อาณาเขตของประเทศ ฝรั่งเศสแต่เพียง ส่วนใด ส่วน หนึ่งได้เปลี่ยนแปลง อีตฺสธรรภาพไปแล้ว ก็ต้อง พิจารณาตามความ เห็นที่ ๓ คือ จะถือเอาถิ่นที่เกิด หรือ ภูมิลำเนาได้

ข. ถ้า อาณาเขตที่ได้เปลี่ยนแปลง อีตฺสธรรภาพ เป็นรัฐอัน หนึ่ง ซึ่งรวม ปกครอง อยู่ด้วยกัน กับรัฐ อื่น ๆ เช่น สหพันธรัฐอเมริกา สวิส เซอร์แลนด์ อาณาจักรเยอร์มีนี ประเทศเหล่านี้ ย่อม มี กฎหมาย กำหนด ถึง สัญชาติ ของ รัฐย่อย เหล่านี้ เพราะฉะนั้นการที่จะพิจารณาว่าบุคคลใดจะเปลี่ยนแปลงสัญชาติไปตามอาณาเขตที่ด้วยก็ต้อง พิจารณา

ตาม กฎหมาย แห่ง อาณาเขตต์นั้น เอง ว่า กฎหมาย แห่ง อาณาเขตต์
นั้น บัญญัติ ถึง ความ เป็น พลเมือง แห่ง อาณาเขตต์นั้น ไว้ อย่างไร

ความเห็นที่ ๕ กล่าวว่าต้องพิจารณา ถิ่นที่เกิดรวม ทั้งภูมิลำเนา
ของ บุคคล ทั้ง สอง อย่าง ประกอบ กัน กล่าว คือ บุคคล ต้อง เกิด และ
ทั้ง ต้อง มี ภูมิลำเนา ใน อาณาเขตต์นั้น (คือ หมายความว่า มีภูมิลำเนา
อยู่ใน ขณะที่ อาณาเขตต์ที่ได้เปลี่ยนแปลง อิศสระภาพ)

ความเห็นนี้เห็น ความเห็นที่นิยม กันโดยมากกว่ายุคติธรรม เหตุ
ฉะนั้น ข้อตกลง ระหว่าง ประเทศสยาม กับ อังกฤษ แล กับ ฝรั่งเศส ในเรื่อง
การ จก ทบเบียนคนใน บังคับ อังกฤษ และ คนใน บังคับ ฝรั่งเศส ก็มีนัยตาม
ความเห็นที่ ๕ นี้ (ขอให้ดู คำอธิบายใน เรื่อง การ มี สัญชาติ ตาม
ข้อตกลง พิเศษ ระหว่าง สยาม กับ ต่าง ประเทศ ที่ได้ กล่าว มาแล้ว)

บทที่ ๒

การเปลี่ยนสัญชาติเช่นนั้นจะมีผลตั้งแต่เมื่อใด ?

การ เปลี่ยนสัญชาติจะมีผลแต่ วันที่ อาณาเขตต์ ได้ เปลี่ยนอิศสระ
ภาพ ซึ่ง ถ้า มี สัญญา ทาง พระราชไมตรี อาจ มี ข้อตกลง กำหนดเวลา
ไว้ได้ แต่ ถ้า ไม่มี กำหนดเวลาไว้ โดย เฉพาะ ก็ ต้อง ถือแต่ วัน แรก
เปลี่ยน สัตยาบัน

ซึ่ง ถึงแม้ว่า สัญญา ทาง พระราชไมตรีจะ กำหนดระยะเวลา
นับ จาก วันที่ ได้ แรก เปลี่ยน สัตยาบัน เพื่อให้ พลเมือง ใน อาณาเขตต์ นั้น

สงวนสัญชาติเดิมไว้ ถ้า ตราขายที่พลเมือง ยังมีไว้ กระทำให้ ถูก
 ต้อง ตาม พินิจ ที่ จะ ต้อง สงวน สัญชาติเดิม กัง ที่ จะกล่าว ต่อไปใน บทที่ ๓
 แล้ว พลเมืองในอาณาเขตคั้นนี้ จำต้อง มีสัญชาติใหม่ไปตามอาณา
 เขตคั้น กอน

บทที่ ๓

วิธีที่บุคคลสละการเปลี่ยนสัญชาติตามอาณาเขต

ตามหลักในการ เปลี่ยน แปลง อิศสระภาพของ อาณาเขตคั้น
 มีว่า บุคคล ที่ เป็นพลเมือง แห่ง อาณาเขตคั้นนี้ จะต้อง เปลี่ยนสัญชาติไป
 ตาม อาณาเขตคั้นด้วย แต่หลักในเรื่องการ มี สัญชาติ มีอยู่ว่า การ
 ที่ จะบัญญัติให้บุคคล มี สัญชาติคั้นใดนั้นไม่ควรให้ เช่น การ บังคับ เหตุ
 ฉะนั้น จึง ควร มีวิธี ที่บุคคลจะ พึ่ง สงวน สัญชาติเดิมของตนได้ แต่
 วิธีนี้ จะใช้ ได้ก็ ต่อเมื่อได้ มีข้อตกลงกันไว้ เป็น พิเศษ มี ฉะนั้นพลเมือง
 แห่ง อาณา เขตคั้นนี้ ก็ ต้อง เปลี่ยน สัญชาติไป ตามอาณาเขตคั้นด้วย

วิธี ที่ให้ เลือก ถิ่น สัญชาติเดิมได้ นั้น มี หลาย สถาน

๑. ผู้สมัคร มี สัญชาติเดิม แสวง เจตนา ต่อ พนักงาน เจ้าหน้าที่
 ว่า จะเลือก ถิ่น สัญชาติเดิม เช่น สัญญาระหว่าง สเปญ กับ สหประชา
 อเมริกา ค.ศ. ๑๘๙๘

๒. ผู้สมัคร มี สัญชาติเดิมต้องอพยพไปจากอาณาเขตคั้นนี้ และ
 ต้อง แสวง เจตนา ต่อ เจ้า หน้า ที่ ฉะเพาะ การ เห็นว่า จะ เลือก ถิ่น สัญชาติ

เดิม เช่น สัญญา ระหว่าง ฝรั่งเศส กับ เยอรมัน ค.ศ. ๑๙๑๗

๓. ผู้สมัคร มี สัญชาติเดิมต้องอพยพไปจาก อาณาเขต^๕ นั้นโดย
ไม่ต้องแสดงเจตนา ต่อเจ้า หน้าที่ว่า สละ สัญชาติใหม่ เช่น สัญญา
ระหว่าง จีน กับ ญี่ปุ่น ค.ศ. ๑๙๔๕ และ สัญญา ระหว่าง กรุง สยาม
กับ อังกฤษ ร.ศ. ๑๒๗ ซึ่งรัฐบาลสยามยอมโอนให้ แก่รัฐบาลอังกฤษ
บรรดา อำนาจ ชอบ ขรรณ และ เป็นใหญ่ อยู่เหนือเมืองกลันตัน, ตรังการู,
ไทรบุรี ปาติคและเกาะที่ใกล้เคียง กับ เมือง เหล่า นั้น ตาม ความใน
ข้อ ๓ วรรค ๒ แห่ง สัญญา ฉบับ นั้น มีว่า “คนในบังคับ ฝ่าย สยาม
ซึ่ง มี สำนัก อยู่ใน ดินแดน ที่กล่าวไว้ ใน ข้อ ๑ นั้น (คือใน อาณาเขต^๕
ที่ สยามโอนให้ แก่ อังกฤษ) ถ้า มีความ ประสงค์จะ คง เป็น คน สังกั
ชาติไทย ก็ จะ ขนุญาต ให้ เป็น ได้ แต่ ต้อง ไป ตั้ง สำนัก อยู่ใน อาณาเขต^๕
กรุง สยาม ภายใน เวลา ๖ เดือน ตั้งแต่วันที่ ได้ แยก เปลี่ยน สัตยาธิ
สัญญา ฉบับ นั้น

ปัญหา เรื่อง นี้ อาจ เกิด ขึ้น ได้ สำหรับ บุคคล ที่ กฎหมาย บังคับ ให้ มี
ภูมิลำเนา อยู่ใน ดิน อัน เป็น ภูมิลำเนา ของ ผู้ อื่น เช่น หญิง มี สาม
ีย่อม ถูกระบุ ภูมิลำเนา ของ สามี และ ภูมิลำเนา ของ ผู้ เยาว์ หรือ ของ
บุคคล ไร้ ความ สามารถ นั้น ได้ แก่ ภูมิลำเนา ของ ผู้ แทนไทย ชอบ ขรรณ

๑. หญิง มี สามี

ปัญหา มี ว่า ใน ขณะ ที่ เมือง กลันตัน ได้ ตก เป็น ของ อังกฤษ นาย

หมัดซึ่งเป็นคนพื้นเมืองกลันตันได้เข้ามาตั้งภูมิลำเนาอยู่จังหวัดปัตตานี ภายในเวลา ๖ เดือน จากวันที่ได้แลกเปลี่ยน สัตยาบัน แต่ภรรยาของนายหมัดยังคงอยู่ในเมือง กลันตัน ทั้งภรรยาของนายหมัดจะคงมีสัญชาติไทย หรือตกเป็นคนใน บังคับ อังกฤษ

ความเห็นใน เรื่องนี้มี ๒ ทาง

ความเห็นที่ ๑ กล่าวว่า ภรรยา คงเป็น สัญชาติไทย เพราะหญิง มีสามี ย่อม ถิ่น เขา ภูมิลำเนา ของ สามี

ความเห็นที่ ๒ กล่าวว่า หญิง มีสามีก็อาจที่จะเลือก ภูมิลำเนาต่างหาก จาก สามีได้ ซึ่ง ถ้า จะ พิจารณาตาม ประมวล แห่ง ฯ ของไทย ก็มี ข้อความ ว่า ถ้าสามีไปตั้ง ภูมิลำเนาใน ดิน ต่าง ประเทศ และ หญิง นั้นมิได้ ตามไป อยู่ด้วย และไม่ จำเป็น ต้อง ตามไป อยู่ด้วย ไซ้ หญิง นั้นย่อม มิได้ ถิ่น เขา ภูมิลำเนา ของ สามี

เพราะฉะนั้น เห็นว่า การที่ ภรรยาของ นายหมัด คงอยู่ ใน จังหวัด กลันตัน นั้น ถ้าเป็น เรื่อง ที่กฎหมาย ยอมให้ ภรรยาของ นายหมัด ม ภูมิลำเนา ต่างหาก จาก สามีได้ แล้ว ภรรยา นายหมัดก็น่าจะมีสัญชาติใหม่ได้ เพราะเมื่อ ข้อตกลงได้ บัญญัติไว้ ที่ให้ บุคคล เลือกลง ถิ่น สัญชาติ ได้ แล้ว ก็ น่าจะ แปล ความ มุ่งหมาย แห่ง สัญญา นั้นว่าไม่ ต้อง การให้ บุคคล เปลี่ยน สัญชาติไทย เป็นการ บังคับ

๒. ผู้เยาว์และผู้ไร้ความสามารถ

ปัญหา มีคล้ายกับเรื่อง หญิงมีสามี ความเห็นในเรื่องนี้มี ๓ ทาง

ความเห็นที่ ๑ ผู้เยาว์หรือผู้ไร้ความสามารถจะเลือกถือสัญชาติต่างหากจากผู้แทนโดยชอบธรรมไม่ได้ เพราะเหตุว่า ภูมิฉันทาของผู้เยาว์และของผู้ไร้ความสามารถอยู่ ณ ภูมิฉันทาของผู้แทนโดยชอบธรรม

ความเห็นที่ ๒ ผู้เยาว์หรือผู้ไร้ความสามารถจะเลือกถือสัญชาติต่างหากจากผู้แทนโดยชอบธรรมไม่ได้ แต่เมื่อบรรลุนิติภาวะหรือมีความสามารถขึ้นแล้วก็มีสิทธิที่จะเลือกถือสัญชาติเดิม และย่อมมีผลย้อนหลังไปถึงขณะที่อาณาเขตได้เปลี่ยนแปลงอิสรภาพ

ความเห็นที่ ๓ ข้าพเจ้าเห็นว่า การมี ภูมิฉันทา และการเลือกถือสัญชาติเป็นคนละเรื่อง เหตุฉะนั้นผู้เยาว์หรือผู้ไร้ความสามารถก็อาจที่จะเลือกถือสัญชาติต่างหากจากผู้แทนโดยชอบธรรมได้ อีกประการหนึ่ง ถ้าจะคอยให้ผู้เยาว์หรือผู้ไร้ความสามารถเลือกถือสัญชาติต่อเมื่อบรรลุนิติภาวะแล้วนั้นก็ไม่น่าจะเป็นไปได้ เพราะสัญญาทางพระราชไมตรีได้กำหนดระยะเวลาไว้ ซึ่งเมื่อพ้นไปแล้วก็คงไม่ยอมให้บุคคลสละสัญชาติได้ (ดูสัญญาพระราชไมตรีระหว่างสยามกับอังกฤษ ฉบับ ร.ศ. ๑๒๙ ที่อ้างแล้วข้างต้น) เพราะฉะนั้นถ้าไม่ให้ผู้เยาว์เลือกถือสัญชาติต่างหากจากผู้แทนโดยชอบธรรม

ระหว่าง ที่ยัง เป็น ผู้เยาว์ อยู่ แล้ว บุคคล เหล่า นั้น ก็ไม่ มีโอกาส เสียเลย

แต่ อย่างไร ก็ตาม จะต้อง สังเกต ว่า การ สละ สัญชาติ นี้ ย่อม ต่าง
กับ การ แปลง ชาติ ปัญหา ยังมี ต่อ ไป อีก ว่า การ ที่ ผู้เยาว์ หรือ
ผู้ไร้ ความ สามารถ จะ เลือก ถีง สัญชาติ ต่าง หาก จาก ผู้แทน โดย ชอช
ธรรม นั้น จำ เป็น ที่ ผู้แทน โดยธรรม ต้อง ให้ความยินยอม ด้วยหรือไม่ หรือ
จะ ถือ ว่า เป็น นิการ ที่ ต้อง ทำเอง ฉะเพาะ ตัว ซึ่ง ย่อม เป็น ปัญหา
เกี่ยว กับ ประมวล กฎหมาย แห่ง ๑ และ ปัญหา ยังมี ต่อ ไป อีก ว่า ผู้
เยาว์ อายุ เท่า ใด จึง จะ มี สิทธิ เลือก ถีง สัญชาติ ต่าง หาก ได้ อัน เป็น
ปัญหา เกี่ยว กับ ผู้เยาว์ รู้ เทียง ส่า หรือ ไม่ เหล่า นี้ จะ ต้อง วิจัย ใน
ประมวล กฎหมาย แห่ง ๑

ส่วนที่ ๓

การ สิ้น สัญชาติ

นอกจาก บุคคล จะ สิ้น สัญชาติ เติม โดย มี สัญชาติ ใหม่ เพราะ การ
แปลง ชาติ การ แต่ง งาน การ เปลี่ยน สัญชาติ ทั้ง ที่ ได้ กล่าว มา แล้ว
ใน ประเทศ สยาม ยัง คง มี อีก วิธี หนึ่ง คือ การ ถอน สัญชาติ แก่ บุคคล
ที่ ได้ แปลง ชาติ มา แล้ว เช่น ใน คราว ประกาศ สงคราม ระหว่าง สยาม
กับ เยอรมนี รัฐบาล สยาม ได้ ถอน สัญชาติ ไทย จาก ชาว เยอรมัน ซึ่ง
ได้ แปลง ชาติ มา เป็น ไทย แล้ว

ส่วน ใน บาง ประเทศ ยัง มี การ สิ้น สัญชาติ โดย กฎหมาย บัญญัติ

เช่นตาม กฎหมาย ฝรั่งเศส การที่ชาว ฝรั่งเศสไปเป็น ทหารในกอง
ทัพต่าง ประเทศโดยมิได้รับ อนุญาตจากรัฐบาล ฝรั่งเศส แล้วก็ อาจ
สูญเสีย สัญชาติ ฝรั่งเศส เมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาที่กฎหมาย
กำหนดไว้

หมวดที่ ๔

การกลับคืนสัญชาติเดิม

บุคคลที่ได้ สูญเสียสัญชาติเดิม แล้ว อาจที่จะ กลับคืน สูญเสียสัญชาติ
เดิมได้ โดยวิธีดังนี้

๑. การ สูญเสียสัญชาติเดิมนี้ได้เข้าไปโดยการแปลงชาติ บุคคล
ก็อาจขอแปร ชาติ การ แปลง ชาติ นั้นได้

๒. ถ้าการ สูญเสียสัญชาติเดิม นั้นเป็นเพราะหญิงไทยทำการสมรส
กับ คน ต่าง ชาติ ถ้า การ สมรส ชาติจาก กัน หญิงไทย ก็กลับคืน
มาเป็น สัญชาติไทย ตามเดิม (ดูพระราชบัญญัติสัญชาติมาตรา ๑๑)

๓. ถ้า การ สูญเสียสัญชาติได้ เป็นเพราะ การ ที่ อาณาเขตได้ เปลี่ยน
แปลง อิศรระภาพบุคคล ซึ่งเป็น พลเมือง แห่ง อาณาเขตนี้ ก็ อาจ
เลือก ถึง สัญชาติเดิม ภายใน บังคับ แห่ง เงื่อนไขที่ จะได้ ตก ลง กันไว้ ใน
สัญญา ซึ่ง เกี่ยว แก่ การ ที่ อาณาเขตได้ เปลี่ยน แปลง อิศรระภาพ นั้น
เช่น สัญญาระหว่าง สยาม กับ อังกฤษ ร.ศ. ๑๒๗ เรื่อง เมือง กลันตัน
ตรัง พูรี ไทรบุรี ปาลิด